

Savez
edukacijskih
rehabilitatora
Hrvatske

Konferencija edukacijskih rehabilitatora

2024.

Lovran,
hotel Excelsior
3. do 5. travnja
2024.

www.serh.hr

U ORGANIZACIJI

Savez edukacijskih
rehabilitatora Hrvatske

Hrvatska komora
edukacijskih rehabilitatora

Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

PARTNERI

školska knjiga

e-glas

CARNET

**KONFERENCIJA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA
2024.**

ZBORNİK SAŽETAKA

Nakladnik

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske
Ulica Jurja Križanića 33, Varaždin, Republika Hrvatska

Urednik

Antun Zupanc

Oblikovanje i izrada naslovnice

Igor Vranješ

Oblikovanje i prijelom teksta

Renata Kos

Naklada

mrežno izdanje

<http://serh.hr/publikacije/>

ISBN 978-953-58871-6-4

Varaždin, 2024.

Organizator

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Suorganizatori

Hrvatska komora edukacijskih rehabilitatora
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Partneri

Školska knjiga

E-Glas

CARNET

Organizacijski odbor

Renata Kos, predsjednica

Antun Zupanc

Blanka Horvat

Dubravka Vajdić

Nevzeta Zdunić

izv. prof. dr. sc. Ante Bilić Prcić

doc. dr. sc. Damir Miholić

dr. sc. Ana Skender

Marija Presečki Zmajlović

Programski odbor

Radmila Popović, predsjednica

mr. sc. Edit Lemal

mr. sc. Tatjana Kovačić

Nataša Tomljanović

izv. prof. dr. sc. Sonja Alimović

izv. prof. dr. sc. Natalija Lisak Šegota

dr. sc. Eva Brlek

dr. sc. Tomislav Ljutić

PROGRAM KONFERENCIJE

SRIJEDA, 3. 4. 2024.	PRIJEPODNE od 11:00 do 13:15
DVORANA LAURIANA	
10:00 Registracija sudionika	
11:00 POZDRAVNI GOVOR PREDsjedNIKA SERHA-a	
11:05 Pavla Mačkić, Matea Ježić, Renata Šimunko: Novosti u CARNET-ovom projektu ATTEND	
PRVI BLOK OD 11:30 DO 13:15 11 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN 11:30 Ivana Vinceković, izv. prof. dr. sc. Renata Pinjatela, Ines Delzotto: Znanost i praksa: djelatnost Laboratorija za asistivnu tehnologiju ERF-a 11:40 Petra Međimorec Grgurić: Promjene u strukovnom obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju 11:50 Iva Šimundić: Profesionalna rehabilitacija – put u svijet rada 12:00 Dijana Toljanić, Ana Marinić: Od predrasuda i stereotipa do inkluzije 12:10 Lucija Škugor: Dostupnost socijalnih usluga djeci rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju u Šibensko-kninskoj županiji 12:20 Ivana Vinceković, Dora Vukušić, Branko Nikolić, Mile Simeon: Raznolike potrebe, jedinstvena podrška: edukacijsko-rehabilitacijska podrška za djecu s teškoćama u razvoju u Ličko-senjskoj županiji 12:30 Jelena Dolenc, Petra Ivančan: Savladavanje teškoća u području skrbi o sebi 12:40 Tamara Sadlovski, Sandra Matošina Borbaš: Program „Moj prijatelj“ - povijest jednog programa 12:50 Davorka Dragojević: Tranzicija učenika s oštećenjem vida iz osnovne u srednju školu na području Republike Hrvatske 13:00 Marina Mihić: Izobrazba u obavljanju poslova: Oblikovanje puta za učenika s autizmom 13:10 pitanja	
PAUZA ZA RUČAK 13:15 DO 14:30	

PLAKATI- izloženi u dvorani te molimo kolege da u pauzama obiđu plakate i porazgovaraju s autorima:

Romana Misir, Ljiljana Malčić, Diana Hodak, Ema Čamber: Naše malo sunce

Saša Uljančić, Marija Bukvić, Danijela Tibljaš: Podrška učenicima s ADHD-om u školi

Doria Duspara: Potpomognuta komunikacija kod učenika s poremećajem iz spektra autizma

SRIJEDA, 3. 4. 2024.	POSLIJEPODNE od 14:30 do 17:30
DVORANA LAURIANA	
<p>DRUGI BLOK OD 14:30 DO 16:00</p> <p>8 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN</p> <p>14:30 Mateja Vukašinec: Poticanje različitih razvojnih područja uz primjenu asistivne tehnologije</p> <p>14:40 Margareta Piljek Žiljak, Zvezdana Novina Repovečki, Ivančica Antolić: Primjena asistivne tehnologije u radu s učenicima s višestrukim teškoćama i učenicima s autizmom</p> <p>14:50 Ema Tadić: Dialog Talk - softver za potpomognutu komunikaciju s pametnom gramatikom</p> <p>15:00 Nataša Mehanović: Korištenje QR koda u nastavi tehnologije poljoprivrede</p> <p>15:10 dr. sc. Maja Rebrović Čančarević: Potpomognuti oblici komunikacije u radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju</p> <p>15:20 Andrea Perić, Sonja Pojer Mihaljević: Prikaz rada odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom za djecu s teškoćama uz primjenu asistivne tehnologije</p> <p>15:30 Renata Kos: Korištenje ozobota u nastavi Matematike i Društva</p> <p>15:40 Ksenija Kezele, Blaženka Maltar: Digitalne igre u nastavi Hrvatskoga jezika</p> <p>15:50 pitanja</p>	<p>TREĆI BLOK</p> <p>od 16:00 do 17:30 DVORANA: LOVOR</p> <p>RADIONICA Dora Vukušić, Josipa Blažević: Upoznavanje s PODD sustavom komunikacije</p> <hr/> <p>od 16:00 do 17:00 DVORANA: TEPIH SALA</p> <p>RADIONICA Tanja Šupe, Javorka Milković: Asistivna tehnologija u radu s djecom oštećena vida</p> <hr/> <p>od 16:00 do 17:30 DVORANA: TREŠNJA</p> <p>RADIONICA izv. prof. dr. sc. Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević, Matea Zovko: Niskotehnološka rješenja kao spektar mogućnosti</p>

SRIJEDA, 3. 4. 2024.	POSLIJEPODNE od 18:00 sati do 19:30
DVORANA LAURIANA	
Svečano otvaranje Konferencije	
Pozdravni govor: SERH, ERF, HKER,.....	
Svečana dodjela nagrade „prof. Tomislav Špoljar“	
Govor dobitnika nagrada	
PLENARNO PREDAVANJE prof. dr. sc. Zrinjka Stančić, dr. sc. Đurđica Ivančić: Vrednovanje i ocjenjivanje postignuća učenika s teškoćama u razvoju u posebnim kurikulumima	

ČETVRTAK, 4. 4. 2024.

PRIJEPODNE
od 9:00 do 12:45

DVORANA LAURIANA

PRVI BLOK

OD 09:00 DO 10:00

2 PLENARNA PREDAVANJA – PLENARNA 30 MIN

- **Žarka Klopotan, doc. dr. sc. Dragana Mamić:** Posebni kurikulumi - poučavanje temeljeno na očekivanim ishodima
- **dr. sc. Ana Skender:** Mjerni instrumenti u edukacijskoj rehabilitaciji

DRUGI BLOK

8 USMENIH IZLAGANJA od 10:00 do 12:00 – USMENA IZLAGANJA 10 MIN

10:00 Monika Jakobović: Uloga priča za učenje socijalnih vještina u poučavanju učenika s poremećajem iz spektra autizma

10:10 doc. dr. sc. Dragana Mamić, Sanja Barić, Marina Mihić: Kako učenici s autizmom mogu učiti biti, učiti biti s drugima i učiti živjeti zajedno

10:20 Sanja Barić: Razvijanje sposobnosti emocionalne samokontrole kod učenika s poremećajem iz spektra autizma

10:30 Mia Bašić Bučanović: Izazovi, potrebe i profesionalni razvoj pomoćnika u nastavi u Osječko-baranjskoj županiji

10:40 Nataša Tomljanović: Zdravstveni klub

10:50 Luka Femec, Marica Brzica: Put do očuvanja mentalnog zdravlja u suvremenom obrazovanju

11:00 Elizabeta Haničar, Marija Komjetan: Tranzicija dječaka s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma iz posebnog u redovni dječji vrtić

11:10 Nataša Dolović: Prepreke u identifikaciji autizma kod djevojčica-dijagnostičke barijere i stereotipi

11:20 pitanja

PAUZA OD 11:25 DO 11:45

TREĆI BLOK

OD 11:45 DO 12:45

2 PLENARNA PREDAVANJA - PLENARNA 30 MIN

- **doc. dr. sc. Svjetlana Salkičević Pišonić:** Savjeti i dobra iskustva iz prakse u provođenju procjene
- **izv. prof. dr. sc. Tomislav Franić, dr. med.:** Hitna psihijatrijska stanja kod djece i osoba s intelektualnim teškoćama i teškoćama iz spektra autizma

PAUZA ZA RUČAK OD 12:45 DO 14:00

ČETVRTAK, 4. 4. 2024.

**POSLIJEPODNE
od 14:00 do 15:35**

DVORANA LAURIANA

ČETVRTI BLOK

OD 14:00 DO 15:35

9 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN

14:00 Martina Galeković, Marija Kirinić: Pripovjedne sposobnosti u djece s intelektualnim teškoćama

14:10 Ivana Hornjak: Naša digitalna interaktivna slikovnica

14:20 Renata Kos, Blanka Horvat, Luka Femec, Zvezdana Novina Repovečki: Perspektiva odgojno-obrazovnih djelatnika zaposlenih u posebnim ustanovama o domaćoj zadaći

14:30 Stanislava Đurčević, Jelka Predragović: Socijalne usluge u COOR Virovitica – početci, izazovi i vizija..

14:40 Nevzeta Zdunić, Ivančica Podhraški, Ivančica Sudinec, Nataša Oreč: Brand *Brezovljani* -projektna aktivnost kroz izvannastavne aktivnosti u redovnoj školi

14:50 Gordana Gregurović Petrović, Renata Cesarec-Topolovec: Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) u radu s učenicima s teškoćama u okviru Eksperimentalnog programa „Osnovna škola kao cjelodnevna škola“

15:00 dr. sc. Vanja Marković: U istom filmu – korak dalje

15:10 Karlo Zupčić: Različiti svjetovi

15:20 Irena Dukić: Broj djece i učenika s poremećajima iz spektra autizma u školama i dječjim vrtićima Zadarske županije te u ustanovama RH s posebnim programima za učenike s teškoćama u razvoju

15:30 pitanja

PAUZA 15:35 do 15:50

ČETVRTAK, 4. 4. 2024.	POSLIJEPODNE od 15:50 do 18:30
DVORANA LAURIANA	ŠESTI BLOK
<p>PETI BLOK OD 15:50 DO 17:05</p> <p>7 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN</p> <p>15:50 Ivica Suvalj: Fašnik jednakih mogućnosti 16:00 Mirela Horvat, Ana Mikić, Iva Livić Kozina: Glazba i ples – razvoj ritma i motorike, inkluzija učenika s teškoćama u nastavi glazbene kulture i provedbi plesnih aktivnosti 16:10 Marija Čorak Markunović: Festival stvaralaštva i postignuća djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom 16:20 Elizabeta Haničar, Marina Hojsak: Uloga glazbe u ostvarivanju odgojno – obrazovnih ishoda kod djece s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma 16:30 Mia Bašić Bučanović, Vedrana Jugović, Gabrijela Purić: Utjecaj igre na razvoj vještina kod učenika s poremećajem iz spektra autizma 16:40 Tamara Komar, Margareta Piljek Žiljak: Glazba nas spaja - projektno učenje učenika s teškoćama u razvoju 16:50 Zvezdana Novina Repovečki, Tamara Komar, Marija Antolić, Valentina Posavec, Martina Fučkar: Aktivno sudjelovanje učenika s autizmom u kulturnim sadržajima 17:00 pitanja</p>	<p>od 17:05 do 18:05 DVORANA: TREŠNJA</p> <p>RADIONICA Dubravka Periša: Učinkovite komunikacijske strategije u primjeni s roditeljima djeteta</p>
	<p>od 17:05 do 18:30 DVORANA: LOVOR</p> <p>RADIONICA Mateja Vukašinec, Ema Tadić, prof. dr. sc. Miroslav Vrankić: Asistivna tehnologija u edukacijskoj rehabilitaciji</p>
	<p>od 17:05 do 18:30 DVORANA: TEPIH SALA</p> <p>RADIONICA mr. sc. Đana Baftiri: Podrška edukacijskim rehabilitatorima u prevenciji sagorijevanja na poslu</p>
<p>20:00 predstava „TADA i SADA“ redatelja Bojana Lakoša - Ri Teatar</p>	

PETAK, 5. 4. 2024.

PRIJEPODNE
od 9:00 do 14:30

DVORANA LAURIANA

PRVI BLOK

OD 9:00 DO 10:00 - PLENARNA PREDAVANJA 30 min

- **mr. sc. Dana Baftiri:** Izloženost stresnim uvjetima rada, posljedice i mjere prevencije u radu edukacijskih rehabilitatora
- **dr. sc. Petra Kalember:** Burnout – Prekomjerna iscrpljenost poslom

DRUGI BLOK OD 10:00 DO 11:40

11 USMENIH IZLAGANJA - USMENA IZLAGANJA 10 MIN

10:00 Maja Maček, Tamara Berić Blažić: Uloga edukacijskih rehabilitatora u CPR-u

10:10 Magda Karavanić, Iva Sočković: Senzibilizacija kroz usvajanje novih znanja i vještina u Tiflološkom muzeju

10:20 Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin: Prikaz trogodišnjeg rada edukacijskog rehabilitatora u obitelji dječaka s PSA

10:30 Magdalena Jančec, Sanja Šimek: Prikaz Erasmus+ projekta - Poučavanje odgojitelja metodama upravljanja ponašanjem kroz digitalnu igru

10:40 Valentina Galic, Lucija Mikša: Osnaživanje osoba s invaliditetom za boravak u prirodi

10:50 Višnja Popović, dr. sc. Vanja Marković, Lea Radolović: „Vrijeme je za gojzerice“ - planinarenje za osobe s intelektualnom teškoćom

11:00 Igor Sedlanić, Valerija Mihac Jertec: Novi pristup inicijalnom provjeravanju učenika s teškoćama u razvoju u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture

11:10 Jasna Vrabec, Ana Muhvić: Projekt - Korak po korak do zdravlja.- Volim hodanje

11:20 Klaudija Banjeglav: Dobrobiti nordijskog hodanja

11:30 Ivana Lončarić: Metoda stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnog života i rada u Likovnoj kulturi

11:40 Magdalena Jančec, Ljiljana Umičević: Prikaz Erasmus+ projekta - Poučavanje vještinama spremnosti za školu korištenjem metoda bihevioralne analize

11:50 pitanja

TREĆI BLOK

od 12:15 do 13:30 DVORANA: TEPIH

RADIONICA doc. dr. sc. Damir Miholić, Mirjana Hrestak: Dramske improvizacijske tehnike u radu s učenicima s teškoćama– od inspiracije do interakcije

od 12:15 do 13:30 DVORANA: TREŠNJA

RADIONICA Marija Kirinić, Martina Galeković: Analiza dječjeg pripovjednog diskursa: pripovijedanje i prepričavanje

od 12:15 do 13:30 DVORANA: LOVOR SALA

RADIONICA Maja Hmelina, Laura Marinović: Individualizacija materijala za učenike s teškoćama čitanja uz Lexie

PAUZA 12:00 do 12:15

ČETVRTI BLOK

Od 13:30 do 14:30

Zatvaranje konferencije

Pozdravna riječ predsjednika SERH-a i završne misli...

PAUZA ZA RUČAK 14:30

Sadržaj

PROGRAM KONFERENCIJE	5
Sadržaj.....	12
Plenarna izlaganja	18
prof. dr.sc. Zrinjka Stančić, dr.sc. Đurđica Ivančić VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE POSTIGNUĆA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U POSEBNIM KURIKULIMA.....	19
Žarka Klopotan, doc. dr. sc. Dragana Mamić POSEBNI KURIKULUMI - POUČAVANJE TEMELJENO NA OČEKIVANIM ISHODIMA	22
Usmena izlaganja	23
Ivana Vinceković, izv. prof. dr. sc. Renata Pinjatela, Ines Delzotto ZNANOST I PRAKSA: DJELATNOST LABORATORIJA ZA ASISTIVNU TEHNOLOGIJU ERF-A	24
Petra Međimorec Grgurić PROMJENE U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU .	25
Iva Šimundić PROFESIONALNA REHABILITACIJA – PUT U SVIJET RADA.....	26
Dijana Toljanić, Ana Marinić OD PREDRASUDA I STEREOTIPA DO INKLUZIJE.....	27
Lucija Škugor DOSTUPNOST SOCIJALNIH USLUGA DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJU	28
Ivana Vinceković, Dora Vukušić, prof. dr. sc. Branko Nikolić, Mile Simeon RAZNOLIKE POTREBE, JEDINSTVENA PODRŠKA: EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKA PODRŠKA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U LIČKO-SENJSKOJ ŽUPANIJU	29
Jelena Dolenc, Petra Ivančan SAVLADAVANJE TEŠKOĆA U PODRUČJU SKRBI O SEBI	30
Tamara Sadlovski, Sandra Matošina Borbaš PROGRAM „MOJ PRIJATELJ“- POVIJEST JEDNOG PROGRAMA	31
Davorka Dragojević TRANZICIJA UČENIKA S OŠTEĆENJEM VIDA IZ OSNOVNE U SREDNJU ŠKOLU NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE.....	33
Martina Mihić IZOBRAZBA U OBAVLJANJU POSLOVA: OBLIKOVANJE PUTA ZA UČENIKA S AUTIZMOM	35

Mateja Vukašinec POTICANJE RAZLIČITIH RAZVOJNIH PODRUČJA UZ PRIMJENU ASISTIVNE TEHNOLOGIJE	37
Margareta Piljek Žiljak, Zvezdana Novina Repovečki, Ivančica Antolić PRIMJENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U RADU S UČENICIMA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA I UČENICIMA S AUTIZMOM	38
Ema Tadić DIALOG TALK - SOFTVER ZA POTPOMOGNUTU KOMUNIKACIJU S PAMETNOM GRAMATIKOM.....	40
Nataša Mehanović KORIŠTENJE QR KODA U NASTAVI TEHNOLOGIJE POLJOPRIVREDE	41
dr. sc. Maja Rebrović Čančarević POTPOMOGNUTI OBLICI KOMUNIKACIJE U RADU S UČENICIMA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	43
Andrea Perić, Sonja Pojer Mihaljević PRIKAZ RADA ODGOJNO-OBRAZOVNE SKUPINE S POSEBNIM PROGRAMOM ZA DJECU S TEŠKOĆAMA UZ PRIMJENU ASISTIVNE TEHNOLOGIJE	44
Renata Kos KORIŠTENJE OZOBOTA U NASTAVI MATEMATIKE I DRUŠTVA.....	46
Ksenija Kezele, Blaženka Maltar DIGITALNE IGRE U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA.....	47
Monika Jakobović ULOGA PRIČA ZA UČENJE SOCIJALNIH VJEŠTINA U POUČAVANJU UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	48
doc. dr. sc. Dragana Mamić, Sanja Barić, Marina Mihić KAKO UČENICI S AUTIZMOM MOGU UČITI BITI, UČITI BITI S DRUGIMA I UČITI ŽIVJETI ZAJEDNO	50
Sanja Barić RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI EMOCIONALNE SAMOKONTROLE KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	51
Mia Bašić Bučanović IZAZOVI, POTREBE I PROFESIONALNI RAZVOJ POMOĆNIKA U NASTAVI U OSJEČKO- BARANJSKOJ ŽUPANIJU.....	52
Nataša Tomljanović ZDRAVSTVENI KLUB	53

Luka Femec, Marica Brzica PUT DO OČUVANJA MENTALNOG ZDRAVLJA U SUVREMENOM OBRAZOVANJU	55
Elizabeta Haničar, Marija Komjetan TRANZICIJA DJEČAKA S DIJAGNOZOM POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA IZ POSEBNOG U REDOVNI DJEČJI VRTIĆ.....	57
Nataša Dolović PREPREKE U IDENTIFIKACIJI AUTIZMA KOD DJEVOJČICA - DIJAGNOSTIČKE BARIJERE I STEREOTIPI.....	58
Martina Galeković, Marija Kirinić PRIPOVJEDNE SPOSOBNOSTI U DJECE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	59
Ivana Hornjak NAŠA DIGITALNA INTEARKTIVNA SLIKOVNICA.....	60
Renata Kos, Blanka Horvat, Luka Femec, Zvezdana Novina Repovečki PERSPEKTIVA ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA U POSEBNIM USTANOVAMA O DOMAĆOJ ZADAĆI	61
Stanislava Đurčević, Jelka Predragović SOCIJALNE USLUGE U COOR VIROVITICA – POČETCI, IZAZOVI I VIZIJA	63
Nevzeta Zdunić, Ivančica Podhraški, Ivančica Sudinec, Nataša Oreč BRAND <i>BREZOVLJANI</i> - PROJEKTNNA AKTIVNOST KROZ IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI U REDOVNOJ ŠKOLI.....	65
Gordana Gregurović Petrović, Renata Cesarec-Topolovec PROGRAM POTPORE, POTPOMOGNUTOG I OBOGAĆENOG UČENJA (A2) U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U OKVIRU EKSPERIMENTALNOG PROGRAMA „OSNOVNA ŠKOLA KAO CJELODNEVNA ŠKOLA“	67
dr.sc. Vanja Marković U ISTOM FILMU – KORAK DALJE.....	69
Karlo Zupičić RAZLIČITI SVJETOVI.....	71
Irena Dukić BROJ DJECE I UČENIKA S POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA U ŠKOLAMA I DJEČJIM VRTIĆIMA ZADARSKE ŽUPANIJE TE U USTANOVAMA RH S POSEBNIM PROGRAMIMA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	72
Ivica Suvalj FAŠNIK JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	73

Mirela Horvat, Ana Mikić, Iva Livić Kozina GLAZBA I PLES – RAZVOJ RITMA I MOTORIKE, INKLUZIJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I PROVEDBI PLESNIH AKTIVNOSTI	74
Marija Čorak-Markunović FESTIVAL STVARALAŠTVA I POSTIGNUĆA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBA S INVALIDITETOM.....	76
Elizabeta Haničar, Marina Hojsak ULOGA GLAZBE U OSTVARIVANJU ODGOJNO – OBRAZOVNIH ISHODA KOD DJECE S DIJAGNOZOM POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA.....	78
Mia Bašić Bučanović, Vedrana Jugović, Gabrijela Purić UTJECAJ IGRE NA RAZVOJ VJEŠTINA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	79
Tamara Komar, Margareta Piljek Šiljak GLAZBA NAS SPAJA – PROJEKTNOM UČENJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	80
Zvezdana Novina Repovečki, Tamara Komar, Marija Antolić, Valentina Posavec, Martina Fučkar AKTIVNO SUDJELOVANJE UČENIKA S AUTIZMOM U KULTURNIM SADRŽAJIMA.....	82
Maja Maček, Tamara Berić Blažić ULOGA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA U CPR-U	84
Magda Karavanić, Iva Sočković SENZIBILIZACIJA KROZ USVAJANJE NOVIH ZNANJA I VJEŠTINA U TIFLOLOŠKOM MUZEJU	86
Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin PRIKAZ TROGODIŠNJEG RADA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA U OBITELJI DJEČAKA S PSA.....	88
Magdalena Jančec, Sanja Šimek PRIKAZ ERASMUS+ PROJEKTA POUČAVANJE ODGOJITELJA METODAMA UPRAVLJANJA PONAŠANJEM KROZ DIGITALNU IGRU (<i>EARLY CHILDHOOD BEHAVIOR MANAGEMENT TRAINING FOR PRESCHOOL TEACHERS THROUGH A DIGITAL GAME (PRESCHOOL ABA)</i>)	89
Valentina Galic, Lucija Mikša OSNAŽIVANJE OSOBA S INVALIDITETOM ZA BORAVAK U PRIRODI.....	91
Višnja Popović, dr.sc. Vanja Marković, Lea Radolović „VRIJEME JE ZA GOJZERICE“ - PLANINARENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNOM TEŠKOĆOM	93
Igor Sedlanić, Valerija Mihac Jercec NOVI PRISTUP INICIJALNOM PROVJERAVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE.....	95

Jasna Vrabec, Ana Muhvić KORAK PO KORAK DO ZDRAVLJA – VOLIM HODANJE	97
Klaudija Banjeglav DOBROBITI NORDIJSKOG HODANJA	98
Ivana Lončarić METODA STJECANJE KOMPETENCIJA U AKTIVNOSTIMA SVAKODNEVNOG ŽIVOTA I RADA U LIKOVNOJ KULTURI	99
Magdalena Jančec, Ljiljana Umičević PRIKAZ ERASMUS+ PROJEKTA POUČAVANJE VJEŠTINAMA SPREMNOSTI ZA ŠKOLU KORIŠTENJEM METODA BIHEVIORALNE ANALIZE (TEACHING SCHOOL READINESS THROUGH AN ABA-BASED PRESCHOOL PROGRAMME (READY4SCHOOL)).....	100
Plakati	102
Romana Misir, Ljiljana Malčić, Diana Hodak, Ema Čamber NAŠE MALO SUNCE.....	103
Saša Uljančić, Marija Bukvić, Danijela Tibljaš PODRŠKA UČENICIMA S ADHD-OM U ŠKOLI	104
Doria Duspara POTPOMOĞNUTA KOMUNIKACIJA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: OD SLIKE DO KOMUNIKACIJSKE KNJIGE	106
Radionice	108
Dora Vukušić, Josipa Blažević UPOZNAVANJE S PODD SUSTAVOM KOMUNIKACIJE.....	109
Mateja Vukašinec, Ema Tadić, prof. dr. sc. Miroslav Vrankić ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U EDUKACIJSKOJ REHABILITACIJI	111
Tanja Šupe, Javorka Milković ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U RADU S DJECOM OŠTEĆENA VIDA	112
Maja Hmelina, Laura Marinović INDIVIDUALIZACIJA MATERIJALA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA ČITANJA UZ LEXIE	113
Dubravka Periša UČINKOVITE KOMUNIKACIJSKE STRATEGIJE U PRIMJENI S RODITELJIMA DJETETA..	115
mr.sc. Đana Baftiri PODRŠKA EDUKACIJSKIM REHABILITATORIMA U PREVENCIJI SAGORIJEVANJA NA POSLU	117
Marija Kirinić, Martina Galeković ANALIZA DJEČJEG PRIPOVJEDNOG DISKURSA: PRIPOVIJEDANJE I PREPRIČAVANJE .	119

doc. dr. sc. Damir Miholić, Mirjana Hrestak

DRAMSKE IMPROVIZACIJSKE TEHNIKE U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA – OD

INSPIRACIJE DO INTERAKCIJE 120

Plenarna izlaganja

VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE POSTIGNUĆA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U POSEBNIM KURIKULIMA

prof. dr. sc. Zrinjka Stančić¹, dr. sc. Đurđica Ivančić²

¹Sveučilište u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

² Centar inkluzivne potpore IDEM

Jedna od najzahtjevnijih i najsloženijih sastavnica u odgojno-obrazovnom procesu u primjerenim programima obrazovanja (*redovni, posebni*) je vrednovanje i ocjenjivanje postignuća učenika. U najširem značenju vrednovanje je sustavan proces u kojem učitelji i edukacijski rehabilitatori-učitelji prikupljaju, analiziraju i interpretiraju podatke kako bi odredili postignutu razinu kompetencija (*znanja, sposobnosti, vještine*) svojih učenika u odnosu na iskazane ishode učenja u pojedinom predmetnom i Individualiziranom kurikulu (IK).

Ostvarenost postavljenih ishoda učenja u odgojno-obrazovnom procesu i IK rezultat su učenja i primijenjenih strategija poučavanja usmjerenih na napredak svakog učenika s teškoćama u razvoju, a nakon završetka određenog obrazovnog ciklusa (mjesečni, polugodišnji, godišnji). Ishodi učenja označavaju sve ono što se stječe učenjem i pripadaju točno određenom učeniku (Ivančić, 2012). U postavljanju ishoda učenja važno je voditi brigu o tom da budu dobro precizirani i jasni, izraženi aktivnim glagolima trodijelne, revidirane inačice Bloomove taksonomije. Pri svemu učitelji i edukacijski rehabilitatori-učitelji uključuju različite kvalitativne (*opažanje, ispitivanje, povratne informacije*) i kvantitativne tehnike vrednovanja (*brojčano, opisno*). Vrednovanje i ocjenjivanje napredaka važno je ne samo za učenike i učitelje nego i za roditelje/skrbnike jer svima daje uvid u ostvarivanje ishoda učenja.

Zbog važnosti vrednovanja i ocjenjivanja napredka učenika neizostavno je da učitelji i edukacijski rehabilitatori-učitelji pri planiranju ishoda učenja i poučavanja uzmu u obzir razlikovne osobitosti učenika te prema tome odrede učeniku personalizirane aktivnosti i strategije poučavanja koje će biti zastupljene u poučavanju, vrednovanju i ocjenjivanju napretka učenika (Ivančić, Stančić, 2015). Kako bi vrednovanje i ocjenjivanje postignuća učenika bilo sukladno planiranim ishodima učenja potrebno je da ih se provodi unutar predmetnog i IK koji uzima u obzir pristupačno okruženje, materijale za učenje i usluge utemeljene u načelima univerzalnog dizajna za učenje i poučavanje (Burgstahler, 2017, 2020).

U planovima posebnih predmetnih kurikula¹ važno je kontinuirano formativno vrednovanje koje se ostvaruje osmišljenim i neposrednim radom s učenicima s teškoćama u razvoju pružanjem prilika učeniku za unapređenje učenja, osmišljavanjem učiteljeva pristupa poučavanju otkrivanjem stilova učenja i potreba učenika, njihove motivacije i interesa za učenje (*vrednovanje za učenje*). Tijekom odgojno-obrazovnog procesa vrijedno je poticati učenike na samostalnost i preuzimanje odgovornosti za uloženi trud i zalaganje, rad i učenje, samonadgledanje i samovrednovanje učenja (*vrednovanje kao učenje*). Postoje različiti primjeri vrednovanja: opažanje, rubrike, ljestvice procjene, tablice s jasno određenim opisnicama i sastavnicama vrednovanja i samovrednovanja, učeničke mape (*Kako? Koliko dobro učenik usvaja planirane sadržaje?*).

Kada se vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje ogledaju u potpori i prilagodbama u sastavnicama kurikula usmjerenog na učenika (*što se uči, kako se uči, zašto se uči*) pridonose boljem razumijevanju formativnog vrednovanja te njihovoj učinkovitoj primjeni u nastavi. U posebnim kurikulumima nije manje važno ni sumativno vrednovanje (*vrednovanje naučenog*) koje se ostvaruje nakon završetka učenja i poučavanja neke cjeline u predmetnim kurikulumima ili nakon nekog vremena učenja i poučavanja. Vrednovanje naučenog je najuže povezano s postavljenim ishodima učenja koji trebaju biti tako definirani da ukazuju na aktivnosti koje su se u formativnom vrednovanju pokazale učinkovite (*pisane i usmene provjere znanja i vještina, praktični i istraživački radovi učenika, učenički projekti i dr.*) uzimajući u obzir sve elemente napredovanja učenika (Ivančić, 2019).

Proces formativnog i sumativnog vrednovanja u posebnim kurikulumima, posebice kurikulumima za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnog života i rada nailazi na izazove koji su uvjetovani nedavno donesenim Planovima posebnih kurikulumuma (MZO, 2021, 2023), izostankom odrednica u legislativi, potrebom razrade smjernicama za podršku u načinima, postupcima i elementima vrednovanja postignuća i napredka učenika s teškoćama u razvoju u posebnim kurikulumima, i u odnosu na navedeno, izostankom sustavnih i pravovremenih edukacija učitelja i edukacijskih rehabilitatora-učitelja.

---

¹ Odluka o donošenju nastavnih planova posebnih kurikulumuma za osnovnu i srednju školu (NN, 99/2021)

Cilj predmetnog izlaganja je predložiti moguća rješenja uz uvažavanje najnovijih pedagoških, psiholoških, edukacijsko-rehabilitacijskih i dokimoloških spoznaja.

ključne riječi: *ishod učenja, kompetencije učenika, fomativno vrednovanje, sumativno vrednovanje, posebni kurikuli*

kontakt: zrinjka.stancic@erf.unizg.hr

POSEBNI KURIKULUMI - POUČAVANJE TEMELJENO NA OČEKIVANIM ISHODIMA

Žarka Klopotan, dr. sc. Dragana Mamić

Centar za autizam, Zagreb

Zbog svojih izraženih različitosti u specifičnostima rasta, razvoja, cjelokupnog funkcioniranja učenici s poremećajem iz spektra autizma zahtijevaju posebne odgojno-obrazovne i okolinske uvjete temeljene na visoko strukturiranom učenju i poučavanju koji uključuju širok spektar mogućnosti za stvaranje posebnih kurikuluma.

Nedvojbeno je da je za izradu ovoga opsežnog kurikularnog dokumenta koji objedinjava svih sedam obveznih predmetnih kurikuluma i izborne predmetne kurikulume neophodna primjena posebnih/specifičnih oblika, metoda i načela rada, temeljenima na ciljano odabranim aktivnostima i njihovoj razradi po koracima te iskustvenom učenju i poučavanju u prirodnom okruženju.

Cilj je rada prikazati ključne osobitosti posebnog kurikuluma *Posebni programa za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada učenika s poremećajem iz spektra autizma* i poimanja procesa njihovog poučavanja.

Bit će predstavljen izbor pojedinih predmetnih kurikuluma kroz elemente koji čine cjelinu:

odgojno-obrazovni ishodi i njihova razrada, odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda, sadržaji i preporuke za ostvarivanje istih.

Ovaj prikaz novih posebnih kurikuluma za učenike s autizmom doprinijet će boljem planiranju i provedbi te će tako omogućiti značajan i pozitivan utjecaj na sve dionike odgojno-obrazovnog procesa.

Odgojno-obrazovni ishodi u predmetnim kurikulumima, sadržaji i razine usvojenosti po dobnim skupinama i organizacijskim područjima te jasni i nedvosmisleni iskazi očekivanja od učenika u skladu s mogućnostima, i potrebnim prilagodbama koje prate razvojnu razinu razumijevanja učenika, omogućuju poticanje cjelovitog ostvarivanja mogućnosti i osposobljavanja učenika za njegovo primjereno i prikladno, samostalno funkcioniranje u zajednici.

ključne riječi: *učenik s poremećajem iz spektra autizma, posebni predmetni kurikulumi, specifičnosti poučavanja, ishodi*

kontakt: draganamamic1@gmail.com

Usmena izlaganja

ZNANOST I PRAKSA: DJELATNOST LABORATORIJA ZA ASISTIVNU TEHNOLOGIJU ERF-A

Ivana Vinceković¹, izv. prof. dr. sc. Renata Pinjatela¹, Ines Delzotto²

¹Sveučilište u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

²Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Pula

Asistivna tehnologija (AT) je krovni naziv za različite uređaje, opremu, programe, proizvode i usluge koji se primjenjuju s ciljem omogućavanja, poboljšanja i/ili održavanja funkcionalnih vještina djece s teškoćama u razvoju, osoba s invaliditetom i osoba starije životne dob. Danas je AT neizostavan čimbenik edukacijske rehabilitacije, a osim osiguranja samih proizvoda i opreme za učinkovito korištenje nužno je osigurati prilike za stjecanje znanja i vještina za primjenu AT sredstava. Ove prilike se odnose na pružanje edukacije odnosno treninga i obuke za korisnike AT sredstava i njihove članove obitelji i/ili skrbnike, ali prvenstveno za stručnjake edukacijsko-rehabilitacijskih profila koji će pružati sve usluge vezane za AT.

U okviru projekta *Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju – ATTEND* s ciljem osiguranja održivosti pri Sveučilištu u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu osnovan je Laboratorij za asistivnu tehnologiju (AT Lab). AT Lab je osnovan u rujnu 2022. godine u okviru Odsjeka za motoričke poremećaje, kronične bolesti i art terapije Sveučilišta u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta. Osim opremanja i stručnih usavršavanja suradnika, tijekom prve godine rada Laboratorija proveden je velik broj znanstvenih i stručnih aktivnosti.

U sklopu ovog rada, bit će iznijeti ključni elementi edukacijsko-rehabilitacijske prakse u području AT-a. Fokus će biti stavljen na identifikaciju potreba edukacijskih rehabilitatora za učinkovito korištenje AT sredstava u radu s korisnicima, ali i prilika za dodatna stručna usavršavanja za stručnjake u praksi. Također bit će istaknuti primjeri unapređenja obrazovanja budućih edukacijskih rehabilitatora u području AT-a. Ovaj rad ima za cilj ukazati na važnost AT-a u edukacijsko-rehabilitacijskoj praksi te propitati dodatne potrebe za razvojem strukturiranih edukacijskih programa koji će podržati stručnjake edukacijske rehabilitacije u primjeni AT-a.

ključne riječi: *asistivna tehnologija, AT Lab, projekt ATTEND, suradnja*

kontakt: ivana.vincekovic@erf.unizg.hr

PROMJENE U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Petra Međimorec Grgurić

Srednja škola – Centar za odgoj i obrazovanje, Zagreb

Kroz izlaganje namjera je informirati sudionike o promjenama koje se planiraju uvesti od iduće školske godine, kako u posebnim strukovnim kurikulumima, tako i u modularnom pristupu i u posebnom i redovitom strukovnom obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju. Modernizacija strukovnog obrazovanja unosi značajne promjene u cjelokupno strukovno obrazovanje u RH, a time i u strukovno obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju, bilo da se obrazuju za cjelovite kvalifikacije, bilo za pomoćna zanimanja. Vrijeme uvođenja ovih promjena preklapa se s najavljenim uvođenjem novih posebnih kurikuluma za srednje škole. U izradi i opće obrazovnih i strukovnih dijelova posebnih kurikuluma sudjelovalo je iznimno malo edukacijskih rehabilitatora i stručnjaka koji imaju iskustvo rada s učenicima koji se obrazuju u posebnim programima uz individualizirane postupke, što je rezultiralo u mnogim dijelovima kurikuluma nerealno visokim očekivanim ishodima učenja. Uvodi se 31 novi posebni strukovni kurikulum, koji su do siječnja 2024. godine izrađeni, a trenutno čekaju odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja. Važno je o navedenom informirati i stručne suradnike edukacijske rehabilitatore u osnovnim školama i učitelje - edukacijske rehabilitatore koji rade u posebnim razrednim odjelima u osnovnim školama, kako bi o tome pravovremeno mogli obavijestiti učenike i njihove roditelje s ciljem što primjerenijeg odabira nastavka školovanja učenika u srednjim strukovnim školama. Također je potrebno naglasiti značaj pomoćnih radnika u svijetu rada, a time i mogućnostima uspješnog zaposlenja, no samo ukoliko su učenici bili uključeni u odgovarajući primjereni oblik odgoja i obrazovanja. U posljednje vrijeme svjedočimo kako se brojni učenici s većim teškoćama u razvoju uključuju u strukovno obrazovanje na razini koja je za njih prezahtjevna, što u konačnici uzrokuje ili prijevremeno napuštanje škole, promjenu primjerenog oblika školovanja u srednjoj školi ili stjecanje kvalifikacije bez odgovarajuće razine kompetencija, a što onemogućava zapošljavanje u stečenom zanimanju.

ključne riječi: posebni strukovni kurikulumi, modernizacija strukovnog obrazovanja, modularna nastava

kontakt: pmedimorec@gmail.com

PROFESIONALNA REHABILITACIJA – PUT U SVIJET RADA

Iva Šimundić

Pedagogická fakulta UK v Bratislave

Profesionalna rehabilitacija uključuje usluge i aktivnosti koje osobi s invaliditetom omogućavaju pronalaženje posla, povratak na radno mjesto odnosno zadržavanje radnog mjesta. Provodi se u Centru za profesionalnu rehabilitaciju, a po potrebi i u suradnji s ostalim ustanovama. U užem smislu je proces stjecanja kompetencija i kvalifikacija kroz programe obrazovanja, osposobljavanja ili usavršavanja uz odgovarajuću stručnu podršku i praćenje. Polazišna osnova u profesionalnoj rehabilitaciji je inicijalna interdisciplinarna sveobuhvatna procjena osobe s invaliditetom koja se sastoji od utvrđivanja medicinskog statusa, socijalne situacije, školskih znanja, psihodijagnostike te procjene radnog funkcioniranja. Nakon procjene trenutnog stanja osobe formira se mišljenje o mogućnostima, vrsti i načinu profesionalne rehabilitacije te izrađuje individualni plan profesionalne rehabilitacije. Cijeli proces vodi i evaluira stručni tim koji čine liječnik specijalist medicine rada, socijalni radnik, pedagog, psiholog i edukacijski rehabilitator poštujući načelo individualnog pristupa, a po potrebi sudjeluje i liječnik druge specijalizacije. Uspješnost profesionalne rehabilitacije ovisi o komunikaciji i koordinaciji između ključnih aktera, a to su osoba s invaliditetom, poslodavac i stručni tim, zatim o intrinzičnoj motivaciji osobe s invaliditetom, podršci okoline, pravovremenosti postupka te savladavanju negativnih stavova. Cilj rada bio je prikazati različite primjere provedene profesionalne rehabilitacije s pozitivnim ishodima u Centru za profesionalnu rehabilitaciju Osijek. Osobama s invaliditetom u procesu su osigurani optimalni uvjeti za aktivno participiranje u odabranim i adekvatnim aktivnostima te im je omogućeno (ponovno) uključivanje u svijet rada. Primjeri uspješne profesionalne rehabilitacije potvrđuju kako invaliditet nije prepreka nego se s njim moguće profesionalno ostvariti i imati uspješnu karijeru.

ključne riječi: *profesionalna rehabilitacija, osoba s invaliditetom, Centar za profesionalnu rehabilitaciju Osijek*

kontakt: corkovic.iva@gmail.com

OD PREDRASUDA I STEREOTIPA DO INKLUZIJE

Dijana Toljanić, Ana Marinić

OŠ Podmurvice, Rijeka

U Osnovnoj školi Podmurvice postoji, osim redovnih razreda i Poseban razredni odjel. U njemu se školuju učenici s poremećajem u ponašanju. Školovanjem u okviru Posebnog razrednog odjela, tim je učenicima omogućena obrazovna inkluzija.

Prema našem dugogodišnjem iskustvu, učenicima koji pohađaju Posebni razredni odjel, predrasude i stereotipi dio su svakodnevice i ozbiljno utječu na njihovo svakodnevno verbalno i fizičko ponašanje koje prelazi okvire razreda kojeg pohađaju. Drugim riječima, njihove predrasude i stereotipi utječu na njihovu uključenost u socijalni aspekt školskog života. Učenici redovito krive određenu situaciju i osobe za svoje ponašanje. Različito procjenjuju sebe i svoje ponašanje nasuprot istog ili sličnog ponašanja kod druge osobe.

Polazeći od potrebe za rješavanjem ili bar umanjivanjem ovog problema i želje za postizanjem ugodnije i produktivnije socijalne klime za sve učenike, učiteljica geografije i razrednica Posebnog razrednog odjela osmislile su i provode niz raznovrsnih aktivnosti. Osmišljene aktivnosti usmjerile smo na uobičajene razredne situacije u kojima smo nejednake kriterije kojima se učenici rukovode suprotstavile „scenarijima“ mogućih rješenja. Aktivnosti obuhvaćaju: upitnik s tvrdnjama koje sadrže neke uobičajene i raširene stereotipove o djevojčicama i dječacima, razgovor s učenicima o tome kako oni vide „što je , a što nije za nekoga“ obzirom na profesije koje se većinski vežu uz rodne uloge, razmjena njihova svjedočenja o iskustvu kada su „izišli“ iz rodne uloge, o njihovim uvjerenjima vezanim za emocije i ponašanja „unutar svoje“ rodne uloge, crtanjem stripova i likovnih uradaka na ovu temu i druge.

Aktivnosti provodimo i u okviru eTwinning projekta, surađujući s učiteljima i učenicima europskih škola s istim ciljem.

Ovim predavanjem želimo podijeliti primjere dobre prakse te inspirirati i motivirati za kreativne metode rada.

ključne riječi: *predrasude, stereotipi, učenici s teškoćama, inkluzija, igrifikacija*

kontakt: dijana.toljanic@skole.hr

DOSTUPNOST SOCIJALNIH USLUGA DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJI

Škugor Lucija

Centar za odgoj i obrazovanje Šubićevac

Socijalne usluge temelj su socijalne države i socijalne sigurnosti, te predstavljaju najučinkovitiji mehanizam u prevladavanju izazovnih životnih situacija i prevenciji socijalne isključenosti najranjivijih skupina građana. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN18/22) načelo dostupnosti i pravodobnosti temeljna su načela sustava socijalne skrbi prema kojima bi usluge trebale zadovoljiti potrebe lokalnog stanovništva i biti pružene na vrijeme kako bi se prevenirali rizični faktori koji utječu na osiguravanje životnih potreba i uključenost u zajednicu. A kakvo je stvarno stanje na terenu kada su u pitanju djeca s teškoćama u razvoju? Na području Šibensko-kninske županije djeluje jedan državni dom socijalne skrbi koji pruža usluge stručne procjene, psihosocijalne podrške i rane razvojne podrške za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju, te udruga koja pruža socijalne usluge boravka djeci predškolske dobi. Prema Izvješću o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj za 2023. godinu, Šibensko-kninska županija broji 937 djece s teškoćama u razvoju od 0 do 19 godina. Međutim, ne postoje jasni podatci o broju djece s teškoćama u razvoju rane i predškolske dobi. Prema Godišnjem statističkom izvješću o primijenjenim pravima socijalne skrbi u 2022. godini, u Šibensko-kninskoj županiji djeci s teškoćama u razvoju pruženo je 104 usluge psihosocijalne podrške, 37 usluga rane razvojne podrške i 26 usluga boravka. Pružatelji socijalnih usluga koja djeluju u županiji svjedoče i suočavaju se s velikim listama čekanja za navedene usluge, a broj djece koja su na listama čekanja nije naveden u niti jednom nacionalnom izvješću. Cilj izlaganja je pružiti uvid u postojeće stanje dostupnosti socijalnih usluga kao i stvarnu potrebu djece rane i predškolske dobi s teškoćama za uključivanje u iste u Šibensko-kninskoj županiji. Iz navedenih podataka vidljivo je kako ponuda socijalnih usluga ne odgovara stvarnim potrebama lokalnog stanovništva te da postoji znatan jaz između broja djece rane i predškolske dobi koja imaju potrebu za socijalnim uslugama i one koja ih zaista i dobiju. Posljedično, iz nedostupnosti socijalnih usluga proizlazi i nepravodobno prepoznavanje razvojnih rizika ili teškoća u najranijoj dobi, što je potkrepljeno činjenicom pružanja malog broja usluga rane razvojne podrške.

ključne riječi: socijalne usluge, načelo dostupnosti, djeca s teškoćama u razvoju

kontakt: skugor.lucija@gmail.com

RAZNOLIKE POTREBE, JEDINSTVENA PODRŠKA: EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKA PODRŠKA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U LIČKO-SENJSKOJ ŽUPANIJU

Ivana Vinceković¹, Dora Vukušić², prof. dr. sc. Branko Nikolić³, Mile Simeon⁴

¹Sveučilište u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

²Centar za rehabilitaciju Zagreb, Podružnica Slobošćina

³Udruga Slog

⁴Udruga Postojim

Na području Ličko-senjske županije u odgojno-obrazovnim, ali i ustanovama zdravstvene i socijalne skrbi, nedovoljan je broj stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila koji bi pružali potrebne usluge psihosocijalne podrške za djecu i mlade s teškoćama u razvoju. Takva situacija dovodi do izostanka kvalitetne i učinkovite podrške za razvoj djece s teškoćama, njihovim obiteljima i okolini. Proučavajući izazove i prilike s kojima se susreću obitelji djece s teškoćama u razvoju na području ove županije, razvijena je ideja mobilnih edukacijsko-rehabilitacijskih i logopedskih timova koji će pružati podršku u kontekstu lokalne zajednice.

Ovi mobilni stručni timovi djeluju u okviru rada dviju udruga iz Zagreba – Udruge *Slog* i Udruge *Postojim*. Udruge okupljaju prvostupnike i magistre edukacijske rehabilitacije i logopedije koji kreiraju i provode edukacijsko-rehabilitacijske i logopedске tretmane za djecu s teškoćama u razvoju s područja Ličko-senjske županije uključenih u programe redovitog odgoja i obrazovanja.

U okviru ovog rada prikazuje se djelovanje mobilnih timova edukacijskih rehabilitatora koji djeluju u sklopu navedenih udruga na području gradova Gospić i Udbina. Timovi djeluju u okviru četiri kabineta i pružaju edukacijsko-rehabilitacijski tretman za 26 djece sa različitim teškoćama u razvoju u dobi od 2. do 18. godine života. U radu će biti prikazana primjena različitih metoda i strategija u rehabilitaciji i poučavanju djece s teškoćama u razvoju, s posebnim naglaskom na pružanje podrške obiteljima i okolini. Također istaknut će se rezultati nekoliko projekata provedenih u okviru rada ovih mobilnih timova. Na kraju, izložit će se izazovi u pružanju socijalnih usluga u kontekstu rada mobilnih timova i predložiti moguća rješenja za pružanje sveobuhvatne podrške za djecu s teškoćama u razvoju u navedenoj županiji.

ključne riječi: edukacijsko-rehabilitacijska podrška, socijalne usluge, inkluzija, suradnja

kontakt: ivana.vincekovic@erf.unizg.hr

SAVLADAVANJE TEŠKOĆA U PODRUČJU SKRBI O SEBI

Jelena Dolenc, Petra Ivančan

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica

Učenici s teškoćama u razvoju često se susreću s izazovima prilikom prihvaćanja određenih aktivnosti u području skrbi o sebi. Neki od primjera su prihvaćanje šišanja i odlazaka kod frizera, samostalno obavljanje nužde i privikavanje na rezanje noktiju. Razlozi tome mogu biti teškoće u senzornoj obradi informacija i prihvaćanje novih podražaja. S obzirom na navedeno, često se javljaju nepoželjna ponašanja. Osim toga, obavljanje navedenih aktivnosti za roditelje učenika može biti vrlo stresno jer su one značajne za osobnu higijenu i urednost učenika tijekom cijelog života.

U Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce iz Koprivnice, polaznici najmlađe odgojno-obrazovne skupine iskazivali su teškoće u području skrbi o sebi, konkretno u područjima šišanja kose, rezanja noktiju na nogama i obavljanja nužde. Učenici imaju dijagnozu poremećaja iz spektra autizma. Za iste su učenike napravljeni individualizirani kurikulumi koji su opisivali korake savladavanja navedenih teškoća u području skrbi o sebi.

Ishodi iz individualiziranih kurikuluma su u potpunosti ostvareni te učenik koji je pokazivao veliki otpor prema škarama i šišanju od rođenja, sada u pratnji roditelja redovito odlazi na šišanje u frizerski salon bez nepoželjnih ponašanja. Nadalje, za istog je učenika u školi, a potom i kod kuće napravljen plan i uspješno proveden toalet trening. Za drugog je učenika napravljen plan privikavanja na rezanje noktiju u školi od strane učiteljice, a potom generalizacija na rezanje noktiju kod kuće. Navedeno je još uvijek u procesu, s obzirom na to da se s planom krenulo u provedbu u listopadu ove školske godine, nakon privikavanja učenika na učiteljicu i školsku rutinu.

Navedeni ishodi za pojedinog učenika osmišljeni su nakon temeljitog upoznavanja učenika, njihovih životnih rutina i navika te detaljnog razgovora s roditeljima i obitelji učenika o tome što bi im značajno olakšalo svakodnevni život i podiglo njegovu kvalitetu. Ovakvi pristupi u savladavanju nekih, za učenika i okolinu vrlo bitnih životnih vještina, rezultirali su poboljšanjem kvalitete života učenika i njihovih obitelji.

ključne riječi: individualizirani kurikulum, skrb o sebi, šišanje, toalet trening, rezanje noktiju

kontakt: jelena.dolenc@hotmail.com

PROGRAM „MOJ PRIJATELJ“ - POVIJEST JEDNOG PROGRAMA

Tamara Sadlovski, Sandra Matošina Borbaš

Obiteljski centar, Područna služba Virovitičko-podravska

Program „Moj prijatelj“ osmišljen je 2007. godine s ciljem poticanja inkluzije mladih osoba s invaliditetom i poticanja volonterizma na području Virovitice i okolnih mjesta. Bio je jedna od programskih aktivnosti tadašnjeg Obiteljskog centra Virovitičko-podravske županije te je do 2019. godine imao 11 svojih ciklusa.

U programu je tijekom godina sudjelovalo 18 mladih s invaliditetom i 140 mladih volontera. Svaki ciklus programa započinjao je u listopadu i završavao u svibnju iduće godine, a tijekom rujna i lipnja provodila se promidžba programa i njegova prezentacija te evaluacija. Korisnici programa su bile osobe s različitim vrstama teškoća u dobi od 12 do 42 godine, a volonteri su bili uglavnom srednjoškolci. Sa svakim korisnikom se upoznaju i druže dva volontera, koji potpisuju ugovor o volontiranju, a njihovo volontiranje se bilježi u volonterskoj knjižici.

Volonteri prolaze obaveznu edukaciju u kojoj obrađuju teme: inkluzija, predrasude i ksenofobija, prava i potrebe osoba s invaliditetom, intelektualne teškoće, autizam i motorički poremećaji. Nakon edukacije volonteri se uz prisustvo voditeljice programa upoznaju sa obitelji korisnika i sa samim korisnikom s kojim će provoditi vrijeme. Sve daljnje susrete dogovaraju volonteri samostalno, a s voditeljicom kontaktiraju telefonski i uživo u prostorijama Obiteljskog centra.

Specifični ciljevi programa kod volontera su uklanjanje predrasuda i negativnih stavova o osobama s invaliditetom, podizanje svijesti o pravima i potrebama osoba s invaliditetom i razvijanje socijalnih vještina i vještina komunikacije. Poticanje razvoja samopouzdanja i samostalnosti, podizanje kvalitete života, kao i razvijanje socijalnih vještina i vještina komunikacije specifični su ciljevi kod osoba s invaliditetom.

Program se tijekom prvih 6 godina ostvarivao uz pomoć poklon bonova kulturnih ustanova, vlasnika ugostiteljskih objekata i frizerskih salona te kroz suradnju sa udrugama. Svi sudionici programa imali su priliku tijekom programa sudjelovati i u zajedničkim radionicama.

Evaluacijom je potvrđeno da je program uspješan te se provodio do 2019. godine kada je zbog organizacijskih razloga doživio stanku od 4 godine te se planira njegovo ponovno „oživljavanje“ u Obiteljskom centru, Područnoj službi Virovitičko-podravskoj

s obzirom na prepoznatljivost, postignute ciljeve i trenutne potrebe na istom području.

Cilj ovog izlaganja je predstaviti program „Moj prijatelj“ te prezentirati statističke podatke o samim sudionicima programa i rezultatima evaluacije koji su dobiveni nakon edukacije volontera i na kraju svakog ciklusa programa. S obzirom na dobivene rezultate i potrebe zajednice novim generacijama volontera i korisnika omogućit će se sudjelovanje u novim ciklusima programa „Moj prijatelj“.

ključne riječi: mladi s invaliditetom, inkluzija, volonteri

kontakt: tamara.sadlovski@socskrb.hr

TRANZICIJA UČENIKA S OŠTEĆENJEM VIDA IZ OSNOVNE U SREDNJU ŠKOLU NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Davorka Dragojević

Centar za odgoj i obrazovanje Vinko Bek, Zagreb

Izazovi sa kojima se suočavaju učenici sa oštećenjem vida u prijelaznom razdoblju svojih života – prelasku iz osnovnog u srednjoškolsko obrazovanje, predstavljaju izazov kako za same učenike, tako i za obitelj, ali i za stručnjake koji su uključeni u pružanje podrške u njihovom školovanju. Iako srednjoškolsko obrazovanje nije obavezno za sve učenike, a posebno za učenike s teškoćama, nastavak školovanja može dati dodatnu vrijednost i povećati kvalitetu života kako učenika, tako i kasnije odrasle osobe.

Učenici s oštećenjem vida (slijepi i slabovidni učenici) koji su obvezno osnovnoškolsko obrazovanje proveli uključeni u redovne osnovne škole u svojoj lokalnoj zajednici, u poznatom okruženju, u svojim obiteljima, suočeni su sa izazovima prelaska u srednjoškolsko obrazovanje. Ti izazovi često proizlaze iz nedostatka adekvatnih obrazovnih programa (oštećenje vida je kontraindikacija za mnoga zanimanja), a nedovoljan intenzitet i podrška pri provođenju rehabilitacijskih programa, podrška koju su članovi obitelji i stručnjaci lokalne zajednice u mogućnosti dati, često nije u skladu s potrebama učenika. No, kada učenici s oštećenjem vida napuštaju svoju lokalnu zajednicu radi školovanja, javljaju se novi izazovi; kako im pružiti podršku u daljnjem obrazovanju i pomoći im u usvajanju vještina potrebnih za uspješan povratak u lokalnu zajednicu.

Potrebno je razmotriti činjenicu da, osim što je izbor zanimanja za osobe s oštećenjem vida sam po sebi „ograničen“, on postaje i „geografski ograničen“. Populacija osoba s oštećenjem vida je relativno mala, te se često događa da učenici s oštećenjem vida nastavljaju obrazovanje u neadekvatnom obrazovnom programu, zbog čega nerijetko moraju napuštati svoju lokalnu zajednicu. Nadalje, u takvim okolnostima dolazi do manjka učenja i usvajanja onih aktivnosti potrebnih za usvajanje vještina koje će im olakšati svakodnevno funkcioniranje.

Ono što predstavlja poseban izazov jest kako učenicima koji odlaze na školovanje izvan svoje sredine pružiti podršku u daljnjem obrazovanju te im pomoći u usvajanju vještina potrebnih za povratak u lokalnu zajednicu nakon dovršetka školovanja.

Također se postavlja pitanje: kako, u postojećim uvjetima, ne izgubiti iz vida najbolji interes djeteta?

Upravo iz navedenih razloga cilj ovoga rada jest prikazati izazove sa kojima se susreću, kako učenici s oštećenjem vida, tako i njihovi roditelji, ali i stručnjaci koji pružaju podršku u njihovom školovanju.

ključne riječi: učenici s oštećenjem vida, obrazovanje, podrška

kontakt: ddragojevic4@gmail.com

IZOBRAZBA U OBAVLJANJU POSLOVA: OBLIKOVANJE PUTA ZA UČENIKA S AUTIZMOM

Marina Mihić

Centar za autizam, Osijek

Radno osposobljavanje za učenika s poremećajem iz spektra autizma ima ključnu važnost u njegovu razvoju i uključivanju u aktivnosti uže i šire zajednice. Izobrazba u obavljanju poslova kao dio obrazovnog programa za ovog je učenika važna jer omogućuje stjecanje temeljnih radnih kompetencija koje su ključne za povećanje samostalnog funkcioniranja i integraciju u društvo.

Cilj ovoga rada jest prikazati pojedinosti kurikuluma nastavnog predmeta *Izobrazba u obavljanju poslova* posebnoga nastavnog programa za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada za učenike s poremećajem iz spektra autizma za osnovnu školu pružanjem uvida u četiri programska područja, sadržaje i aktivnosti kao i preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda kurikuluma, s naglaskom na potrebe individualizacije.

Učenik se putem kurikuluma obrazuje za obavljanje poslova iz svakodnevnog života podijeljenih u četiri domene: *Poslovi čišćenja i održavanja, Poslovi slaganja i sortiranja, Poslovi obrade i izrade te Poslovi posluživanja*. Sadržaji i aktivnosti kurikuluma oslanjaju se na potencijal svakog pojedinca da radom sudjeluje u životu zajednice na način i u opsegu kojem dozvoljavaju njegove individualne razvojne osobitosti. Učenje i poučavanje predmeta odvija se u stvarnim situacijama te je svakom pojedincu osigurano iskustveno učenje, istraživački pristup, suradničko učenje i individualni rad uz podršku i prilagodbu zahtjeva.

Ostvarenjem odgojno-obrazovnih ishoda učenik stječe radne kompetencije poput čišćenja prostora, slaganja predmeta ili posluživanja drugih osoba. Osim toga, posredno se razvijaju vještine organizacije vremena i prostora, komunikacije i socijalizacije. Konačno, učenik kroz rad razvija osjećaj važnosti vlastitog postojanja, samopouzdanja i samopoštovanja.

Učinak ostvarenih ishoda odražava se, dakle, na cjelokupan razvoj pojedinca i ponajviše utječe na kvalitetu njegova života nakon završenog školovanja. Obavljajući makar mali dio posla u zajednici, svaki pojedinac ne samo da doprinosi društvu, nego i dobiva priliku za nastavak izgradnje svoje osobnosti kao odrasle osobe.

U svrhu ostvarivanja maksimalnog radnog potencijala učenika, važno je poznavanje i razumijevanje užeg i šireg značenja ovog obrazovnog područja. Dobivanjem uvida u pojedinosti kurikuluma omogućeno je bolje planiranje i provođenje edukacijsko-rehabilitacijskih intervencija prilagođenih potrebama učenika s autizmom te osnaženje proveditelja programa s potrebnim znanjem i alatima za poboljšanje kvalitete podrške u njihovoj praksi.

ključni pojmovi: *autizam, učenik, kurikulum, izobrazba, radno osposobljavanje*

kontakt: marina.mihic@skole.hr

POTICANJE RAZLIČITIH RAZVOJNIH PODRUČJA UZ PRIMJENU ASISTIVNE TEHNOLOGIJE

Mateja Vukašinec

E-Glas, Rijeka

Asistivna tehnologija igra ključnu ulogu u poticanju različitih razvojnih područja, osobito u edukacijsko-rehabilitacijskom radu. Cilj ovog predavanja je istaknuti prednosti primjene asistivne tehnologije u aktivnostima koje potiču vještine grube i fine motorike, socijalno-emocionalni i kognitivni razvoj te razvoj komunikacijskih vještina. U području grube i fine motorike, asistivna tehnologija pruža alate koji omogućuju individualizirane pristupe učenju i usavršavanju motoričkih vještina. Kroz praktične primjere, predstaviti će se kako različiti uređaji i programi mogu pomoći u razvoju preciznosti pokreta, koordinacije i ravnoteže. Korištenje asistivne tehnologije također može utjecati na socio-emocionalni razvoj. Alati kao što su interaktivne igre i aplikacije omogućuju korisnicima da se bolje izraze i razumiju emocije drugih, što doprinosi razvoju empatije i socijalnih vještina. Kada je riječ o kognitivnom razvoju, asistivna tehnologija nudi niz resursa koji potiču logičko razmišljanje, rješavanje problema i donošenje odluka. Edukacijski softveri i prilagođeni digitalni alati mogu poboljšati sposobnost učenja i pamćenja. Konačno, u razvoju komunikacijskih vještina, asistivna tehnologija nudi mnoštvo različitih opcija u obliku niskotehnoloških i visokotehnoloških uređaja koji omogućuju efikasniju komunikaciju. Predavanje će istaknuti važnost integracije asistivne tehnologije u svakodnevne edukacijske i rehabilitacijske programe, dajući praktične savjete i primjere kako to postići. Cilj je osnažiti stručnjake da koriste ove tehnologije na inovativne načine kako bi maksimalno potaknuli razvoj svakog pojedinca.

ključne riječi: *asistivna tehnologija, komunikacija, gruba i fina motorika*

kontakt: mateja@eglas.hr

PRIMJENA ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U RADU S UČENICIMA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA I UČENICIMA S AUTIZMOM

Margareta Piljek Žiljak, Zvezdana Novina Repovečki, Ivančica Antolić

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

Različiti autori asistivnu tehnologiju (u daljnjem tekstu AT) definiraju na različite načine, no oko jednog su svi složni - da je AT svaki proizvod, dio opreme ili neki sustav, modificiran ili korišten u izvornom obliku, koji se koristi kako bi se povećale ili održale funkcionalne sposobnosti pojedinca, omogućila njegova samostalnost te aktivniji i neovisniji život.

Autor Aronson (2014.) definira asistivnu tehnologiju kao "bilo koji predmet, dio opreme ili sustav proizvoda, bilo da je nabavljen komercijalno, modificiran ili prilagođen, koji se koristi za povećanje, održavanje, poboljšanje funkcionalnih sposobnosti osoba s invaliditetom". Asistivnom tehnologijom kompenziraju se funkcionalna ograničenja u područjima učenja, mobilnosti, komunikacije, izbora i kontrole unutar nekog okruženja (Stanković, 2015).

Posljednjih godina, uz podršku različitih projekata, odgojno-obrazovnim ustanovama omogućena je nabava različite opreme (nisko, srednje ili visoko tehnološke) koju većina ustanova ne bi mogla samostalno nabaviti. Iako primjera dobre prakse u svijetu ima mnoštvo, a jednako toliko ima i životnih primjera koliko primjena AT olakšala život i povećava kvalitetu života cijeloj obitelji, AT još uvijek nije u svakodnevnoj primjeni. Navodi korisnika govore u prilog korištenja AT, ističući njezine dobrobiti, ali isto tako, navode kako je ista za većinu njih financijski nedostižna.

Istraživanja pak govore u prilog dobrobiti primjene AT kod različitih stanja: djece s motoričkim poremećajima, osoba s Parkinsonovom bolešću, osoba s komunikacijskim teškoćama, djece u inkluzivnim uvjetima obrazovanja.

Cilj ovog rada je prikazati višestruke dobrobiti primjene AT u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s višestrukim teškoćama i učenicima s autizmom te prikazati koliko primjena iste može olakšati svakodnevni život osobama s teškoćama, ali i stručnjacima koji s njima rade.

Činjenica je da mnoge vještine, znanja i sposobnosti, bez korištenja dodatnih alata kao što je AT, kod pojedinaca bi bili neprepoznati. Bez dodatnog alata za komunikaciju i učenje, stručnjaci vrlo često dolaze do profesionalnog sagorijevanja jer kod učenika ne vide pozitivne rezultate svoga rada. Frustracija postaje obostrana, osoba s

teškoćama se ne može izraziti i pokazati koliko može i zna, a stručnjak je iscrpio sve klasične metode učenja i poučavanja i ne nalazi način kako dalje. Upravo zbog toga, rad stručnjaka trebao bi uključivati znanja i vještine usmjerene unaprjeđenju učenja i podučavanja, uključujući i sposobnost stručnjaka da smanji prepreke u komunikaciji, učenju, motivaciji i aktivnom djelovanju svakog učenika.

Zaključno, prilike koje pruža primjena AT su višestruke, na nama je hoćemo li se ograničiti samo na prepreke ili smo ih spremni prevladati i pretvoriti ih u prilike, prilike za kvalitetniji život učenika, ali i nas stručnjaka.

ključne riječi: *asistivna tehnologija, učenici s višestrukim teškoćama, učenici s autizmom*

kontakt: margareta.piljek-ziljak@skole.hr

DIALOQ TALK - SOFTVER ZA POTPOMOGNUTU KOMUNIKACIJU S PAMETNOM GRAMATIKOM

Emma Tadić

E-Glas, Rijeka

Cilj predavanja bit će prikazati Dialoq Talk program za potpomognutu komunikaciju te opisati njegove osnovne funkcije u radu. Dialoq Talk je najnoviji softver za komunikaciju simbolima i tekstualnu komunikaciju namijenjen Android i Windows uređajima. Nastao je u Finskoj u tvrtci Code Q. Programu se može pristupiti dodiranjem na ekran te pogledom, uz dodatak adekvatne kamere za bilježenje pokreta očiju.

Istaknut će se posebnosti programa, kao što su izgovaranje gramatički ispravnih rečenica pomoću „pametne gramatike“ (*Smart Grammar* programa) te način kako ih postaviti, crtanje u komunikatoru, reproduciranje već spremljenih rečenica, izrada stranice s omiljenim pjesmama, izrada kalendara za praćenje tjednih događanja i još mnogi drugi.

Na kraju će se navesti primjeri primjene Dialoq Talk programa s različitim vrstama teškoća u razvoju, poput poremećaja iz spektra autizma ili dispraksije, te prikazati nekoliko primjera različitih ploča ovisno o potrebama djeteta s teškoćama u razvoju, odnosno osobe s invaliditetom.

ključne riječi: *asistivna tehnologija, program, simbolička komunikacija, tekstualna komunikacija, pristup računalu*

kontakt: ema@eglas.hr

KORIŠTENJE QR KODA U NASTAVI TEHNOLOGIJE POLJOPRIVREDE

Nataša Mehanović

Škola za odgoj i obrazovanje - Pula

U radu se prikazuje primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje – Pula, vezan uz uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi Tehnologije poljoprivrede. U srednjoj školi, učenici koji se školuju za zanimanje pomoćni vrtlar i pomoćni cvjećar u posebnom programu uz individualizirane postupke, redovito kroz teorijsku i praktičnu nastavu dolaze u kontakt sa sadržajima vezanim uz biljni svijet. Jedan od ključnih ishoda posebnog programa je prepoznavanje i imenovanje različitih biljaka te usvajanje znanja o njihovoj uporabnoj vrijednosti. Ovaj vid nastave odvija se u razredu, uz korištenje lončanica, ili pak u senzornom vrtu i okolišu Škole.

Kako bi se facilitiralo usvajanje spomenutih sadržaja, koji su učenicima koji se školuju za zanimanja pomoćnog vrtlara i pomoćnog cvjećara vrlo važni, tradicionalno se koristilo obilježavanje biljaka različitim vrstama etiketa i oznaka. Međutim, osim što takav način obilježavanja nije trajan, pokazalo se kako nije ni posebno motivirajuć za učenike.

Digitalna tehnologija već je neko vrijeme uobičajeni element suvremene okoline učenja i u našoj ustanovi. Multimedijaska didaktika ima značajnu ulogu u podupiranju tehnologije u nastavnom procesu. Iskustvo je pokazalo kako je za uspješnu, na učenika usmjerenu nastavu, potrebno smisljeno povezati medij, ishod učenja i odgovarajuću didaktičku strategiju. Stoga smo se odlučili za uporabu QR koda u nastavi tehnologije poljoprivrede.

QR kod smo iskoristili kako bi informacije o pojedinoj biljci, koja se nalazi u izravno u okruženju učenika, oni mogli pročitati koristeći svoje mobilne telefone. Učenici su se sami uključili u prikupljanje informacija o biljkama koje će se prikazivati skeniranjem koda, što ih je dodatno involviralo i motiviralo za usvajanje predviđenih ishoda. Na taj način, učenici su od pasivnog slušatelja i „primatelja znanja“ prešli u aktivne sudionike odgojno-obrazovnog procesa.

U odabiru načina prikazivanja informacija, nastojali smo poštivati principe razumne prilagodbe i univerzalnog dizajna. Za prikaz informacija koristili smo digitalni alat Canva, OmoType uključive fontove i lako razumljiv tekst.

Na ovaj način, pokazalo se, povećala se i motivacija učenika za usvajanje strukovnih sadržaja, prvenstveno zbog korištenja digitalnih tehnologija i istraživačkog rada na

nastavi. U narednom periodu, u planu smo ovaj pristup proširiti u suradnji s Gradom Pula i gradskim komunalnim poduzećem, na način da postupno na sličan način obilježimo različite biljke na gradskim javnim površinama. Na taj bi način i drugim osobama koje imaju koristi od lako razumljivih informacija pružili mogućnost učenja o biljkama, a svakako i podigli svjesnost lokalne zajednice o specifičnim potrebama naših učenika, ali i druge djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

ključne riječi: *Tehnologija poljoprivrede, pomoćni vrtlar i cvjećar, imenovanje biljaka, QR kod, digitalna tehnologija, Canva*

kontakt: natasazigun@yahoo.com

POTPOMOGNUTI OBLICI KOMUNIKACIJE U RADU S UČENICIMA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

dr. sc. Maja Rebrović Čančarević

Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Učenici s većim teškoćama u razvoju imaju složene komunikacijske potrebe koje vrlo često zahtijevaju sveobuhvatni pristup u procjeni osnovnih komunikacijskih elemenata te njihovom uvođenju i evaluaciji istih. Potpomognuti oblici komunikacije u radu s učenicima s teškoćama u razvoju podrazumijevaju sve one elemente koje za pojedinog učenika predstavljaju njemu prihvatljiv te funkcionalno definiran komunikacijski alat. Komunikacijski alati u radu s djecom s većim teškoćama u razvoju mogu obuhvaćati manualne znakove, individualizirane skupove simbola, komunikacijske knjige, komunikatore i slično. Navedeni komunikacijski alati mogu se upotrebljavati i sa ostalim oblicima komunikacije što ovisi o mogućnostima, sposobnostima i interesima pojedinog učenika. Uvođenje pojedinih komunikacijskih alata u radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju prvenstveno se treba voditi principom funkcionalnosti, dosljednosti i pristupačnosti. Cilj rada je prikazati kroz primjere dobre prakse uvođenje i primjenu različitih komunikacijskih alata u radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju.

ključne riječi: *učenici s teškoćama u razvoju, potpomognuti oblici komunikacije, komunikacijski alati, manualni znakovi*

kontakt: maja.rebrovic@gmail.com

PRIKAZ RADA ODGOJNO-OBRAZOVNE SKUPINE
S POSEBNIM PROGRAMOM ZA DJECU S TEŠKOĆAMA
UZ PRIMJENU ASISTIVNE TEHNOLOGIJE

Andrea Perić, Sonja Pojer Mihaljević

Dječji vrtić Sopot

Odgojno-obrazovna skupina s posebnim programom za djecu s teškoćama u Dječjem vrtiću Sopot organizirana je kao mjesto gdje se na temelju procjene određuje razvojna razina svakog djeteta te individualiziranim metodama rada, sredstvima i aktivnostima radi na pomicanju svakog djeteta na njegovoj razvojnoj ljestvici. U radu skupine primjenjuje se načelo djelomične integracije provođenjem inkluzivnih igraonica s djecom iz redovnih skupina te uključivanjem djece u aktivnosti redovnih skupina u vrtiću, sukladno njihovim interesima i mogućnostima. Rad skupine usmjeren je na poticanje razvoja svih djetetovih sposobnosti i omogućavanje njegovog uspješnog prijelaza u redoviti program.

U radu posebne skupine u Dječjem vrtiću Sopot, posebna se pažnja pridaje korištenju asistivne tehnologije i različitih oblika potpomognute komunikacije, prema individualnim potrebama svakog djeteta. U predškolskom odgoju i obrazovanju te rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju asistivna tehnologija ima značajnu ulogu te omogućuje ili pospješuje sudjelovanje u aktivnostima koje bez asistivne tehnologije ne bi bile moguće. Mnoga djeca koja se uključuju u skupinu već koriste određene načine potpomognute komunikacije te je za njih veoma važno da usvoje generalizaciju korištenja iste u različitim situacijama. U radu se koristi i asistivna tehnologija dostupna u skupini (interaktivni zid, pričajući raspored, Big Point komunikatori, štipaljke pričalice, prilagođeno računalo, Simply Works Joystick, Clevy tipkovnica i miš) te različiti softveri za rad s djecom s teškoćama u razvoju (ABC Maestro, Memory malog znalca, KonZen i sl.). Vizualnu podršku i simbole za komunikatore, voditelji skupine izrađuju u Boardmaker programu. Edukacijski rehabilitator i odgojitelj, kao voditelji skupine, kontinuirano se usavršavaju i prate recentne spoznaje u ovom području.

Cilj ovog rada je prikazati načine rada posebne skupine prema područjima djelatnosti Programskog usmjerenja odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991) te utvrditi na

koje načine upotreba asistivne tehnologije olakšava sudjelovanje u različitim predškolskim aktivnostima i komunikaciju djeteta s okolinom u dječjem vrtiću.

ključne riječi: prikaz prakse, inkluzija, asistivna tehnologija

kontakt: dejaperic16@gmail.com

KORIŠTENJE OZOBOTA U NASTAVI MATEMATIKE I DRUŠTVA

Renata Kos

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin

Ozobot je edukativni robot, razvija kreativnost i logičko mišljenje. Zbog tih njegovih karakteristika idealan je za korištenje u nastavi matematike i informatike, ali se koristi i u drugim predmetima. Ozobota ima više vrsta, a samim time određene su i njegove mogućnosti. Osnovni set sastoji se od jednog robota, osnovnih kartica s kodovima i četiri flomastera (crna, plava, zelena i crvena boja).

Cilj ovog rada je prikazati kako učenici s lakšim intelektualnim teškoćama uz pomoć ozobota rješavaju matematičke zadatke i putuju Hrvatskom. Prije upuštanja u avanturu rješavanja zadataka učenici su kroz igru istraživali kako se sve ozobot može kretati. Pri tom su uvidjeli da je važna debljina i neprekidnost linije. Povremeno su korišteni i gotovi nastavni listići preuzeti s platforme koja okuplja učitelje, inženjere i učenike. Korištenjem gotovih nastavnih listića učenicima se približio pojam kodiranja i značenje kombinacija boja. Učenici su sami iskušavali kreirati kodove i postići da njihov ozobot ubrza, uspori, vrti se, okreće ili vraća u istom smjeru iz kojeg je došao. Kasnije, pri rješavanju zadataka iz matematike korišteni su razni kodovi koji su ujedno bili pokazatelj je li rješenje zadatka točno ili netočno. Pri putovanju Hrvatskom učenici su crtanjem osnovnih linija posjećivali gradove, plovili rijekama i penjali se na brežuljke.

Korištenje ozobota je u učionicu unijelo zabavu i inovativnost te osuvremenilo nastavu.

ključne riječi: ozobot, matematika, društvo, kodiranje, kreativnost

kontakt: renata.kos@skole.hr

DIGITALNE IGRE U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

Ksenija Kezele, Blaženka Maltar

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin

Današnji učenici pokazuju velik interes za digitalne igre. Primjena digitalnih igara u nastavi Hrvatskoga jezika pokazala se vrlo učinkovita u radu s učenicima s lakim intelektualnim teškoćama i drugim utjecajnim teškoćama u razvoju koji se školuju po Posebnom programu uz individualizirane postupke, pogotovo u predmetnom području Hrvatski jezik i komunikacija.

U periodu početnog opismenjavanja učenika kada su učenici još mali i potrebno ih je motivirati za rad uz dosta zanimljivog sadržaja, digitalne igre učinkovite su u svim aspektima. Nastavni sadržaji jezika oduvijek su vrlo zahtjevni i apstraktni za učenike s intelektualnim teškoćama, ali i za učitelje edukacijske rehabilitatore predstavljaju izazov u smislu kako im te nastavne sadržaje približiti, pojednostaviti i učiniti ih što lakšim za učenje.

Primjena dobro osmišljenih digitalnih igara u nastavi Hrvatskoga jezika pokazala se vrlo učinkovitom strategijom podrške pomoću koje učenici lakše uče, više su motivirani za rad, a učitelj edukacijski rehabilitator, kreirajući digitalnu igru za svoje učenike, istodobno zadovoljava didaktičko-metodičke principe i načela rada s učenicima s teškoćama u razvoju. Primjenjujući digitalne igre u nastavi, učitelj edukacijski rehabilitator pretvara nastavni proces u zanimljivu igru i ostvaruje najviše zahtjeve suvremene škole. Takvim personaliziranim nastavnim instrumentima obogaćuje resurse nastavnog procesa i omogućuje učenicima lakše usvajanje nastavnih sadržaja.

U ovom radu željela se prikazati učinkovitost primjene digitalnih igara u nastavi Hrvatskoga jezika s ciljem visoke razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda na lak, učenicima razumljiv i inovativan način.

ključne riječi: *učenici s lakim intelektualnim teškoćama, digitalna igra, Hrvatski jezik*

kontakt: ksenija.kezele@gmail.com

ULOGA PRIČA ZA UČENJE SOCIJALNIH VJEŠTINA U POUČAVANJU UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Monika Jakobović

Centar za autizam, Zagreb

Jedna od značajki učenika s poremećajem iz spektra autizma (PSA) su i poremećaji socijalne interakcije, stoga ovi učenici teško mogu „pročitati“ i shvatiti socijalne smjernice i situacije, perspektive drugih, govor tijela, geste, izraze lica. U edukacijsko rehabilitacijskom radu potrebno je ove učenike podučiti socijalnim vještinama, a jedna mogućnost su i priče za učenje socijalnih vještina. Cilj izlaganja je prikazati priče za učenje socijalnih vještina, zašto ih koristiti, kako izraditi i primijeniti.

Priče za učenje socijalnih vještina osmislila je C. Gray (1993), temelje se na teoriji uma, ubrajaju u bihevioralno orijentirane intervencije i služe kako bi učenici s PSA razumjeli socijalne situacije, ali i za mijenjanje ciljanog, specifičnog ponašanja ovih učenika. Cilj priča je podučiti učenika s PSA upravljanju vlastitim ponašanjem, opisujući što bi se trebalo dogoditi u danoj socijalnoj situaciji, kada i kako bi se trebalo dogoditi, te najvažnije, zašto. Priče podržavaju značajke učenika s PSA a to je potreba za strukturom i pravilima, prate kognitivni slijed, povezuju jezik s ponašanjem i personaliziraju učenje socijalnih vještina. Primjena i značaj priča za učenje socijalnih vještina u podučavanju učenika s PSA je višestruka, tako podučavaju razumijevanju tuđeg i vlastitog ponašanja, akademskim sadržajima, vještinama socijalne komunikacije, rutinama ili prilagodbi na promjene u rutini, itd.

Osnovna obilježja ovih kratkih priča su: perspektiva prve ili treće osobe; pisanje u sadašnjem ili budućem vremenu; pozitivan i strpljiv ton; doslovna točnost; rječnik razumljiv učeniku. Ilustracije odnosno vizualni sadržaji su dopušteni u pričama jer dodatno pojašnjavaju tekst. Učenik može čitati priču svaki dan, neposredno prije situacije npr. odlaska u trgovinu, ili povremeno, kao podsjetnik na aktivnost ili situaciju. Priča je dio dnevnog rasporeda učenika, kod prvog čitanja postavlja se nekoliko pitanja radi procjene razumijevanja ili primjenjuje lista provjere. Nakon toga učenik može priču čitati samostalno, na glas odraslima, slušati priču koju čita nastavnik odnosno snimku. Neki učenici će priču svakodnevno čitati dva do tri tjedna, a neki će povremeno čitati priču tijekom duljeg vremenskog perioda.

Priče su učinkovite, prema autorici Gray, u podučavanju učenika s PSA-a širokom rasponu socijalnih vještina, primjerice kako pristojno pozdraviti i dijeliti igračke

(Swaggart, 1995), učiti nove rutine i promjene u rutini (Gray; Garand, 1993), igri tijekom odmora (Gray, 1992), ublažavanju izazovnih ponašanja (Scattone, i sur., 2002), poticanju konverzacijskih vještina (Scattone, i sur., 2006).

Ovladavanje socijalnim vještinama je cjeloživotni proces koji jača samopoštovanje, neovisnost i emocionalnu otpornost učenika s PSA, a priče za učenje socijalnih vještina mogu koristiti učenici s teškoćama u razvoju kojima je takva podrška potrebna, a ne samo učenici s PSA

ključne riječi: *učenik s poremećajem iz spektra autizma, priče za učenje socijalnih vještina, socijalne vještine, čitanje emocija*

kontakt: moka72@gmail.com

KAKO UČENICI S AUTIZMOM MOGU UČITI BITI, UČITI BITI S DRUGIMA I UČITI ŽIVJETI ZAJEDNO

doc. dr. sc. Dragana Mamić¹, Sanja Barić², Marina Mihić³

¹Centar za autizam, Zagreb

²Centar za odgoj i obrazovanje, Rijeka

³Centar za autizam, Osijek

Izraditi program za razvoj i stjecanje socio-emocionalnih kompetencija učenika s poremećajem iz spektra autizma (PSA) koje će mu osigurati određenu razinu socijalnog uključivanja je iznimno zahtjevno.

Suočeni s različitostima u razvojnim karakteristikama ovih učenika s obzirom na individualne kognitivne, senzorne i socio-emocionalne profile te dimenziju primjerenosti sadržaja poučavanja kronološkoj dobi, nalazimo se pred izazovom ujednačavanja odgojno-obrazovnih ishoda poučavanja socijalnih vještina za sve učenike s PSA. Socijalne vještine kao temelj svih međuljudskih odnosa u životu pojedinca preduvjet su za uspješno učenje i ponašanje te je krajnji cilj programa kontinuirano djelovati na sve aspekte socijalnih vještina obuhvaćene trima kurikularnim područjima.

Cilj rada je prikazati ključne osobitosti posebnog kurikuluma Socijalnih vještina i poimanja procesa poučavanja učenika s autizmom. U radu će se prikazati jedinstveno oblikovanje ključnih sadržaja i preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda.

Ovim prikazom nastajanja posebnog kurikuluma predmetnog područja Socijalne vještine i davanja uvida u srž posebnih socio-emocionalnih potreba učenika s PSA nastoji se doprinijeti boljem sagledavanju učenika kao društvenog bića unatoč karakteristikama njegovih razvojnih osobitosti.

ključne riječi: učenik s poremećajem iz spektra autizma, socijalne vještine, specifičnosti poučavanja

kontakt: draganamamic1@gmail.com

RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI EMOCIONALNE SAMOKONTROLE KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Sanja Barić

Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Emocionalna samokontrola je sposobnost koja nam pomaže u zadržavanju i upravljanju kontrole nad svojim emocijama i ponašanjem u situacijama koje uzrokuju neugodne emocije. Osobama s poremećajem iz spektra autizma teško je prepoznati, iskazati te primjereno reagirati na svoje trenutačno emocionalno stanje. Uz specifične karakteristike funkcioniranja senzornog sustava te komunikacijskih vještina one u potpunosti ne razviju sposobnosti koje im pomažu u prilagodbi svog uma i tijela za upravljanje vlastitim ponašanjem, emocijama i mislima.

Cilj ovog rada prikaz je metoda dvogodišnjeg poučavanja i primjena specifičnih strategija kod učenika s poremećajem iz spektra autizma u razvijanju njegove sposobnosti emocionalne samokontrole. Kao glavni izazov ističe se otežano kontroliranje emocija u, za učenika, izazovnim situacijama. Takve situacije izazivaju mu frustraciju i tjeskobu, što dovodi do neprimjerenih oblika ponašanja. Sve navedeno otežava mu opće funkcioniranje, učenje i razvoj. Poučavanje primjeni specifičnih strategija provodi se u školskom okružju, tijekom nastavnog dana i prožeto je kroz sve nastavne sadržaje i aktivnosti. Zbog važnosti poučavanja i u ostalim segmentima učenikova života, paralelno se provodi proces osnaživanja roditeljskih kompetencija za provođenje programa u obiteljskom okružju. U procesu poučavanja koriste se sadržaji i metode vizualne podrške. S ciljem praćenja učenikova napretka i uspješnosti metoda i strategija, koristi se tehnika videozapisa i analize. Učenik sada prepoznaje osnovne (primarne) emocije, iskazuje ih te koristi naučene strategije u odabiru primjerenih oblika ponašanja. Djelomično je razvio sposobnost emocionalne samokontrole te se u većini izazovnih situacija kontrolira i ne iskazuje neprimjerene oblike ponašanja. Poučavanje traje i dalje.

Rezultati poučavanja dovode do zaključka o iznimnoj važnosti razvijanja sposobnosti emocionalne samokontrole koja je jedna od temeljnih sposobnosti za funkcioniranje svake osobe.

ključne riječi: *emocionalna samokontrola, osobe s PSA, emocije, ponašanje, metode poučavanja*

kontakt: sanja.baric@yahoo.com

IZAZOVI, POTREBE I PROFESIONALNI RAZVOJ POMOĆNIKA U NASTAVI U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŽUPANIJU

Mia Bašić Bučanović

Centar za autizam, Osijek

Kako u Republici Hrvatskoj, tako i u svijetu, uočavamo značajan porast broja pomoćnika u nastavi uključenih u odgojno-obrazovni proces učenika s teškoćama. Dok su Velika Britanija, Novi Zeland i Australija primjeri zemalja u kojima postoji sustavna podrška i mogućnost daljnjeg profesionalnog usavršavanja pomoćnika u nastavi, u Republici Hrvatskoj stručno usavršavanje i profesionalni razvoj pomoćnika u nastavi, prepušten je osobnom izboru pojedinca. U predstavljenom istraživanju analiziraju se trenutna stanja, potrebe i izazovi s kojima se susreću pomoćnici u nastavi u osnovnoškolskom i srednjoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja na području Osječko-baranjske županije. Ciljevi istraživanja bili su steći uvid u perspektivu pomoćnika u nastavi zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji te ispitati potrebu za daljnjim stručnim usavršavanjem. U tu svrhu provedeno je kvantitativno istraživanje u kojem je sudjelovalo 165 pomoćnika u nastavi. Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu za dodatnim stručnim usavršavanjem i jačanjem podrške pomoćnicima u nastavi, posebice u području specifičnih znanja o teškoći učenika kojem pružaju podršku te o metodičko-didaktičkoj prilagodbi obrazovnog sadržaja. Također, rezultati istraživanja ukazuju na problem nejasno definirane profesionalne uloge pomoćnika u nastavi, kao i na činjenicu da se najveći dio nadzora nad obavljanim poslom pomoćnika u nastavi izvršava isključivo uvidom u pismenu evidenciju obavljenog posla. Ovi rezultati pružaju vrijedne uvide kojima bi se donositelji odluka, na lokalnoj i nacionalnoj razini, mogli rukovoditi u cilju doprinosa učinkovitosti odgojno-obrazovnog procesa za učenike s teškoćama.

ključne riječi: izazovi, pomoćnici u nastavi, podrška, profesionalni razvoj, učenici s teškoćama

kontakt: m.basic32@gmail.com

ZDRAVSTVENI KLUB

Nataša Tomljanović

Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Zdravlje, jedan od temeljnih segmenata čovjekovog života pa tako i značajno područje rada s djecom. Ovim predstavljanjem Zdravstvenog kluba dan je prikaz našeg načina rada s učenicima na području osnaživanja zdravlja.

Zdravstveni klub osnovan je pri Centru za odgoj i obrazovanje Rijeka, 2015. godine. Osnovan je s ciljem promocije zdravih stilova života, prevencijom raznih oblika nepoželjnih ponašanja te povećanje razine adaptivnog ponašanja kod djece s intelektualnim teškoćama.

S učenicima se obrađuju razne teme iz područja tjelesnog, a naročito iz područja mentalnog i socijalnog zdravlja. Školski kurikulumi nude dosta sadržaja kojima se ostvaruju dobri i očekivani ishodi kojima se pospješuje i unaprjeđuje tjelesno zdravlje. S druge strane, ne postoji jasna svijesti i predodžba u učenika o mentalnom i socijalnom zdravlju, njegovoj važnosti te kako ga održati.

Čimbenici rizika po tjelesno, a posebno mentalno zdravlje kod djece s intelektualnim teškoćama u mnogome se ne razlikuju od populacije djece bez teškoća, ali ipak postoje neke specifičnosti koje ih čine ranjivijima.

Stoga su važni ciljevi rada Zdravstvenog kluba osnaživanje učenika i postizanje pozitivne slike o sebi, stvaranje pozitivnog i poticajnog školskog okružja i ozračja te u konačnici, pozitivna integracija djece s teškoćama u razvoju u užu i širu društvenu zajednicu.

Učenici Zdravstvenog kluba izrađuju i kreiraju razne materijale: plakate, fotografije, video uratke i slično, koje povezuju u tematsku cjelinu. Na organiziranim predavanjima i radionicama prezentiraju svoj rad ostalim učenicima ujedno ih upoznavajući s raznim zdravstvenim temama kao i strategijama postupanja u specifičnim situacijama.

Posebno je vrijedna suradnja s Policijskom upravom i Odjelom za prevenciju. Policijski službenici provode programe „Prevencija i alternativa 1 i 2“ i „Mogu ako hoću 1 i 2“ kojima educiraju učenike o nepoželjnim oblicima ponašanja te alternativnim načinima postupanja i ponašanja.

Radom Zdravstvenog kluba kroz edukacije, vježbaonice, radionice, posjete raznim ustanovama i slično želi se unaprijediti psihofizičko zdravlje učenika te poticati zdrav rast i razvoj.

ključne riječi: *zdravlje, prevencija, edukacije i radionice, strategije ponašanja.*

kontakt: natasa.tomljanovic@skole.hr

PUT DO OČUVANJA MENTALNOG ZDRAVLJA U SUVREMENOM OBRAZOVANJU

Luka Femec¹, Marica Brzica²

¹Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica

²Osnovna škola Visoka, Split

Cilj ovog rada je prikazati razinu stresa odgojno-obrazovnih djelatnika i mogućnostima provođenja slobodnog vremena koje su neposredno povezane s održavanjem osobne homeostaze i načinima ostvarivanja mehanizama nošenja s profesionalno izazovnim situacijama. Danas, kada su pred odgojno-obrazovne djelatnike stavljeni mnogobrojni zadaci suvremenog učenja i poučavanja, neupitno je i povećanje razine stresa te narušavanje mentalnog zdravlja. Vrlo često u razredima postoji veliki broj učenika, a slijedeći trendove inkluzivnog i univerzalnog obrazovanja i velik broj učenika s teškoćama u razvoju i darovitih kojima je potrebna dodatna individualizacija nastavnih sadržaja te prilagodba u skladu s njihovim mogućnostima i potencijalima. S druge pak strane, uloga i zahtjevi roditelja s godinama se mijenjaju te pozitivna suradnja s njima podrazumijeva razvijanje vještina komunikacije kako bi se ostvario željeni partnerski odnos. Nadalje, razvojem digitalnih tehnologija te uvođenjem službenih dokumenata u e-oblik, suvremeni nastavnik primoran je slijediti i unaprjeđivati svoje informacijsko-tehnološke kompetencije kako bi mogao pratiti i izvršavati svoje administrativne poslove vezane za vođenje pedagoške dokumentacije. Iz svih navedenih razloga kreiran je anketni upitnik s ciljem ispitivanja razine stresa i trenutnog stanja mentalnog zdravlja hrvatskih učitelja te aktivnostima slobodnog vremena u kojima sudjeluju, a koje im pomažu u nošenju sa stresom i jačanju obrambenih mehanizama u svakodnevnom radu. U istraživanju su sudjelovali učitelji i nastavnici iz posebnih i redovnih škola s područja Koprivničko-križevačke i Splitske županije. Rezultati istraživanja dobiveni anketnim upitnikom prikazuju povećanu razinu stresa odgojno-obrazovnih djelatnika, nedovoljnu razinu stručne podrške, izazove u radu s učenicima s posebno odgojno-obrazovnim potrebama, otežanu komunikaciju i ne razumijevanje roditelja te povećanu količinu administrativno-tehničkih i razredničkih poslova. Načini provođenja slobodnog vremena i nošenja sa stresom, vrlo često su povezani s osobnim financijskim mogućnostima, a najčešće aktivnosti su one povezane s članovima obitelji, prijateljima, sportom i rekreacijom. Analizirajući dobivene rezultate s postojećim teorijskim znanjem može se zaključiti kako je trenutno mentalno zdravlje suvremenih učitelja narušeno te je potrebno formirati stručnu podršku, neki od oblika

profesionalnih intervencija i superviziju. Na kraju, važno je pronaći način kako kvalitetno i kontinuirano dodatno motivirati učitelje kako ne bi došlo do sindroma profesionalnog izgaranja.

ključne riječi: učitelj, stres, mentalno zdravlje, slobodno vrijeme

kontakt: lfemec@gmail.com

TRANZICIJA DJEČAKA S DIJAGNOZOM POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA IZ POSEBNOG U REDOVNI DJEČJI VRTIĆ

Elizabeta Haničar, Marija Komjetan

Centar za autizam Osijek

Tijekom života svi mi prolazimo kroz brojne promjene. Te promjene nazivaju se tranzicije, sastavni su dio našega života i najčešće ih doživljavamo kao stresne. U prve tranzicije ubraja se polazak u dječji vrtić. Djeca s teškoćama u razvoju nerijetko su izložena većem broju tranzicija koje narušavaju uspostavljane rutine i dovode do promjene u ponašanju što još više dolazi do izražaja kod djece s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma zbog specifičnosti same dijagnoze. Cilj ovog rada je prikazati proces tranzicije za dječaka s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma iz Posebnog odgojno-obrazovnog programa za djecu s poremećajem iz spektra autizma rane i predškolske dobi pri Centru za autizam u redovnu vrtićku skupinu. Proces tranzicije trajao je 8 mjeseci. Stručna podrška provodila se u vrtićkoj skupini u Centru za autizam – priprema za tranziciju i u redovnom Dječjem vrtiću - sam proces tranzicije i podrška nakon tranzicije. Vrednovao se cijeli proces tranzicije, a napredak dječaka praćen je u dvije vremenske točke – inicijalna i finalna. Temeljem dobivenih rezultata izrađene su smjernice i protokoli za tranziciju za dijete, roditelje, odgojitelje i vršnjake koje posljedično mogu poslužiti kao poticaj za izradu individualnih planova podrške za tranziciju.

ključne riječi: dijagnoza poremećaj iz spektra autizma, proces tranzicije, dječji vrtić

kontakti: elizabeta87@gmail.com, marija.komjetan@gmail.com

PREPREKE U IDENTIFIKACIJI AUTIZMA KOD DJEVOJČICA - DIJAGNOSTIČKE BARIJERE I STEREOTIPI

Nataša Dolović
Angerona, Čakovec

Identifikacija autizma kod djevojčica predstavlja kompleksan izazov zbog različitih manifestacija simptoma i nedostataka u dijagnostičkim praksama. Ovaj rad istražuje barijere koje otežavaju prepoznavanje autizma kod djevojčica, s fokusom na nedostatke u dijagnostičkim kriterijima, stereotipima i društvenim očekivanjima te na nedovoljnoj educiranosti stručnjaka. Nedostatak specifičnih dijagnostičkih kriterija za autizam kod djevojčica čak i kod „zlatnih standarda“ dijagnosticiranja, dovodi do zakašnjelog prepoznavanja i adekvatne intervencije. Dijagnostički kriteriji usmjereni su na iskustva s autističnim dječacima, što može rezultirati nedostatkom prepoznavanja ili nedovoljnim razumijevanjem simptoma kod djevojčica. Stereotipi o tome kako djevojčice "trebaju" ili "ne trebaju" manifestirati autistične simptome dodatno otežavaju proces identifikacije. Socijalna očekivanja o ulozi i ponašanju djevojčica mogu dovesti do potiskivanja autističnih naznaka te ih one vješto maskiraju što dodatno otežava prepoznavanje. Nedostatak adekvatne edukacije stručnjaka u zdravstvu i obrazovanju rezultira nedovoljnom kompetencijom u prepoznavanju autizma kod djevojčica. Ova nedovoljna edukacija također može rezultirati nepravilnim tumačenjem autističnih simptoma kod djevojčica kao drugih dijagnoza, mentalnih poremećaja ili ponašanja. Osvještavanje i edukacija roditelja također ima značajnu ulogu.

Poboljšanje dijagnostičke prakse i pružanje pravovremene podrške autističnim djevojčicama ključno je za razumijevanje ovih barijera. Istovremeno, ističe se nužnost promjene percepcije stereotipa, predrasuda i stigme o autizmu kao osnovnog preduvjeta.

ključne riječi: autizam kod djevojčica, rana identifikacija, dijagnostika, barijere

kontakt: dolovic.nat@gmail.com

PRIPOVJEDNE SPOSOBNOSTI U DJECE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Martina Galeković, Marija Kirinić

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica

Pripovjedne sposobnosti igraju ključnu ulogu u kognitivnom, socijalnom i jezičnom razvoju djece. One omogućuju djeci da organiziraju i izraze svoje misli, osjećaje i iskustva te su temelj za uspješnu komunikaciju. U kontekstu djece s intelektualnim teškoćama, pripovjedne sposobnosti mogu biti izazovne, budući da ova djeca često imaju ograničenja u jezičnim, kognitivnim i socijalnim vještinama.

Istraživanje pripovjednih sposobnosti kod djece s intelektualnim teškoćama obično uključuje korištenje elicitirajućih materijala kao što su slikovne priče ili scenariji, koji potiču djecu na stvaranje vlastitih narativa. Prikupljanje podataka provodi se analizom narativnih odgovora djece, pritom se fokusirajući na aspekte kao što su struktura priče, upotreba jezika, i sposobnost izražavanja misli i osjećaja.

U okviru ove prezentacije, bit će izloženi rezultati istraživanja provedenog među djecom u dobi od 9 do 13 godina s intelektualnim teškoćama. Istraživanje je usmjereno na analizu njihovih narativnih diskursa s posebnim naglaskom na identificiranje specifičnih obilježja njihovih pripovjednih vještina. Očekivani rezultati sugeriraju da se pripovjedne sposobnosti kod ove populacije djece često manifestiraju kroz manji broj pojava, ograničen rječnik i siromašnu sintaksu. Osim toga, analiza će ukazivati na specifične strategije koje djeca koriste kako bi nadoknadila ova ograničenja te na moguće pristupe za poticanje razvoja njihovih pripovjednih sposobnosti. U radu će se prikazati povezanost između verbalno izraženih pripovijesti i praktičnog ostvarenja, ističući kako višeosjetilno pripovijedanje može poslužiti kao sredstvo za ostvarenje i obogaćivanje narativnog izričaja unutarnjeg doživljaja.

Cilj rada je pružiti dublji uvid u pripovjedne sposobnosti djece s intelektualnim teškoćama i predstaviti praktične smjernice za obrazovne stručnjake u radu s ovom populacijom.

ključne riječi: pripovjedne sposobnosti, intelektualne teškoće, narativni diskurs, jezični razvoj, edukacijska rehabilitacija.

kontakt: galekovicmartina@gmail.com

NAŠA DIGITALNA INTEARKTIVNA SLIKOVNICA

Ivana Hornjak

Centar za odgoj i obrazovanje Ivan Štark, Osijek

Cilj rada je prikazati digitalnu, interaktivnu slikovnicu „Mačkamama“ koju su izradili učenici Centra za odgoj i obrazovanje Ivan Štark i studenti 1. godine diplomskog studija informacijske tehnologije i nakladništva Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Zaključak je da su tim inkluzivnim aktivnostima svi sudionici razvijali brojne kompetencije, aktivnost im je bila zanimljiva, a krajnji zajednički rezultat – slikovnica imat će brojne korisnike. Tematsko područje sadrži povijesnu, lokalnu, kulturnu, humanističku i ekološku komponentu sa elementima društveno korisnog angažmana, altruizma, skrbi o flori i fauni, empatiji, a sve to je utjelovljeno u osobnosti Mačkamame, čiji su dvorac i spomenik u neposrednoj okolini škole i prepoznatljiva su kulturna obilježja grada. Stvarni život Pauline Herman njenim sugrađanima je tajnovit. Kako se bliži obljetnica stogodišnjice dvorca, ukazala se prilika da podsjetimo kako je osebujna bila. Prema pomno pripremljenim predlošcima 11 učenika Centra, polaznika od 5. do 8. razreda, izradilo je ilustracije, te su studenti napisali tekst koji je detaljno prilagođen. Grafički dio također su odradili studenti, a prisustvovali su i edukaciji djelatnika našeg Centra za uporabu 3D printera. Slikovnica je obogaćena QR kodovima čija aktivacija reproducira zadatke percepcije, pozornosti, povezivanja pojma količine i broja što joj dodaje digitalnu i multimodalnu komponentu. Problemski zadatci, koji nisu sastavni dio priče, ali se na nju oslanjaju, produbljuju je, te doprinose interaktivnosti slikovnice. U prvom zadatku vježba se planiranje, predviđanje, percepcija, prostorna orijentacija, ali i manipuliranje predmetima pa i tzv. pincet hvat, jer sadrži 2D i 3D model mačke, što je izuzetno korisno za taktilnu percepciju, posebice za osobe s oštećenjem vida. Slikovnica obiluje zadacima pridruživanja, vježbama fine motorike, grafomotorike, pozornosti i stimulira gotovo sve perceptivne kanale. Maksimalno je prilagođena, sadržajno, vizualno, jezično, a korišten je omoguru font koji olakšava čitanje. Naziv je zanimljiv i intrigantan. Već na prvoj stranici slikovnice nalaze se sadržaji o zemljopisnom položaju grada, usvajaju se novi pojmovi, razvija se apstraktno mišljenje te se potiče na brigu o bližnjima i prirodi. Posvećena je i kulturi, umjetnosti, druženju, putovanjima, a putuje se i kroz vrijeme, te se na suptilan način postaje čuvarima baštine.

ključne riječi: *multimodalno, digitalno, interaktivno, inkluzivno*

kontakt: ivanahornjak@gmail.com

PERSPEKTIVA ODGOJNO-OBRAZOVNIH DJELATNIKA U POSEBNIM USTANOVAMA O DOMAĆOJ ZADAĆI

Renata Kos¹, Blanka Horvat², Luka Femec³, Zvezdana Novina Repovečki⁴

¹Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin

²Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

³Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica

⁴Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

Domaća zadaća oduvijek se smatrala sastavnim djelom školovanja. Unatrag nekoliko godina pojavili su se glasovi protiv domaćih zadaća. Zagovornici domaćih zadaća kao argumente navode da zadaća potiče uvježbavanje, roditeljima omogućuje uključivanje u djetetov život, razvija vještinu upravljanja vremenom, smanjuje broj sati provedenih pred ekranom, stvara dodatno vrijeme za učenje i potiče komunikacijske vještine. Oni koji su „protiv“ domaćih zadaća navode da domaća zadaća potiče sjedilački način života, čini dodatno opterećenje, ne pruža svaki dom zdravo okruženje za pisanje domaćih zadaća i na koncu, nema dokaza o djelotvornosti domaće zadaće. Dječji psiholog Kenneth Barish smatra „Za djecu s poteškoćama u učenju domaća je zadaća kao trčanje s uganutim gležnjem – izvedivo, ali bolno“.

Kakva je perspektiva odgojno-obrazovnih djelatnika koji rade u ustanovama u kojima se učenici školuju po posebnom programu o domaćoj zadaći? Kako bi dobili odgovor na ovo pitanje autori ovog rada kreirali su upitnik. Upitnik je popunilo 114 odgojno-obrazovnih djelatnika u šest ustanova sjeverozapadne Hrvatske. Životna dob ispitanika kreće se od 25 do 64 godine. Najviše zaposlenih po zvanju su edukacijski rehabilitatori (77 ispitanika). Rezultati pokazuju da je 68 % ispitanika za domaću zadaću. Kao argument navode: potiče uvježbavanje (93 ispitanika), uključuje roditelje u život njihove djece (82 ispitanika), razvija dobre navike u učenju (78 ispitanik), jača vještine vezane uz rješavanje problema i samostalno razmišljanje (67 ispitanik), razvija vještine upravljanja vremenom (60 ispitanika). „Protiv“ domaće zadaće je 9 % ispitanika te navode da povećava sate provedene u sjedenju (6 ispitanika), oduzima vrijeme potrebno za tjelesnu aktivnost (5 ispitanika), smanjuje slobodno vrijeme (4 ispitanika). No slažu se s tvrdnjama da domaća zadaća uključuje roditelje u život njihove djece (5 ispitanika), jača vještine vezane uz rješavanje problema i samostalno razmišljanje (4 ispitanika), potiče uvježbavanje (3 ispitanika) i razvija dobre navike u učenju (3 ispitanika). U predmetnoj nastavi ispitanici najčešće daju zadaću iz Matematike (33 ispitanika) i Hrvatskoga jezika (32 ispitanik), dok iz Glazbene i Likovne kulture niti jedan ispitanik ne daje domaću zadaću. Najviše ispitanika koji rade u

odgojno-obrazovnim skupinama ne daju domaću zadaću (32 ispitanika), a oni koji daju domaću zadaću najčešće je daju iz predmeta Komunikacija (29 ispitanika) te Upoznavanja škole i okoline (22 ispitanika). Kao najčešći oblik zadaće ispitanici navode pisanje (61 ispitanik) i praktični rad (55 ispitanika).

Rezultati pokazuju da većina odgojno-obrazovnih djelatnika u posebnim ustanovama sjeverozapadne Hrvatske smatra da je domaća zadaća dobra jer potiče uvježbavanje koje je važno za učenike s teškoćama te uključuje roditelje u učenje i život njihove djece.

ključne riječi: *domaća zadaća, perspektiva, odgojno-obrazovni djelatnici, posebne ustanove*

kontakt: renata.kos@skole.hr

SOCIJALNE USLUGE U COOR VIROVITICA – POČETCI, IZAZOVI I VIZIJA ...

Stanislava Đurčević, Jelka Predragović

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica je ustanova koja je u posljednje četiri godine izrasla od osnovnoškolskih posebnih programa do Centra koji obuhvaća program predškolskog odgoja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja te socijalne usluge sa 70 zaposlenih. Sve se to provodi od 2019. godine u 3000 kvadrata moderno uređenog prostora.

Osnivač Centra je Grad Virovitica, iako školu kao i vrtić i socijalne usluge pohađaju djeca s područja cijele Virovitičko-podravske županije. Područje upisa i interes roditelja širi se i na ostale županije.

Kroz izlaganje će se prikazati izazovi s kojima se susrećemo u pružanju socijalnih usluga, s kratkim osvrtom na same početke pružanja usluga za vanjske korisnike od 2020. godine kroz „Projekt stabilne podrške“ koji je prethodio ulasku u mrežu pružatelja socijalnih usluga. Samo potpisivanje ugovora i ulazak u mrežu nije bio kraj našeg puta i vizije da stvorimo tim za ranu intervenciju, već početak. Nešto novo, o čemu tada nismo imali koga pitati.

Uslijedilo je proučavanje Zakona o socijalnoj skrbi, Pravilnika o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga, a ubrzo i novog Pravilnika o mjerilima za pružanje socijalnih usluga, izračuni troškova, bilježenje jedinica usluga, traženje stručnjaka, komunikacija sa Zavodima za socijalni rad, uputnice, problemi vezani za upućivanje korisnika, zapošljavanja, istovremeno s svakodnevnim mnogobrojnim upitima i dolascima roditelja koji trebaju podršku. Poseban izazov bilo je donošenje kriterija za uključivanje korisnika, uspostavljanje suradnje sa Zavodima za socijalni rad te povećan opseg posla uprave i administracije.

U ovom trenutku, socijalne usluge u COOR Virovitica pruža tim mladih stručnjaka (dvije edukacijske rehabilitatorice, logopedinja, psihologinja te fizioterapeut/senzorni terapeut), a na nekoliko sati tjedno i muzikoterapeut.

Rad također prikazuje važnost interdisciplinarnog rada i uključivanje cijele obitelji u proces pružanja socijalnih usluga. Izložit će se kako se sve to uklopilo u rad same ustanove koja je pod nadležnošću Ministarstva znanosti i obrazovanja. Prikazani su

i rezultati ispitivanja zadovoljstva naših korisnika, percepcija samih korisnika o njihovoj uključenosti u sam proces ali i putokazi za poboljšanje.

ključne riječi: *socijalne usluge, pružatelji u okviru mreže, interdisciplinarnan pristup, izazovi*

kontakt: stanislava.berger@skole.hr

BRAND *BREZOVJANI* - PROJEKTNA AKTIVNOST KROZ IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI U REDOVNOJ ŠKOLI

Nevezeta Zdunić, Ivančica Podhraški, Ivančica Sudinec, Nataša Oreč

OŠ Grigor Vitez, Sveti Ivan Žabno

Prema definiciji Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, izvannastavna aktivnost je „oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje“. Ovakve aktivnosti motiviraju učenika za rad na sebi, istraživanje vlastitih sposobnosti i samo aktualizaciju.

Ideje za izvannastavne aktivnosti najčešće dolaze iz kulturno-umjetničkih, tehničkih, sportskih i znanstvenih područja, a omogućuju učenicima da se dodatno usavršavaju i istražuju vlastite stvaralačke potrebe. Posebno im pomažu u strukturiranju slobodnog vremena te kontroli istog, a upravo su izvannastavne aktivnosti najučinkovitiji način preveniranja rizičnih i društveno neprihvatljivih ponašanja učenika.

Sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima je korisno za učenike zbog raznih faktora, ali je u najvećoj mjeri važno za njihov osobni razvoj u budućnosti i usmjeravanje profesionalnih interesa.

Izvannastavne i projektne aktivnosti su prilika da se i učenici s teškoćama uključe i pokažu svoju kreativnost, iskažu interese i budu ravnopravni sa svojim vršnjacima u redovnoj školi.

Kreativne radionice u redovnoj školi, koje vodi edukacijski rehabilitator, su mjesto okupljanja učenika sa i bez teškoća, prema interesima učenika.

Ciljevi kreativnih radionica su razvijanje i poticanje:

- kreativnosti, pozitivnog samopotvrđivanja i samopoštovanja,
- pozitivne afirmacije učenika koji imaju probleme u ponašanju te njihovo diskretno uključivanje u kreativne aktivnosti i sredinu vršnjaka,
- socijalne integracije i socijalnih vještina učenika s teškoćama kroz druženje i suradnju s ostalim učenicima,
- suradnje s roditeljima organiziranjem zajedničkih radionica za roditelje i učenike,
- suradnja s COOR Križevci kroz zajedničke radionice (uskršnje i božićne) i projekt Pružimo ruku,

- razvijanje fine motorike , spretnosti i koncentracije,
- razvijanje radnih navika i pozitivnog odnosa prema radu te ekonomske koristi od prodaje uradaka na prodajnim izložbama,
- upoznavanje i usvajanje kreativnih tehnika (modeliranja gline, dekupaž tehnike).

Kreativne radionice su mjesto okupljanja i neobaveznog druženja učenika. One su sastavni dio rada i aktivnosti Učeničke zadruge „Žito“ ponovno pokrenute 2007.g. na inicijativu edukacijskog rehabilitatora.

Projekt Brand *Brezovljani* - mlađe kameno doba kroz replike keramike sadašnjeg doba, provodi se od 2008. g., kada je škola na natječaju Ministarstva rada dobila sredstva za kupnju peći za pečenje keramike, a potom preko istog natječaja i lončarsko kolo.

Šk.g. 2022./2023. škola je aplicirala na natječaj za financiranje izvannastavnih aktivnosti i projekata od strane MZO-a te dobila sredstava u iznosu od 1500 eura. Ostvarena je dugogodišnja ideja izrade suvenira i ishodovanje statusa suvenira sa replikom motiva brezovljanske kulture mlađeg kamenog doba.

Cilj rada je prikaz spomenutog projekta i sudjelovanja učenika s teškoćama kao i prikaz rada edukacijskog rehabilitatora kao koordinatora projekta, koji može doprinijeti kvaliteti izvnanastavnih aktivnosti u redovnoj školi.

ključne riječi: *izvannastavne aktivnosti, projektna aktivnost, učenici s teškoćama, inkluzija, materijalna i nematerijalna kulturna baština, suvenir*

kontakt: zdunicnevzeta21@gmail.com

PROGRAM POTPORE, POTPOMOGNUTOG I OBOGAĆENOG UČENJA (A2)
U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U
OKVIRU EKSPERIMENTALNOG PROGRAMA
„OSNOVNA ŠKOLA KAO CJELODNEVNA ŠKOLA“

Gordana Gregurović Petrović, Renata Cesarec-Topolovec

OŠ Augusta Cesarca, Krapina

Suvremena škola svoju misiju da učenicima pruža različita iskustva učenja kroz brojne oblike odgojno-obrazovnog rada ostvaruje i putem modela Cjelodnevne škole. Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) jedan je od četiri njezina odgojno-obrazovna programa osmišljen s ciljem da se samostalnom i zajedničkom učenju učenika pruži konkretna, prilagođena i učinkovita potpora, odnosno obogaćivanje obveznom primjenom timskog rada i suradnje učitelja i stručnih suradnika. Program A2 usmjeren je na poboljšanje skupine znanja i vještina učenika vezano uz sve važne oblike pismenosti među kojima je i jezično-čitalačka pismenost.

Suvremena škola je uključujuća unutar koje školska knjižnica djeluje kao otvoreno i sigurno središte za učenje i poučavanje. U okviru Programa A2 u školskoj se knjižnici na razrednoj, skupnoj ili individualnoj razini osmišljavanju i provode odgojno-obrazovne aktivnosti usmjerene na jezično-čitalačku pismenost učenika što je primijenjeno i u radionici *Učim, maštam, znam – u školskoj knjižnici sretan sam!* Radionica je ostvarena suradnjom stručnih suradnica škole knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice u kojoj su sudjelovali učenici s teškoćama 7. razreda. Uvažavajući njihove potrebe individualiziran je kurikulum čime im je pružena pomoć i potpora. Ujedno je nastavljen rad na sadržajima Agende 2030. Radionica je ostvarena u dva susreta povodom obilježavanja Međunarodnog mjeseca školskih knjižnica. U Europskoj godini vještina uz razvijanje vještina čitanja stjecali su i različite vještine za cjeloživotno učenje. Poučavani su i poticani na promišljanje o važnosti čitanja (posebice iz užitka) radi prepoznavanja svojih nadanja, strahova i interesa neophodnih za razumijevanje sebe i svijeta oko sebe kao i o potrebitosti empatije nužne za međusobno razumijevanje i društvenu uključivost. Čitali su naglas i u sebi, rješavali individualizirane radne listiće, sudjelovali u igrama i vježbama opuštanja, potaknuti književnim tekstom stvaralački su se literarno i likovno izražavali te iznosili svoja zapažanja i stavove. Radionicom su obuhvaćeni sadržaji nastavnog predmeta Hrvatski jezik u suodnosu sa sadržajima međupredmetnih tematsko područje Održivi

razvoj, Osobni i socijalni razvoj i Učiti kako učiti te njihovih odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja.

Interdisciplinarni pristup, različite strategije učenja i poučavanja, asistivna tehnologija (aplikacija Lexie), brojne aktivnosti i raznovrsni resursi školske knjižnice doprinijeli su stjecanju znanja, vještina, zadovoljstvu, interesu i odgovornosti učenika za vlastito učenje te ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda. Školska knjižnica je Programom A2 pružila pomoć i potporu učenicima s teškoćama u stjecanju znanja i vještina potrebnih za inkluzivno obrazovanje, društvenu uključenost i osobni razvoj te time ostvarila svoju ulogu u poučavanju i učenju za sve.

ključne riječi: *program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja; učenici s teškoćama; jezično-čitalačka pismenost; školska knjižnica*

kontakt: gordana.gregurovic@gmail.com

U ISTOM FILMU – KORAK DALJE

dr. sc. Vanja Marković

Škola za odgoj i obrazovanje – Pula

U radu se prikazuju rezultati istraživanja provedenog u okviru projekta *U istom filmu – korak dalje*, koji nastoji izjednačiti mogućnosti sudjelovanja djece i mladih s teškoćama u razvoju u kulturnim sadržajima. Nositelj projekta, koji se provodio tijekom 2023. godine, bila je pulska udruga Metamedij, a partneri su Škola za odgoj i obrazovanje – Pula, Javna ustanova Pula Film Festival, Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice i Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec.

Kultura je neizostavni dio razvoja svake osobe, pa tako i života djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom. Ako djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom ne prilagodimo raznolike kulturne sadržaje te ako usluge i programe u kulturi ne oblikujemo tako da ih mogu koristiti svi, bez obzira na njihovo tjelesno, senzorno, intelektualno i socijalno funkcioniranje, odgovorni smo za njihovo isključivanje iz društva, a zajednicu osiromašujemo za njihovo sudjelovanje.

Osiguravanjem pristupa kulturnih sadržaja i programa djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom potičemo slobodu njihova kreativnog stvaralaštva, doprinosimo kvaliteti njihova života, jednakosti i bogatstvu društva.

U okviru projekta *U istom filmu – korak dalje* provedeno je, stoga, istraživanje kojim se, između ostalog, nastojalo utvrditi koliko su djeca i mladi s teškoćama u razvoju uključeni u različite radionice izvan škole, a koje se odnose na kulturne sadržaje te koje su njihove specifične potrebe za prilagodbama okruženja, koje su potrebne kako bi se izjednačila mogućnost sudjelovanja u kulturnim sadržajima. Također, istraživanjem se utvrdilo i u kojoj mjeri djeca i mladi s teškoćama u razvoju posjećuju različite kulturne sadržaje i manifestacije u svom okruženju te koje osobitosti okruženja predstavljaju najveću prepreku uključenosti u tom kontekstu.

Ispitanici u ovom istraživanju bili su roditelji djece i mladih s teškoćama u razvoju u dobi od 3 do 21 godine, s područja Istarske, Krapinsko-zagorske, Međimurske i Zagrebačke županije. Istraživanje je provedeno od 15. siječnja do 1. ožujka 2023. godine, a u njemu je sudjelovalo 159 ispitanika. Na rezultatima istraživanja nastale su i dvije publikacije: *Metodičke smjernice za organizaciju i vođenje kulturno-umjetničkih radionica za djecu i mlade s teškoćama u razvoju* i *Metodološki okvir za održavanje*

senzornih kino projekcija za djecu, mlade i odrasle osobe s teškoćama senzorne integracije i ostalim utjecajnim teškoćama.

Cilj je smjernica osigurati da svako dijete/mlada osoba ima priliku sudjelovati u kulturno-umjetničkim radionicama u svojoj zajednici, na ravnopravnoj osnovi sa svojim vršnjacima, kako bi se smanjile prepreke i prevladale individualne razlike.

ključne riječi: *djeca i mladi s teškoćama u razvoju, izjednačavanje mogućnosti, kulturne potrebe*

kontakt: vanja.markovic@skole.hr

RAZLIČITI SVJETOVI

Karlo Zupčić

Škola za odgoj i obrazovanje – Pula

U radu se prikazuje projekt koji se provodi u Školi za odgoj i obrazovanje – Pula u školskoj godini 2023./2024. Kroz razne školske projekte nastojimo izjednačiti mogućnosti sudjelovanja djece i mladih s većim i višestrukim teškoćama u razvoju u kulturnim sadržajima lokalne zajednice. Sukladno toj misiji, kroz projekt „Različiti svjetovi“, pokušavamo našim učenicima proširiti iskustveni dijapazon navedenih sadržaja. Smatramo da je susret učenika Škole sa dimenzijama kulturno umjetničkih sadržaja s kojima se inače ne susreću u formalnom obrazovanju vrlo bitan. Naime, u ovom projektu radi se o alternativnim umjetničkim formama koje su sve više prisutne, a budući nisu dio formalne naobrazbe, djeca i mladi s intelektualnim teškoćama imaju znatno manje mogućnosti s njima se upoznati. Tako učenici u projektu „Različiti svjetovi“ kroz osam radioničkih susreta imaju priliku upoznati što radi DJ, tattoo umjetnik te umjetnik koji izrađuje grafite i murale. Rad prikazuje samu pripremu projekta, njegovu provedbu i osvrće se na rezultate, točnije na promjene do kojih je iskustvo sudjelovanja dovelo, ne samo kod učenika već i kod umjetnika koji su u projektu sudjelovali.

Pravo da se bude različit duboko je utkano u kulturu i umjetnost, a posebno njene alternativne forme, od samih njihovih začetaka. Pravo sudjelovanje u svakom vidu kulture, stoga, važno je i neotuđivo. Kao i obrazovanje i ostali vidovi sudjelovanja u životu zajednice, i kultura mora biti agens koji spaja i povezuje, a ne koji ističe i naglašava razlike. Osiguravanjem pristupa najrazličitijim vidovima kulturnog izričaja djeci i mladima s većim i višestrukim teškoćama u razvoju potičemo slobodu njihovog kreativnog stvaralaštva, doprinosimo kvaliteti njihovog života, jednakosti i bogatstvu društva.

ključne riječi: *djeca i mladi s teškoćama u razvoju, kultura, društvena osjetljivost, razumijevanje različitosti*

kontakt: karlo.zupicic@gmail.com

BROJ DJECE I UČENIKA S POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA U ŠKOLAMA I DJEČJIM VRTIĆIMA ZADARSKE ŽUPANIJE TE U USTANOVAMA RH S POSEBNIM PROGRAMIMA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Irena Dukić

Osnovna škola Voštarnica - Zadar

Na razini cijelog svijeta pa tako i Republici Hrvatskoj zadnjih godina je prisutan stalni trend povećanja broja djece i učenika s poremećajima iz spektra autizma. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) prevalencija te populacije djece i učenika je 1%, no istraživanja u nekim državama pokazuju i veću prevalenciju od navedene. Osnovna škola Voštarnica-Zadar kao škola za učenike s većim teškoćama u razvoju suočena je sa značajnim rastom broja učenika s poremećajima iz spektra autizma u zadnjih 11 godina. Škola trenutno ima ukupno 140 učenika od kojih 63 učenika s intelektualnim teškoćama i 77 učenika s poremećajima iz spektra autizma. Broj učenika s poremećajima iz spektra autizma u školi je u periodu od 2012. do 2023. porastao s 12 na 77, dakle za 642%, dok je broj učenika s intelektualnim teškoćama ostao isti. Suočeni s informacijama iz dječjih vrtića s područja Zadarske županije da će sljedeće školske godine 2024./2025. u školu biti upisano još 27 učenika s poremećajima iz spektra autizma što nadmašuje prostorne i kadrovske uvjete škole proveli smo istraživanje trenutnog broja učenika s poremećajima iz spektra autizma u svim školama i dječjim vrtićima Zadarske županije kako bi utvrdili o kolikoj prevalenciji djece i učenika s tim poremećajima se radi. Nadalje u svrhu uspoređivanja broja učenika s poremećajima iz spektra autizma u školi i u ostale 34 ustanove RH u kojima se provode posebni programi za učenike s teškoćama u razvoju istražili smo broj tih učenika i u tim ustanovama. Namjera je osim toga bila utvrditi postoji li i u tim ustanovama trend rasta broja učenika s poremećajima iz spektra autizma što ukazuje na trend rasta broja tih učenika na razini RH.

ključne riječi: broj djece i učenika s poremećajima iz spektra autizma, dječji vrtić, škola, ustanove u RH s posebnim programima za djecu s teškoćama

kontakt: irena.dukic@skole.hr

FAŠNIK JEDNAKIH MOGUĆNOSTI

Ivica Suvalj

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica

Inkluzija učenika s teškoćama u razvoju te razvoj individualnih potencijala i mogućnosti, osim uključivanjem u školovanje po redovitom programu, kontinuirano se provodi i kada se učenici poučavaju u školama koje provode posebne programe: uključivanjem u život lokalne zajednice i ravnopravnim sudjelovanjem u brojnim aktivnostima. Redovitim provođenjem samovrednovanja Školskog razvojnog plana u Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, kao prioritetna područja unaprjeđenja vrlo često su naglašena područja suradnja s lokalnom zajednicom i odnos učitelja, roditelja i škole. Kako bi se potaknula što bolja suradnja s lokalnom i zajednicom te pozitivan suradnički odnos s roditeljima, Centar je već niz godina aktivni učesnik manifestacije Koprivnički fašnik.

Cilj ovog rada je prikazati pozitivan primjer prakse, kako se aktivnim uključivanjem roditelja u rad škole poboljšava suradnja, stvara ugodno radno ozračje te postaje više nego ravnopravan sudionik manifestacije u lokalnoj zajednici.

Smatra se da provođenjem ove aktivnosti svim učenicima, neovisno o vrsti i stupnju oštećenja, pruža mogućnost razvijanja brojnih kompetencija, a članovima njihovih obitelji unaprjeđenje partnerskih odnosa sa školom. Istovremeno, promovirajući u lokalnoj zajednici inkluziju i jednakost učenika s teškoćama u razvoju.

ključne riječi suradnja, roditelji, zajednica, inkluzija

kontakt: isuvalj@gmail.com

GLAZBA I PLES – RAZVOJ RITMA I MOTORIKE, INKLUZIJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I PROVEDBI PLESNIH AKTIVNOSTI

Mirela Horvat¹, Ana Mikić¹, Iva Livić Kozina²

¹OŠ Dr Ivan Merz, Zagreb

²OŠ Ivana Cankara, Zagreb

Ključan element u radu s učenicima s teškoćama je glazba. Djecu školske dobi potrebno poticati na pokret i vlastito izražavanje kako bi se doprinijelo ravnoteži njihovog razvoja. Roditelji često potiču djecu na učenje „konkretnih“ predmeta kao što je matematika, hrvatski jezik, a zapostavljaju one predmete koji se smatraju manje bitnima za dijete, ne razumijevajući njihovu važnost i ulogu u djetetovu razvoju. Pokazatelj prihvaćanja glazbe je dječji pokret. Glazba, kao i pokret utječe na razvoj svakog djeteta, koristan je način učenja, razvijanja osobnosti i razvoja kreativnosti (Miočić, 2012). Kada se u redovitom nastavnom procesu nalaze učenici s teškoćama najčešće dolazi do nesklada između njihovih razvojnih sposobnosti te sadržaja rada jer su one uglavnom primjerene većini prosječnih učenika.

Cilj ovog rada je potreba za unapređenjem metoda rada s učenicima s teškoćama u razvoju te objasniti njihove pozitivne učinke koje imaju utjecaj na gotovo sve aspekte dječjeg razvoja.

Glazba i pokret od iznimne su važnosti za cjelokupni razvoj djeteta. Glazba pozitivno djeluje na djetetov emocionalni, socijalni, kognitivni i afektivni razvoj dok pokret i motorika u mozgu stvarju nove sinapse. Spoj ovih dviju komponenti, glazbe i pokreta djecu mogu oduševiti i potaknuti ih na spontane igre i sposobnost kreativnog samo izražavanja.

U školskom procesu navedeno je od iznimne važnosti zbog učenika s teškoćama koji su integrirani u našoj školi. Pozitivni aspekti glazbe, posebno pjevanja, jasno se očituju kod djece s teškoćama u govoru kao što su brzopletost i mucanje (Velički, 2006). Kognitivni razvoj još je jedno područje na koje glazba ima pozitivni učinak. Pokrenuta su brojna suvremena istraživanja o “Mozart efektu” odnosno pozitivnom utjecaju glazbe na kognitivno funkcioniranje. Prema Schellenbergu (2004) kod poboljšanja kognitivnih sposobnosti, kao što su pamćenje i apstraktno mišljenje utjecaj nema glazba, već optimalno emocionalno stanje koje je nastalo uslijed slušanja glazbe, te ono potiče na kvalitetniju kognitivnu funkciju. Osim emocionalnog aspekta, pozitivan utjecaj na spoznajni razvoj kod učenja glazbe ima dugoročno usmjeravanje pažnje,

učenje tehničkih vještina, čitanje nota, pamćenje dužih glazbenih cjelina što ponajviše stvara pozitivan učinak u djetinjstvu dok je mozak najotvoreniji na vanjske podražaje (Schellenberg, 2004).

Sudionici u projektu su učenici od 4. do 8. razreda redovne osnovne škole, pomoćnici u nastavi, edukacijski rehabilitator, stručni suradnik škole, prof. glazbene kulture.

Tijekom izlaganja prezentirat će se projekt koji je od školskog projekta prerastao u međunarodni projekt. Prikazati će se video materijal – tradicijski plesovi u kojima sudjeluju učenici s teškoćama i pomoćnici u nastavi.

Ovim projektom željeli smo ujediniti razrede, potaknuti učenike na razmišljanje te pokazati kako učenici s teškoćama mogu i trebaju biti uključeni i sudjelovati u svim aktivnostima kao i ostali učenici.

ključne riječi : *inkluzija, glazba, ples*

kontakt: mirela.bukac@skole.hr

FESTIVAL STVARALAŠTVA I POSTIGNUĆA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBA S INVALIDITETOM

Marija Čorak-Markunović

Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Festival stvaralaštva i postignuća djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom prvi put je održan u Rijeci 2003. godine povodom Europske godine posvećene osobama s invaliditetom. Pokrenut je na inicijativu projektnog ureda "Zdravi grad" i profesorice Irene Deže-Starčević, u sklopu Interesne grupe građana za podršku osobama s invaliditetom sve uz podršku Gradskog odjela za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unapređenje kvalitete života.

Festival je organiziran kroz glazbeno-scenski program u kojem u realizaciji programa aktivno sudjeluju učenici s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom s područja Grada Rijeke i šire (ustanove i udruge) sa svojim mentorima gdje imaju priliku prezentirati svoja glazbena, plesna, dramska, likovna i druga znanja i umijeća.

Festival se svake godine veže uz Međunarodni dan osoba s invaliditetom, 3. prosinca s ciljem prepoznavanja i vrednovanja mogućnosti i kreativnosti djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom. Učesnici svake godine iznova dokazuju kolike su njihove mogućnosti i što sve mogu postići ukoliko im pružimo priliku. U isto vrijeme, Festival svima njima pruža i neka nova znanja, ohrabruje ih, ruši predrasude, pred dvoranom punom ljudi nestaju strahovi i zablude. Festival stvaralaštva i postignuća svake godine je sve veći i kvalitetniji, uključuje preko četrinsto učesnika, a želja svih uključenih u njegovu realizaciju je da se tako nastavi i u vremenu koje dolazi jer mladih, kvalitetnih i kreativnih ljudi koji žele i znaju pokazati svoj trud će uvijek biti. Od početka održavanja Festivala (i-fest) mnogo malih i velikih glumaca, pjevača, plesača i zabavljača pokazalo je sve što zna i koliko truda treba uložiti u pripremu svoje točke za nastup. Svojim izvedbama trude se razveseliti mnoge goste i publiku, koje je svake godine sve više.

Uz same sudionike programa Festivala, svoj su doprinos tijekom godina dale i druge udruge, ustanove i skupine građana. Organizacija Festivala primjer je suradnje i partnerstva organizacija civilnog društva, volontera, osoba s invaliditetom, mladih i osoba starije životne dobi, koji zajedničkim radom daju doprinos uspješnoj realizaciji projekta i-Fest.

Festival se svake godine održava u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku. Za vrijeme trajanja Festivala u atriju HKD-a postavlja se i izložba radova koje su izradili učesnici.

Važna karakteristika ovog Festivala je što osim ustanova i udruga koje s bave odgojem, obrazovanjem i unapređenjem kvalitete života djece, mladih i osoba s invaliditetom veliku ulogu imaju i volonteri, učenici Ekonomske škole Mijo Mirković, kao i učenici Škole za primijenjenu umjetnost u Rijeci koji izrađuju scenografiju te predložak za plakat, program, pozivnice i zahvalnice.

Centar za odgoj i obrazovanje, Rijeka od samih početaka sudjeluje u pripremi i realizaciji ovog projekta. U radnom timu sudjelujem kao koordinator između Grada Rijeke i Centra. Učenici Centra oduševljeni su sudjelovanjem na Festivalu.

Projekt je financiran od Grada Rijeke – Odjela za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unapređenje kvalitete života.

ključne riječi: *Festival stvaralaštva, manifestacija, djeca i mladi s teškoćama, osobe s invaliditetom*

kontakt: marija.corak@ri.htnet.hr

ULOGA GLAZBE U OSTVARIVANJU
ODGOJNO – OBRAZOVNIH ISHODA KOD DJECE S DIJAGNOZOM
POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA

Elizabeta Haničar, Marina Hojsak

Centar za autizam, Osijek

Glazba je sveprisutna u našim životima. Ona je motivirajuća, angažirajuća, komunikativna i društvena te utječe na ponašanje pojedinca. Kao takva, nerijetko zauzima važno mjesto u neposrednom radu s djecom s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma. U navedenoj populaciji iznimna glazbena darovitost nije rijetkost te stoga ovim radom želimo prikazati funkcionalnu upotrebu glazbe u ostvarivanju odgojno – obrazovnih ishoda.

Uvažavajući osobitosti i potrebe djece s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma vezane za područje komunikacije i socijalizacije, glazba se koristi kao izuzetno sredstvo za motivaciju i poticanje interakcije. Strukturirana glazbena aktivnosti pruža osjećaj predvidljivosti i sigurnosti te pruža mogućnost repetitije glazbenih obrazaca. Djeca s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma se često samoinicijativno uključuju u glazbene aktivnosti ponuđene od strane učitelja te vrlo spontano izražavaju svoje glazbene preferencije. Upotrebom glazbe stvara se ugodnije razredno okruženje te se olakšavaju i pospješuju socijalne interakcije među učenicima te između učenika i učitelja.

U radu će biti prikazani praktični primjeri glazbenih aktivnosti koji doprinose bržem i lakšem usvajanju odgojno-obrazovnih ishoda kod djece s dijagnozom poremećaj iz spektra autizma. Nadamo se da će ovaj rad poslužiti kao inspiracija za upotrebu glazbe i glazbenih aktivnosti tijekom odgojno – obrazovnog procesa.

ključne riječi: dijagnoza poremećaj iz spektra autizma, glazba, odgojno-obrazovni proces

kontakt: elizabeta87@gmail.com, marina.hojsak@gmail.com

UTJECAJ IGRE NA RAZVOJ VJEŠTINA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Mia Bašić Bučanović, Vedrana Jugović, Gabrijele Purić

Centar za autizam, Osijek

Iako ne postoji jedinstvena definicija igre znamo da je ona svojstvena svim ljudima te se manifestira od najranijeg životnog razdoblja. Intrinzično pokrenuta, dječja igra predvodi razvoj kognitivnih, socijalno-emocionalnih, jezičnih i senzomotoričkih vještina. Rastom i razvojem djeteta, mijenjaju se oblici i funkcije igre. Kod djece s poremećajem iz spektra autizma uočavaju se odstupanja u kvantiteti i kvaliteti igre. Najzastupljenija vrsta igra je ona jednostavna, funkcionalna igra, dok pojavnost simboličke igre katkada izostaje u potpunosti. Kada je simbolička igra prisutna, nerijetko je obilježena nedostatkom spontanosti, naučenim manirizmima i kratkim trajanjem. Ovakva obilježja simboličke igre u izravnoj su vezi sa slabije razvijenim jezičnim vještinama. Izvršne funkcije koje se razvijaju putem igre, kao što su vještine planiranja, prilagodljivost ponašanja i pažnja također su slabije razvijene. Navedeno izravno ograničava, kako daljnji razvoje igre, tako i svakodnevne socijalne interakcije. Cilj ovog rada je ukazati na važnost podučavanja igre kod djece s poremećajem iz spektra autizma te prikazati primjere dobre prakse poučavanja igre od strane stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila zaposlenih u Centru za autizam Osijek. Nužnost poučavanja igre djeci s PSA ogleda se u jačanju socijalnih vještina te stvaranju preduvjeta uspješne inkluzije.

ključne riječi: igra, inkluzija, poremećaj iz spektra autizma, vještine

kontakt: gabrijela.puric@gmail.com

GLAZBA NAS SPAJA – PROJEKTNO UČENJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Tamara Komar, Margareta Piljek Žiljak

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

Učenici s teškoćama u razvoju često imaju smanjenu sposobnost samostalnog učenja, komunikacije i praćenja klasičnog načina poučavanja. Učenik s teškoćama u razvoju je učenik čije sposobnosti u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline ograničavaju njegovo puno, učinkovito i ravnopravno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu s ostalim učenicima, a proizlaze iz: tjelesnih, mentalnih, intelektualnih, osjetilnih oštećenja i poremećaja funkcija te kombinacije više vrsta navedenih oštećenja i poremećaja (Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, 2015).

Cilj ovog rada je prikazati koristi povezivanja učenika dviju škola kroz prizmu glazbe. Učenici Centra za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice (dalje COOKT), kroz interaktivnu radionicu i glazbenu suradnju s učenicima Glazbenog odjela - Škole za umjetnost i dizajn, grafiku i odjeću Zabok (dalje ŠUDIGO) dobili su uvid u svijet klasične glazbe i glazbenih instrumenata.

Glazba je prisutna u svakoj kulturi, ona je svugdje oko nas, svima je lako dostupna, ima bitnu ulogu u razvoju čovjeka. Pozitivno utječe na kognitivni, psihomotorički, socijalni i emocionalni razvoj, aktivira našu tjelesnu aktivnost, mijenja raspoloženje, izvor je inspiracije, smanjuje nam stres i dosadu... U nastavi glazbene kulture učenici se izražavaju kroz razne aktivnosti (pjevanje, sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo i ples/pokret uz glazbu) koje ih potiču na razvijanje glazbenog ukusa, kreativnost i želju za slušanjem kvalitetne glazbe. Projektnim se učenjem omogućuje individualizirani pristup svakom učeniku, učenje se proširuje izvan učionice, svaki učenik je aktivan dionik nastavnog procesa i što je najvažnije, svaki je učenik uspješan jer mu se daju zadatci koje će moći uspješno svladati.

Učenici COOKT-a kroz posjet ŠUDIGO-u prisustvovali su interaktivnoj glazbenoj radionici na kojoj su dobili priliku upoznati različite glazbene instrumente (violinu, harmoniku, gitaru, tamburice, klavir, klarinet i trubu). Učenici su sami istraživali i dolazili do zaključka na koji način nastaje zvuk kod pojedinog instrumenta. Svaki instrument mogli su i zasvirati, a čuli su i kako ti instrumenti zvuče u rukama budućih umjetnika, učenika ŠUDIGO-a. Na satovima glazbene kulture u COOKT-u učenici su

na Orffovom instrumentariju uvježbali sviranje pjesmice „Zvončići“ te su se pridružili učenicima ŠUDIGO-a u zajedničkoj izvedbi te pjesme na njihovom božićnom koncertu u „reGaleriji“. Učenici COOKT-a su, potaknuti ovim susretima, i za svoju božićnu priredbu priredili dvije glazbene točke.

Možemo zaključiti kako je suradnja dvije škole bila uspješna. Prvi su put učenici COOKT-a prisustvovali koncertu klasične glazbe u koncertnoj dvorani. Osim toga, učenici COOKT-a pokazali su pojačan interes za slušanje glazbe, sviranje i glazbeno stvaralaštvo, dok su se učenici ŠUDIGO-a senzibilizirali prema učenicima s teškoćama i osnažili se putem tolerancije i suradnje.

ključne riječi : *nastava glazbene kulture, projektno učenje, učenici s teškoćama, učenici glazbene škole*

kontakt: tamarakomar@yahoo.com

AKTIVNO SUDJELOVANJE UČENIKA S AUTIZMOM U KULTURNIM SADRŽAJIMA

**Zvezdana Novina Repovečki, Tamara Komar, Marija Antolić,
Valentina Posavec, Martina Fučkar**

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

Prema Časopisu za društvena i kulturna pitanja (Zagreb, 1948.-1990.), kulturni život je definiran kao ukupnost kulturnih događanja u nekoj sredini. Suvremeni antropolozi opisuju kulturu kao složenu mrežu promjenjivih obrazaca koji povezuju ljude u različitim situacijama i društvene formacije različitih osnova.

Dostupnost kulturnih sadržaja marginaliziranim skupinama u našem okruženja je iznimno mala, a njihovo aktivno sudjelovanje u istima gotovo da ni ne postoji. Iako Ministarstvo kulture i medija RH raspisuje natječaje za financiranje Programa koji omogućuju pristup i dostupnost kulturnih sadržaja za osobe s invaliditetom i djecu i mlade s teškoćama u razvoju u RH (posljednja takva Odluka donesena je u srpnju 2023.), primjeri iz prakse govore o vrlo maloj uključenosti navedenih skupina u kulturni život zajednice. Slične inicijative postoje i na regionalnim razinama, no često takvi programi ne zažive ili traju koliko traje i projekt.

Kada govorimo o osobama s autizmom, sudjelovanje u kulturnim i umjetničkim sadržajima je višestruko nedostupno. Objekti u kojima se oni provode najčešće su geografski, prostorno, senzorički, vremenski i financijski nedostupni. Istraživanja s druge strane govore da je ostvarena ona zajednica koja pruža svakom pojedincu mogućnost ostvarivanja kulturnog identiteta.

Cilj ovog rada je prikazati da ukoliko prilagodimo svoj pristup u radu, način komunikacije, osiguramo im poznato i predvidivo okruženje, iskoristimo postojeće sposobnosti (naše i učenikove) na nov način, svi mogu biti aktivni dionici kulturnog života.

Uprizorenjem priče „Ružno pače“, autora H.C.Andersena, željeli smo pokazati da svaka osoba može biti aktivni sudionik društvenog života samo ako mu pružimo priliku. Priču smo prilagodili tako da sadržajno bude netaknuta, već da bude pročišćena od detalja i razdijeljena na segmente. Izabrali smo dijelove koje svaki pojedini učenik sa svojim specifičnostima može uprizoriti, a kulisa je bila u njima poznatom prostoru.

Zaključno, sudjelovanje osoba s autizmom u kulturnim sadržajima većinom je bazirano na inicijativi pojedinca ili udruge te je njihova dostupnost jednaka vremenskom trajanju nekog projekta. Sve dok prihvaćamo da osobe s teškoćama u razvoju ne mogu biti dio društvenog života zajednice, sve će ostati isto. Stvari će se početi mijenjati onog trenutka kada ćemo osvijestiti da nije potrebno mijenjati pojedince i prilagođavati ih okolini. Dovoljno je prilagoditi okolinu, osigurati im alate komunikacije i bit će ravnopravni dio zajednice. Zbog mnogih ograničenja nismo bili u mogućnosti odvesti naše učenike u kazalište, ali smo uspjeli s njihovim trenutnim sposobnostima, stereotipijama i strahovima, svime onime što je dio njih, iznijeti priču koristeći različite medije. Polazeći od nas samih, možemo potaknuti mijenjanje svijesti vršnjaka, stručnjaka i lokalne sredine te utjecati na veću socijalnu uključenost. Tko zna, možda je to jedan mali korak ka mijenjanju javnih politika u korist svih nas.

ključne riječi: kulturni sadržaji, dostupnost, učenici s autizmom

kontakt: zvjezdana.repovecki@skole.hr

ULOGA EDUKACIJSKIH REHABILITATORA U CPR-U

Maja Maček, Tamara Berić Blažić

Centar za profesionalnu rehabilitaciju, Zagreb

Profesionalna rehabilitacija je multidisciplinarno područje kojeg čini skup različitih aktivnosti usmjerene na profesionalno i radno osposobljavanje, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom. Usluge profesionalne rehabilitacije, sukladno Standardima usluga profesionalne rehabilitacije, provodi Centar za profesionalnu rehabilitaciju, a sve usluge vodi, usklađuje i evaluira stručni tim kojeg čine socijalni radnik, psiholog, edukacijski rehabilitator, specijalist medicine rada i radni instruktor.

Edukacijski rehabilitator ima kompetencije za pružanje podrške osobama s invaliditetom kroz profesionalno informiranje, savjetovanje, procjenu profesionalnih mogućnosti, jačanje radnih potencijala i zapošljavanje, što ga čini aktivnim članom stručnog tima CPRZ-a.

Edukacijski rehabilitator surađuje sa svim članovima stručnog tima u Odjelu rehabilitacijske procjene i Odjelu stručne podrške i praćenja te ima i ulogu voditelja slučaja.

Edukacijski rehabilitator prikuplja opće podatke o korisniku, podatke o karijeri, radu i učenju, motivaciji, radnim iskustvima, vještinama, stupnju obrazovanja, interesima, vlastitom viđenju svoje profesionalne karijere, detaljne podatke o poslovima na kojima je radio, osobnoj procjeni uspješnosti i teškoćama pri radu, procjenjuje kako korisnik razumije i prihvaća invaliditet, kako doživljava i reagira na nezaposlenost i poteškoće pri zapošljavanju, koje su njegove osobne aktivnosti i način traženja posla, postoji li motivacija i mogućnosti za uključivanje u profesionalnu rehabilitaciju.

Metode rada edukacijskog rehabilitatora u CPR-u su strukturirani intervju, prikupljanje heteroanamnestičkih podataka, analiza eseja (životopisa), pregled dokumentacije o obrazovanju i osposobljavanju, pregled radne dokumentacije i savjetovanje te opservacija u Radnom centru. U svom radu koristi individualni pristup, prilagođava metode rada i radni materijal sukladno potrebama svake OSI.

Uloga edukacijskog rehabilitatora u Radnom centru kao stručnog radnika je prilagodba radnog materijala, aktivnosti, zahtjeva ovisno o potrebama korisnika i njihovim mogućnostima te pružanje edukacijsko-rehabilitacijske podrške korisniku u onim područjima u kojima je to potrebno za radno osnaživanje (adaptivne vještine, komunikacija, socijalne vještine).

Zaključno možemo reći da edukacijski rehabilitator korisniku pruža pomoć da uvidi što zaista može i koje su njegove stvarne sposobnosti, što korisnik i sam iskustveno prolazi tijekom radne probe u Radnom centru CPR-a te da pomogne osvijestiti korisnika koju vrstu i stupanj podrške treba na radnom mjestu obzirom na svoje teškoće. Edukacijski rehabilitator osoba je sveprisutna u životu i radu OSI i može zauzeti transdisciplinarni pristup i odabrati metode rada i podršku za OSI.

ključne riječi: *prof .rehabilitacija, timski pristup, individualni pristup*

kontakt: maja.macek@cprz.hr, tamara.beric.blazic@cprz.hr

SENZIBILIZACIJA KROZ USVAJANJE NOVIH ZNANJA I VJEŠTINA U TIFLOLOŠKOM MUZEJU

Magda Karavanić, Iva Sočković

Tiflološki muzej, Zagreb

Baštinske institucije, u prvom redu muzeji i galerije, mjesta su koja pružaju kulturne i obrazovne potencijale za publiku. Usprkos naporima da se osobe s invaliditetom maksimalno uključe u svakodnevicu društva, još uvijek postoje mnoga ograničenja s kojima se susreću. Iako u Republici Hrvatskoj velik broj muzeja još uvijek nije prilagođen osobama s invaliditetom, percepcija potrebe omogućavanja pristupačnosti muzejskih prostora, sadržaja i komunikacije sve je češća.

Tiflološki muzej je specijalni muzej koji je oduvijek djelovao u dva pravca. Jedan je usmjeren prema zadovoljnom posjetitelju, gdje se putem stalnih postava, izložbi i obogaćivanja fundusa uvijek pridavala pažnja pristupačnosti i prilagodbi prostora, sadržaja i komunikacije. Drugi pravac nastoji utjecati na stručnu javnost svojim edukacijama s ciljem podizanja svijesti o nužnosti stvaranja inkluzivnog muzejskog okruženja.

U nastojanju podizanja svjesnosti o nužnosti inkluzivnog pristupa i u drugim baštinskim ustanovama, stručni djelatnici Tiflološkog muzeja, čija je temeljna znanstvena disciplina edukacijska rehabilitacija, od 2019. godine provode edukaciju pod nazivom „Pristupačnost za sve“. Cilj edukacije je, osim senzibilizacije muzejske zajednice, usvajanje teorijskih i praktičnih znanja potrebnih za rad s posjetiteljima s invaliditetom te posljedično njihovo aktivno uključivanje u konzumaciju muzejskih sadržaja. Edukacijom je obuhvaćen raspon tematsko područje od zakonodavnog okvira Republike Hrvatske vezanog uz prava osoba s invaliditetom pa do prostorne, komunikacijske i informacijske prilagodbe te načinima ispravne komunikacije, kao i prilagodbama za slijepe i slabovidne vezane uz zvuk i dodir.

Prikaz edukacije „Pristupačnost za sve“ kao primjer dobre prakse u kojoj je Tiflološki muzej aktivan sudionik u promjenama unutar muzejske zajednice. Uključivanjem različitih skupina posjetitelja i njihovim aktivnim sudjelovanjem u muzejskim sadržajima doprinosi se njihovom osobnom razvoju te time odgovara na potrebe suvremenog društva.

Kvalitete ove edukacije ogledaju se u pokretanju više projekata povećanja pristupačnosti u domaćim, ali i muzejima u regiji, izdavanje priručnika *Pristupačnost*

za sve, kao i novu koncepciju edukacije koja će u smislu povećanja inkluzivnosti uključivati i osobe s invaliditetom kao predavače.

ključne riječi: *edukacija, inkluzija, pristupačnost, prilagodba, Tiflološki muzej*

kontakt: magda.karavanic@tifloloskimuzej.hr

PRIKAZ TROGODIŠNJEG RADA
EDUKACIJSKOG REHABILITATORA U
OBITELJI DJEČAKA S PSA

Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Podružnica Slobošćina, Zagreb

Suvremeni pristup u edukacijskoj rehabilitaciji podrazumijeva obitelji usmjeren pristup te partnerski i suradnički odnos s roditeljima. U situaciji kada je obitelj u stresu zbog saznanja o djetetovoj dijagnozi u odnos sa stručnjakom mogu ući s nepovjerenjem, ljutnjom, tugom i otporom. Dolazak stručnjaka u obitelj predstavlja prvu priliku roditelja za razgovor o dobivenoj dijagnozi i sigurnu luku za nadolazeće događaje. Poremećaj spektra autizma (PSA) je neurorazvojni poremećaj koji utječe na komunikaciju, socijalne vještine, fleksibilnost mišljenja i ponašanje djeteta. Teškoće u komunikaciji djece s PSA-om mogu uzrokovati teškoće u uspostavljanju odnosa s roditeljima i na taj način znatno utjecati na cjelokupni obiteljski sustav, a osobito ako se pojave dodatne teškoće poput epilepsije i drugih zdravstvenih problema. Cilj ovog rada je prikazati edukacijsku rehabilitaciju kroz 3 godine rada s dječakom s PSA u njegovom domu u zajedničkoj suradnji s roditeljima. Edukacijska rehabilitacija sadržavala je slijedeće strategije: poticanje komunikacije, združivanje pažnje, dnevni raspored, vizualnu podršku, poticanje na vokalizaciju, geste, čekanje i slušanje djeteta, pravilno pozicioniranje te modeliranje. U cijeli proces uključena su oba roditelja čija responzivnost i suradnja s edukacijskim rehabilitatorom je pokazala značajan napredak dječaka kroz tri godine.

ključne riječi: obitelji usmjeren pristup, suradnja, PSA, strategije

kontakt: tea.civrag@gmail.com

PRIKAZ ERASMUS+ PROJEKTA
POUČAVANJE ODGOJITELJA METODAMA UPRAVLJANJA PONAŠANJEM
KROZ DIGITALNU IGRU (*EARLY CHILDHOOD BEHAVIOR MANAGEMENT
TRAINING FOR PRESCHOOL TEACHERS THROUGH A DIGITAL GAME
(PRESCHOOL ABA)*)

Magdalena Jančec, Sanja Šimek

Centar za autizam, Zagreb

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) je neurorazvojni poremećaj čije su osnovne značajke: oštećenje ili poremećaj u području socijalnih interakcija te u području komunikacije uz prisutnost suženih i ponavljajućih oblika ponašanja i interesa. Očito je da se populacija djece s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma povećava, kao i njihova potreba za kvalitetnim odgojem, obrazovanjem i podrškom. Dobro educirano osoblje ključno je za osiguravanje kvalitetnih usluga za djecu s dijagnozom PSA, posebno zato što djeca i osobe s dijagnozom PSA imaju veće potrebe za podrškom od ostalih populacija u smislu svakodnevnog života, kao i mentalnog te fizičkog zdravlja. Ideja za projekt pod nazivom *Poučavanje odgojitelja tehnikama upravljanja ponašanjem kroz digitalnu igru* razvila se na temelju prepoznavanja važnosti uloge odgojitelja u predškolskim ustanovama u razvoju djece i prepoznavanja potrebe za osiguravanjem kvalitetne podrške odgojiteljima u stvaranju inkluzivnog i poticajnog okruženja za djecu s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma u redovnim i posebnim predškolskim ustanovama. Ovaj projekt odobrila je Irska nacionalna agencija u sklopu programa Erasmus + KA220-SCH – Cooperation partnership in school education. Koordinator projekta je *Institute for Studies in Social Inclusion, Diversity and Engagement* iz Irske. Partneri u projektu su Centar za autizam, *Vimodo ITD* iz Cipra, *Presovska Univerzita V Presove* iz Slovačke, *Infinity Design Labs* iz Francuske i *Association for improving quality of life of people with autism spectrum disorders "Blue Firefly"* iz Republike Sjeverne Makedonije. Projekt je usmjeren prema inkluziji djece s teškoćama u razvoju, a temelji se na inovaciji i digitalizaciji. Cilj projekta je povećanje kvalitete predškolskih programa kroz poučavanje odgojitelja znanstveno utemeljenim metodama rada, temeljenih na bihevioralnoj analizi, povećanje svjesnosti i razumijevanja poremećaja iz spektra autizma, te osnaživanje odgojitelja za lakše nošenje sa stresom. Planirane aktivnosti unutar projekta su: izrada kurikuluma za poučavanje odgojitelja u predškolskim ustanovama, izrada priručnika za odgojitelje u predškolskim ustanovama, izrada

digitalne igre sa scenarijima iz svakodnevnog neposrednog rada čiji je cilj učenje u sigurnom okruženju te neposredna edukacija odgojitelja. Ulaganje u osposobljavanje odgojitelja imat će pozitivan utjecaj na život djece s autizmom. Pomoći će u stvaranju uključivih i poticajnih okruženja za učenje, što će dovesti do poboljšanih obrazovnih ishoda i smanjenih razlika za svu djecu. Tijekom izlaganja bit će predstavljeno strateško partnerstvo, prikazan tijek projektnih aktivnosti, analizirani rezultati ankete za procjenu potreba te će sudionicima biti osiguran uvid u provedene i najavu nadolazećih aktivnosti.

ključne riječi: poremećaj iz spektra autizma, upravljanje izazovnim oblicima ponašanja, primijenjena analiza ponašanja

kontakt: magdalena.jancec@gmail.com

OSNAŽIVANJE OSOBA S INVALIDITETOM ZA BORAVAK U PRIRODI

Valentina Galic, Lucija Mikša

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

Osobe s invaliditetom još uvijek nedovoljno sudjeluju u aktivnostima na otvorenom, što ima za posljedicu daljnje produblivanje socijalne isključivosti ove ranjive skupine, što negativno utječe na kvalitetu njihova života. Isključenost iz sudjelovanja u aktivnostima na otvorenom nije rezultat samog invaliditeta, već prepreka koje proizlaze iz neadekvatnosti sportskih aktivnosti i infrastrukture te određenih društvenih barijera. U radu je prikazan primjer dobre prakse i suradnje triju različitih ustanova iz Republike Hrvatske i Slovenije, i to Centra za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice iz Krapinskih Toplica, Zavoda Uvid i Ljudske univerze iz Rogaške Slatine. Ukupna vrijednost projekta „Osnaživanje osoba s invaliditetom za boravak u prirodi“ (INclusive Outdoors for Disabled) iznosio je 60.000 EUR, a financiran je iz programa Erasmus+. Provedba projekta započela je 1. siječnja 2023. godine u trajanju od 12 mjeseci. Ciljna skupina su bile odrasle osobe s invaliditetom u dobi od 18 do 65 godina koje trebaju pomoćnike ili pratitelje, a uključene su u redoviti rad UVID-a i COOKT-a te stručno osoblje koje radi s navedenim osobama. Projekt je imao za cilj osnažiti osobe s invaliditetom kako bi se uključile u aktivnosti u prirodi, aktivirale sve svoje emocije i učile o odnosu prema sebi i prirodi te stjecanje novih kompetencija odgojno-obrazovnih djelatnika koje rade s osobama s invaliditetom. Prikazane su aktivnosti koje su se provodile u sklopu 6 modula na području Republike Hrvatske i Slovenije, i to „Briga za mentalno zdravlje“, „Prirodu i sebe osjećam sa svim osjetilima“, „Briga o fizičkom zdravlju“, „Primjeri dobre prakse i uključivanje u aktivnosti u prirodi“, „Na zdravu kavu u prirodi“ te „Inkluzivna skrb za prirodu: sortiranje otpada, smanjenje ugljičnog dioksida, održiva mobilnost“. Projektom su postignuti uključivi i održivi rezultati. Unaprijedila se socijalna uključenost osoba s invaliditetom kroz kretanje u prirodnom okruženju na način da su se za njih uvele nove aktivnosti na otvorenom (biciklizam posebno prilagođenim biciklima, terapijsko jahanje, nordijsko hodanje, senzorna staza), koje su rezultirale poboljšanjem dobrobiti osoba s invaliditetom. Također, unaprijedila se kompetencija osoblja i partnerskih organizacija UVID, COOKT i LURS uvođenjem novih vještina u njihov redoviti rad.

U društvu je još naveliko prisutna stigmatizacija da se "osobe s invaliditetom ne kreću u prirodi", odnosno, još uvijek postoji uvjerenje da te osobe ne mogu sudjelovati u

većini sportskih aktivnosti u prirodi jer su invalidi. No, pomnim osmišljavanjem sportskih aktivnosti za te osobe i samo njihovo uključivanje u njih, pokazalo se kao izvrsna platforma za promicanje uključivanja ranjivih skupina ljudi i dobrobiti osoba s invaliditetom, prvenstveno jer sportske aktivnosti kao takve nadilaze fizičke, kulturne, jezične i društvene razlike.

ključne riječi: odrasle osobe s invaliditetom, boravak na otvorenom, zaštita prirode, posebno prilagođeni bicikli, senzomotoričke aktivnosti

kontakt: valentina.galic@gmail.com

„VRIJEME JE ZA GOJZERICE“ - PLANINARENJE ZA OSOBE S INTELEKTUALNOM TEŠKOĆOM

Višnja Popović, dr. sc. Vanja Marković, Lea Radolović

Škola za odgoj i obrazovanje - Pula

Rad predstavlja strukturu i aktivnosti projekta „Vrijeme je za gojzerice“, realiziranog u suradnji s Planinarskim društvom „Glas Istre“ iz Pule.

Učenci Škole za odgoj i obrazovanje-Pula, korisnici Centra za inkluziju i podršku u zajednici i članovi Sportskog društva Plima za osobe s invaliditetom Istarske županije su osobe s intelektualnim i višestrukim teškoćama kojima je dostupnost uključivanja u aktivnosti lokalne zajednice otežano. Njihov zdravstveni status je lošiji od prosjeka, a potreba za prevencijom nezaraznih bolesti je povećana. Nisu u mogućnosti preventivne aktivnosti provoditi samostalno već je potrebna stalna pomoć i podrška, te aktivnost svih kako bi im se pomoglo na kvalitetan i učinkovit način.

Planinarenje je aerobna aktivnost koja snažno pokreće srce i rad svih mišića.

Osim što višestruko koristi zdravlju i gradi dobru kondiciju, višesatno pješaćenje u prirodnom okruženju rezultira i čvrstim prijateljstvima jer planinska priroda, često netaknuta i divlja, ima moć stvaranja neraskidivih veza među ljudima.

Uz to što povoljno djeluje na zdravlje kardiovaskularnog sustava, planinarenje jača mišićno-koštani sustav, potiče metabolizam i rad endokrinog sustava te jača obrambene snage organizma.

Glavni cilj Projekta „Vrijeme je za gojzerice“ je povećati razinu životnih kompetencija kod osoba s intelektualnim teškoćama sa svrhom socijalne inkluzije.

Ostali ciljevi predviđali su učenje o prirodi, kretanju, pružanju prve pomoći u specifičnim situacijama, opremi za kretanje u prirodi, orijentaciji; povećanje funkcionalnih sposobnosti kroz dodatne vježbe i kretanje u prirodi; podizanje svjesnosti o važnosti kretanja i njegovom utjecaju na zdravlje čovjeka i usvajanje novih socijalnih vještina i uključivanju u društveni život zajednice.

Aktivnosti predviđene projektom uključivale su malu planinarsku školu kroz 4 radionice, praktične radionice planinarenja koje su realizirane kao tri jednodnevna planinarska izleta u Istri, te izrada dvaju planinarskih priručnika, jednog pisanog na lako razumljivom jeziku i drugog pisanog slikovnim komunikacijskim simbolima.

Očekivani ishodi uključivali su usvajane i implementaciju znanja o kretanju u prirodi, povezivanje važnosti kretanja i zdravlja te uključivanje djece i mladih s teškoćama u razvoju u planinarske aktivnosti koje provode planinarska društva u lokalnoj zajednici.

ključne riječi: *rad na socijalnim vještinama, timski rad, poboljšanje životnih kompetencija, građa laka za čitanje*

kontakt: vikipop@ymail.com

NOVI PRISTUP INICIJALNOM PROVJERAVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

Igor Sedlanić, Valerija Mihac Jertec

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica

Promjena pristupa poučavanju na državnoj razini i uvođenjem „Škole za život“ učiteljima se pruža mogućnost da nastavni proces više prilagode svojim učenicima i time im se zapravo olakšava rad s učenicima i podignu kvalitetu rada na višu razinu. Načini rada i poučavanja individualne su kvalitete svakog učitelja, pa tako i prilagodba načina rada pojedinog učitelja prema učenicima koje podučava. U nastavnom procesu tjelesne i zdravstvene kulture s učenicima s teškoćama u razvoju, također je individualiziran pristup učeniku. Shodno tome smatramo da inicijalnim provjeravanjem trebamo dobiti što više informacija o psihomotoričkom stanju učenika za što bolju prilagodbu nastavnog procesa svakom učeniku.

U Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce iz Koprivnice, ove školske godine krenuli smo s novim pristupom u inicijalnom provjeravanju učenika s teškoćama u razvoju. Naglasak je stavljen na učenike, polaznike odgojno – obrazovnih skupina.

Za svakog učenika zasebno napravljena je „Inicijalna kartica“ koja se sastoji od testova usko povezanih uz tjelesnu i zdravstvenu kulturu u prvom dijelu, te informacija o učeniku/ici u drugom dijelu. Prvi dio kartice vezan uz nastavni predmet TZK objedinjuje testove kinantropoloških karakteristika, motoričkih sposobnosti, motoričkih znanja i funkcionalnih sposobnosti. U drugom dijelu kartice nalaze se informacije o učeniku/ici koji se tiču predmeta tjelesna i zdravstvena kultura, osnovne zdravstvene podatke te osobne i osnovne informacije.

Navedene informacije prikupljamo u suradnji s učiteljima edukacijskim rehabilitatorima, medicinskom sestrom i pomoćnicima u nastavi. Svaki od njih je važan za dobivanje povratnih informacija o učeniku. Od učitelja edukacijskih rehabilitatora koristimo podatke dobivene njihovim testovima, medicinska sestra nas dodatno upoznaje sa zdravstvenim stanjem učenika, a pomoćnici u nastavi aktivno sudjeluju u procesu inicijalnog testiranja i desna su ruka učitelju TZK-a.

Ovakav novi pristup inicijalnom provjeravanju zapravo je osmišljen kao velika pomoć svima učiteljima TZK-a koji rade s učenicima s teškoćama u razvoju. Temeljen je na

svim po nama bitnim informacijama koje treba saznati o učeniku, dobiven višegodišnjim iskustvom u radu s takvim učenicima. Testiranja se provode uz video uratke što nam pruža mogućnost boljeg praćenja stanja učenika i jednostavnost kod informiranja roditelja o njihovom djetetu.

ključne riječi: *inicijalno provjeravanje, OOS, prilagodba nastavnog procesa, tjelesna i zdravstvena kultura*

kontakt: isedlan@gmail.com

KORAK PO KORAK DO ZDRAVLJA – VOLIM HODANJE

Jasna Vrabec, Ana Muhvić

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica

Prateći istraživanja o ukupnoj razini tjelesne aktivnosti djece i učenika u Republici Hrvatskoj, nastala je 2009. godine ideja za *Korak po korak do zdravlja - Volim hodanje* kao izvannastavnu aktivnost, a 2013. godine prerasla je u projekt koji je i podržala Pliva zdravlje. Putem projekta, posjetili smo brojne kulturne i prirodne znamenitosti Lijepe naše. Volim hodanje je utkano u *Kurikul* i *Plan i program rada* Centra za odgoj i obrazovanje Velika Gorica. Danas „hoda“ treća generacija učenika kroz izvannastavnu aktivnost *Korak po korak do zdravlja - Volim hodanje* jer hodajući prvenstveno za zdravlje uočavamo i učimo o svijetu oko sebe, a glavni cilj je zavoljeti i usvajati naviku redovite svakodnevne tjelesne aktivnosti u ranoj dječjoj dobi. Samo pola sata tjelesne aktivnosti hodanja svaki dan jača naše srce i pluća, povećava koštanu masu u mlađoj životnoj dobi i izlučuje se serotonin - „hormon sreće“.

Hodanje je zdrava tjelesna aktivnost, pogodna za svakoga. Ne zahtjeva posebnu opremu ni veću investiciju. Povoljno utječe na zdravlje i potiče dobro raspoloženje. Cilj nam je poticati i educirati djecu na obraćanje pozornosti na svijet koji nas okružuje. Kroz šetnju djeca se druže, razvijaju suradnički odnos, potičemo ih na čuvanje okoliša, oslušivanje zvukova. ... Za sve navedeno daje nam neiscrpne mogućnosti izvanučionična nastava.

Projekt potiče i inkluziju i integraciju – uključujemo i sudionike iz lokalne zajednice (osnovne škole i vrtiće), organizacijom edukativnih šetnji našim gradom u Europskom tjednu mobilnosti i/ili Europskom tjednu sporta. Svaki sudionik na kraju „rute“ dobiva prigodan letak i zahvalnicu.

Korak po korak do zdravlja - Volim hodanje je uključen i u Eko školu, te je na taj način prošle godine predstavljen rad Centra u akciji koju je organizirala organizacija Međunarodnih Eko škola – Vrijeme nam istječe – #RunningOutOfTime. Navedenom akcijom su učenici Centra malo pridonijeli očuvanju klime naše Zemlje.

Hodamo i dalje.... družimo se u prirodnim okruženjima.... čaroliju koraka i pjesme nosimo u našim srcima....

ključne riječi: kretanje, zdravlje, učenje, suradnja

kontakt: vrabecka@gmail.com, anamuky@gmail.com

DOBROBITI NORDIJSKOG HODANJA

Klaudija Banjeglav

Centar za odgoj i obrazovanje Ivan Štark

Poticanje djece na bavljenje nekom tjelesnom aktivnošću od iznimnog je značaja za njihov cjelokupni razvoj. Nordijsko hodanje uključuje hodanje kao osnovni oblik kretanja gdje se korištenjem specijalno dizajniranih Nordic Walker štapova aktivira i gornji dio tijela. Tako dobivamo zdravstveno učinkovitu, sigurnu i dinamičku aktivnost, pogodnu za svaku dobnu skupinu, bez obzira na znanje i motoričke sposobnosti. Također, ova aktivnost može se provoditi u bilo koje godišnje doba i na svim podlogama (asfalt ili prirodna podloga). Svatko tko može hodati, nordijskim hodanjem može napredovati u povećanju izdržljivosti, pokretljivosti i snazi cijelog tijela.

Ovim radom opisane su projektne aktivnosti i ishodi školskog projekta „Nordijsko hodanje“ koji je realiziran 2022./2023. školske godine tijekom nastavnog procesa s učenicima s teškoćama u razvoju koji se školuju u Centru za odgoj i obrazovanje Ivan Štark, Osijek.

Preventivni projekt „Nordijsko hodanje“ bavio se povećanjem tjelesne aktivnosti učenika s teškoćama u razvoju s ciljem prevencije pretilosti i lošeg utjecaja smanjene tjelesne aktivnosti. Projekt se provodio u suradnji s Gradskim savezom za sportsku rekreaciju „Sport za sve“ edukacijama učitelja i učenika i vježbanjem na stazi za nordijsko hodanje u Osijeku. Prethodila je nabava štapova za nordijsko hodanje. Promidžba projekta predstavljena je prezentacijama na Učiteljskom vijeću. Svi su djelatnici Centra kratku obuku i trening imali na zajedničkom izletu povodom Dana Centra. Iz rezultata projektnih aktivnosti može se zaključiti kako nordijsko hodanje, najpopularniji sport današnjice, doprinosi poboljšanju općeg fizičkog zdravlja i kondicije, ali i mentalnog zdravlja kako učenika tako i djelatnika Centra. Sukladno ovim rezultatima, nastojimo implicirati ovaj sport u nastavni proces (kurikulumske aktivnosti, sati tjelesne i zdravstvene kulture) tijekom narednog perioda.

ključne riječi: školski projekt, nordijsko hodanje, dobrobiti nordijskog hodanja

kontakt: klaudija.banjeglav10@gmail.com

METODA STJECANJE KOMPETENCIJA U AKTIVNOSTIMA SVAKODNEVNOG ŽIVOTA I RADA U LIKOVNOJ KULTURI

Ivana Lončarić

Centar za odgoj i obrazovanje Ivan Štark, Osijek

Cilj rada je prikazati praktičnu metodu rada u nastavi Likovne kulture sa učenicima s teškoćama u skupinama od 17-21 godinu, nakon iskustva sudjelovanja u radnoj skupina u izradi nacрта prijedloga posebnih kurikuluma posebnih programa za program čija je temeljna zadaća stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnog života i rada u Likovnoj kulturi. Zaključak je da primjenom metoda promatranja, kopiranja i ponavljanja u radu sa učenicima s teškoćama dolazimo do kreativnijih likovnih rješenja, a učenici razvijaju kompetencije samostalnog likovnog izražavanja, samoinicijativnost u likovnom radu i stimuliranje motoričkih vještina ruke, a krajnji rezultat je motiviranost učenika i poticanje znatiželje u istraživanju novih likovnih tehnika, te poticanje darovitosti i kompetencije kod učenika s teškoćama. Likovna se metoda fokusira na proces promatranja, kopiranja i ponavljanja, a manje na fokus poticanje kritičkog mišljenja. Likovnoj problematici se pristupa na način kako bi pristupio umjetnik. Kopirajući umjetnikovu tehniku i način na koji je umjetnik prikazao i koristio likovne tehnike, učenik je u samom umjetničkom stvaralaštvu i procesu. U toj metodi se pokazalo da su učenici opušteniji, motiviraniji i stvara se prostor za produktivnosti. Uz metodu promatranja, kopiranja i ponavljanja i individualizirani kurikulum pristupamo učenikovoј razvojnoj skali i potičemo na pomicanje učenikovih granica u pozitivnom razvoju odnosno razvijajući dodatni osjećaj za vizualno izražavanje, istraživanje i vizualnu komunikaciju kao kanal komunikacije.

ključne riječi: kompetencije, individualizirani kurikulum, likovne metode, darovitost, praktični rad

kontakt: iloncaric85@gmail.com

PRIKAZ ERASMUS+ PROJEKTA
POUČAVANJE VJEŠTINAMA SPREMNOSTI ZA ŠKOLU KORIŠTENJEM
METODA BIHEVIORALNE ANALIZE (TEACHING SCHOOL READINESS
THROUGH AN ABA-BASED PRESCHOOL PROGRAMME (READY4SCHOOL))

Magdalena Jančec, Ljiljana Umićević

Centar za autizam, Zagreb

Poremećaj iz spektra autizma (PSA) je neurorazvojni poremećaj čije su osnovne značajke: oštećenje ili poremećaj u području socijalnih interakcija te u području komunikacije uz prisutnost suženih i ponavljajućih oblika ponašanja i interesa. Brojnim je znanstvenim istraživanjima dokazana važnost rane intervencije u osiguravanju boljih razvojnih ishoda djece s teškoćama u razvoju. Prijelaz u osnovnu školu ključna je prekretnica u životu svakog djeteta. Za djecu s dijagnozom PSA nesmetan prijelaz iz vrtića u školu može postaviti temelje za budući uspjeh u školi i šire. Nažalost, promjena iz poznatog, strukturiranog okruženja u nepoznato, nestrukturirano može biti posebno izazovna za djecu s dijagnozom PSA, koja često imaju poteškoća s promjenama i prijelazima. Djeca s dijagnozom PSA zahtijevaju individualizirani program podrške i usmjeravanja prilagođen njihovim osobnim karakteristikama. Stoga je neophodno pripremiti odgojitelje u vrtiću kako bi se stvorilo prikladno predškolsko okruženje za svu djecu. Komunikacijom među partnerima ustanovljeno je da u svim zemljama partnerima u projektu postoje iste ili jako slične teškoće u provedbi učinkovitih inkluzivnih programa za djecu s dijagnozom PSA koji će im olakšati prijelaz u sustav osnovnog školovanja. Ready4School je dvogodišnji međunarodni ERASMUS+ projekt financiran od strane Europske unije, čiji je koordinator Sveučilište Masaryk iz Češke. Partneri u projektu su Centar za autizam, Vimodo ITD iz Cipra, Innovation Hive iz Grčke, Odessa Regional Academy of In-Service Education iz Ukrajine i Association for improving quality of life of people with autism spectrum disorders "Blue Firefly" iz Sjeverne Makedonije. Partneri u projektu Ready4School udružili su se s ciljem poboljšanja kvalitete posebnih i redovnih predškolskih programa za djecu s dijagnozom poremećaja iz spektra autizma i olakšavanja tranzicije iz vrtića ili programa predškole u prvi razred osnovne škole. Glavna projektna aktivnost je kreiranje, testiranje i objava inovativnog edukativnog paketa podrške odgojiteljima koji će uključivati alate za procjenu neakademske vještine spremnosti za školu i program poučavanja vještina spremnosti za školu za odgojitelje u redovnim i posebnim predškolskim ustanovama u čije su odgojno-obrazovne skupine uključena djeca s PSA te osiguravanje kvalitetne

edukacije za odgojitelje usmjerene na korištenje kreiranih materijala u poučavanju vještina spremnosti za školu. Ovaj je projekt usmjeren na stvaranje uključivijeg i poticajnijeg odgojnog i obrazovnog okruženja za svu djecu. Navedeno je ostvarivo promicanjem inkluzivnih obrazovnih praksi i pružanjem alata i resursa za kvalitetno i učinkovito poučavanje odgojiteljima djece s poremećajem iz spektra autizma. Tijekom izlaganja bit će predstavljeno strateško partnerstvo, prikazan tijek projektnih aktivnosti, analizirani rezultati ankete za procjenu potreba te će sudionicima biti osiguran uvid u provedene i najavu nadolazećih aktivnosti.

ključne riječi: poremećaj iz spektra autizma, spremnost za školu, primijenjena analiza ponašanja

kontakt: magdalena.jancec@gmail.com

Plakati

NAŠE MALO SUNCE

Romana Misir, Ljiljana Malčić, Diana Hodak, Ema Čamber

Obiteljski centar Područna služba Bjelovarsko-bilogorska

Prve godine djetetova života označavaju razdoblje intenzivnog razvoja zbog čega je uloga roditelja u tom periodu iznimno važna. Kako bi odgovorili na potrebe roditelja i djece u tom ključnom razdoblju odnosno osigurali jačanje roditeljskih vještina i podršku, kreirali smo preventivni psiho edukativni program „Naše malo sunce“. Program je namijenjen roditeljima i djeci u dobi od 6 - 24 mjeseca, a njime se promiče odgovorno roditeljstvo, poboljšanje roditeljskih kompetencija, poticanje emocionalne privrženosti roditelja i djeteta, potrebe i prava djece, kvaliteta partnerskih odnosa i obiteljski odgoj u duhu Konvencije o pravima djeteta. Sastoji se od sedam edukacijsko-iskustvenih radionica koje obuhvaćaju teme: motorički razvoj djece, emocionalni razvoj djece, razvoj govora, partnerski odnos u roditeljstvu, važne roditeljske vještine, potrebe djeteta ovisno o dobi. Osim izrazito pozitivnih povratnih informacija korisnika o zadovoljstvu i stečenim vještinama, pokazalo se da ovaj način rada stvara temelj za daljnju suradnju s korisnicima, obzirom da se i u narednim periodima roditeljstva obraćaju našim stručnim radnicima za savjetovanje i podršku te se uključuju i u druge programe koje provodimo.

Program provodimo u našem Obiteljskom centru Područna služba Bjelovarsko-bilogorska zadnjih 13 godina te je do sada njime obuhvaćeno oko 500 korisnika.

Putem poster prezentacije prikazat ćemo program „Naše malo sunce“ kao primjer suradnje između različitih profesija: psihologije, socijalnog rada, edukacijske rehabilitacije. Namjera autorica je istaknuti važnost preventivnog djelovanja te razvoja učinkovitih preventivnih programa u području pružanja stručne potpore roditeljima. Cilj našeg stručnog djelovanja je daljnja provedba i unaprijeđenje ovog Programa kroz osvrt na evaluaciju korisnika te nove stručne spoznaje i prakse.

ključne riječi: *djeca, roditelji, preventivni program, rana podrška, interdisciplinarnost*

kontakt: Romana.Misir@socskrb.hr

PODRŠKA UČENICIMA S ADHD-om U ŠKOLI

Saša Uljančić¹, Marija Bukvić², Danijela Tipljaš¹

¹Medicinska škola u Rijeci, Rijeka,

²Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Rijeka

Učenici s poremećajima pažnje i koncentracije se najčešće školuju po redovnom programu uz individualizirane postupke, poneki imaju propisanu mjeru asistenta u nastavi te podršku stručne službe. Cilj ovog pilot istraživanja je utvrditi kako roditelji procjenjuju podršku škole i vlastitu informiranost o ADHD-u. Istraživanje je provedeno putem Google Forms upitnika, osmišljenog za ovo istraživanje koji je ispunilo 96 roditelja učenika, osnovnih i srednjih škola, s ADHD-om. Upitnik je roditeljima podijeljen putem Facebook grupa. Dobiveni podatci su obrađeni statističkim paketom JASP, deskriptivnom statistikom, korelacijama, Mann-Whitney U testom i hi-kvadrat testom.

Gotovo 80% učenika se školuje po redovitom programu uz individualizirane postupke. Najčešći stručni suradnici u školama djece ispitanika su pedagozi (52%) i psiholozi (46%) dok je najmanje edukacijskih rehabilitatora (16%), zatim socijalnih pedagoga (21%) i logopeda (25%). Pomoćnika u nastavi ima 64% ispitanika.

Gotovo 40% (39,6%) roditelja je zadovoljstvo učiteljima i nastavnicima ocijenilo vrlo dobrim i odličnim, dok je trećina ocijenila ocjenom dovoljan i nedovoljan. Zadovoljstvo stručnim suradnicima škole ocijenjeno je nešto slabije od učitelja i nastavnika, njih 31,2% je dalo odličnu i vrlo dobru ocjenu dok ih je 42,7 ocijenilo s ocjenama dovoljan i nedovoljan.

Gotovo 2/3 roditelja vlastito znanje o potrebama djeteta, načinima prilagodbe, podrške i pravima procjenjuje kao vrlo dobro ili odlično.

Slaba i pozitivna, ali statistički značajna korelacija je između školskog uspjeha i procjene zadovoljstva roditelja sa suradnjom s učiteljima i nastavnicima ($r = 0.22$, $p = 0.042$). Korelacija između školskog uspjeha i procjene zadovoljstva roditelja provođenjem prilagodbe po Rješenju, stručnom službom, i ocjene vlastitog znanja o ADHD-u nije statistički značajna.

Ovo istraživanje unatoč ograničenjima ukazuje na potrebu pojačane stručne podrške u školama i edukacije kako roditelja tako učitelja i nastavnika. Zapošljavanje većeg broja stručnih suradnika edukacijskih rehabilitatora u osnovne škole će omogućiti

bolju podršku, kako učenicima s ADHD-om, tako i njihovim učiteljima, nastavnicima i roditeljima.

ključne riječi: ADHD, podrška, stručna služba, roditelji

kontakt: sasa@vista-ri.hr

POTPOMOGNUTA KOMUNIKACIJA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA: OD SLIKE DO KOMUNIKACIJSKE KNJIGE

Doria Duspara

Centar za odgoj i obrazovanje Šubićevac, Šibenik

Potpomognuta komunikacija (PK) ili alternativna i augmentativna komunikacija (AAK) integrirana je skupina sastavnica koja uključuje simbole, pomagala, strategije i tehnike koje korisnici rabe s ciljem jačanja komunikacije (American Speech-Language-Hearing Association, 1991). Namijenjena je osobama sa složenim komunikacijskim potrebama kao što je čest slučaj kod osoba s poremećajem iz spektra autizma (PSA).

Cilj ovog rada je prikazati primjenu niskotehnoloških sredstava asistivne tehnologije – individualiziranu komunikacijsku knjigu prilagođenu učeniku s poremećajem iz spektra autizma s pridruženim intelektualnim teškoćama (IT) u svrhu poticanja verbalne i neverbalne komunikacije. Plakatom koji će biti prezentiran želimo prikazati važnost uvođenja i primjene niskotehnoloških sredstava potpomognute komunikacije u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma jer su upravo ta sredstva značajno otvorila, pokrenula i omogućila kako učenikov, tako i naš zajednički put ostvarivanja primjerenije međusobne interakcije, bolje i kvalitetnije međusobne komunikacije, otklonila su i smanjila značajne svakodnevne frustracije i izazovne oblike ponašanja. Želimo prikazati ono što je najznačajnije u našem odgojno-obrazovnom radu, a to je, da je uvođenje potpomognute komunikacije rezultiralo povećanjem prilika za učenje i stjecanje novih znanja i iskustava, a samim time i uspješniji odgojno-obrazovni proces.

Funkcionalna komunikacija kao proces razmjene informacija ima veliku ulogu u uspješnosti odgojno-obrazovnog procesa, ali i veliku ulogu u razvijanju pozitivnih socijalnih odnosa s vršnjacima. Učenik (PSA, IT) je trenutno 4. razred osnovne škole koji pohađa u Centru za odgoj i obrazovanje Šubićevac. Prije polaska u školu nije bio uključen u psihosocijalnu podršku, niti bilo koji oblik edukacijsko-rehabilitacijskog rada. Nije se koristio komunikacijskim sredstvima. Komunicirao je isključivo u imperativne svrhe. Radi smanjenja izazovnih ponašanja i povećanja prilika za učenje učeniku se ciljano, postupno i primjereno uvodio PECS (Picture Exchange Communication system), geste i vizualni raspored. Od uparivanja predmeta sa slikom predmeta, preko slike, komunikacijske ploče – došli smo do individualizirano izrađene komunikacijske knjige s preko 40 simbola bitnih za učenikovo svakodnevno

funkcioniranje. Rezultati koje smo postigli uvođenjem PECS-a vidljivi su, ne samo u učenikovo individualizirano izrađenoj komunikacijskoj knjizi, već i u sve većoj samostalnosti pri praćenju dnevnih rutina, smanjenju izazovnih oblika ponašanja, kvantitativnom i kvalitativnom napretku u komunikaciji, boljoj socijalizaciji s vršnjacima, kao i primjerenijim emocionalnim reakcijama, sveobuhvatnom svakodnevnom funkcioniranju. S učenicom se svakodnevno radi na generalizaciji, te se komunikacijska knjiga konstantno proširuje u svom obimu omogućavajući učeniku stjecanje novih znanja i vještina.

ključne riječi: *poremećaj iz spektra autizma, potpomognuta komunikacija, komunikacijska knjiga*

kontakt: doria.duspara@gmail.com

Radionice

UPOZNAVANJE S PODD SUSTAVOM KOMUNIKACIJE

Dora Vukušić¹, Josipa Blažević²

¹Centar za rehabilitaciju Zagreb, podružnica Slobodština, Zagreb

²kutAAK, Zagreb

CILJ RADIONICE:

Upoznati sudionike s PODD metodom kroz praktično iskustvo korištenja različitih PODD komunikacijskih knjiga.

ISHOD:

Sudionici će naučiti kako navigirati kroz različite razine PODD komunikacijske knjige.

PRIKAZ TEME:

PODD je sredstvo asistivne tehnologije odnosno njenog dijela - alternativne i augmentativne komunikacije (AAK) u Hrvatskoj poznate i pod terminom potpomognuta komunikacija (PK). Akronim PODD u engleskom jeziku stoji za Pragmatic Organisation Dynamic Display što u slobodnom prijevodu znači Dinamički prikaz organiziran prema pravilima pragmatičnosti jezika. Radi se o specifičnom načinu na koji su organizirani simboli unutar komunikacijskog sredstva kako bi korisniku omogućili bazu riječi koje može koristiti u svim situacijama. Sama organizacija simbola predstavlja već gotovi oblik komunikacijske knjige koja se ovisno o potrebama korisnika individualizira. Sustav je nastao nakon višegodišnjeg istraživanja, nadograđivanja i usavršavanja u Cerebral Palsy Education Centru u Victoriji, u Australiji a osmislila ga je logopedinja Gayle Porter. PODD sustav AAK dolazi u različitim oblicima, od niskotehnološkog (komunikacijskih knjiga) do visokotehnološkog oblika (softverskih komunikatora), međutim na hrvatskom jeziku trenutno je dostupan samo niskotehnološki oblik PODD-a.

Na radionici će sudionici naučiti po čemu se PODD razlikuje od ostalih AAK sustava komunikacije te će se imati priliku na praktičan način upoznati s korištenjem knjiga.

Važno je napomenuti da će radionica obuhvatiti samo način korištenja knjige, odnosno modeliranje. Stoga je namijenjena svim osobama koji se u praksi susreću s korisnicima PODD knjige, a nisu sigurni od kuda krenuti ili kako ju koristiti. Te osobama koje se s PODD metodom još nisu susrele a voljele bi saznati više.

PLANIRANI PROGRAM:

- Kratko upoznavanje s teorijskim postavkama PODD sustava komunikacije
- Kratki prikaz različitih PODD komunikacijskih knjiga
- Aktivnosti u paru: modeliranje – korištenje PODD komunikacijske knjige

BROJ SUDIONIKA: ograničen na 20 zbog dostupnog broja PODD knjiga

ključne riječi: *PODD, niskotehnološka alternativna i augmentativna komunikacija, modeliranje*

kontakt: d.vukus@gmail.com, josipa.bla@gmail.com

ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U EDUKACIJSKOJ REHABILITACIJI

Mateja Vukašinec, Ema Tadić, prof. dr. sc. Miroslav Vrankić

E-Glas, Rijeka

U okviru ove radionice biti će predstavljeni različiti oblici niske (*low*) i visoke (*high*) asistivne tehnologije, s ciljem demonstriranja širokog spektra uređaja i njihove primjene. Cilj je osvijestiti sudionike o raznolikosti i mogućnostima koje asistivna tehnologija nudi, te kako se ona može koristiti u neposrednom radu. Radionica je zamišljena u obliku 3 stanice na kojima sudionici kroz 20 minuta imaju prilike upoznati pojedinosti određenog oblika asistivne tehnologije, a zatim prelaze na iduću stanicu. Prva stanica uključivati će jednostavne komunikatore, sklopke i programska rješenja. Druga stanica uključivati će visokotehnološka rješenja poput I-16 zajedno sa podnim stalkom te novog komunikacijskog softvera DialoQ Talk. Konačno, posljednja, treća stanica uključuje spoj asistivne tehnologije i senzorne integracije u obliku inovativnog SENcastle-a. Navedeni alati su ključni za podršku osobama s različitim oblicima invaliditeta, omogućavajući im bolju komunikaciju, pristup obrazovanju i samostalnije sudjelovanje u svakodnevnim aktivnostima. Uz svaki uređaj bit će dani konkretni primjeri njihove primjene, demonstrirajući kako se mogu integrirati u svakodnevni rad. Sudionici će imati priliku postavljati pitanja vezana za konkretne uređaje i tehnologiju. Ovaj segment je osmišljen kako bi omogućio detaljniju raspravu, razmjenu iskustava i rješavanje specifičnih dilema sudionika. Cilj je da sudionici napuste radionicu s jasnijim razumijevanjem kako asistivna tehnologija može biti korisna u njihovom profesionalnom okruženju te kako bismo ih potaknuli da ju koriste što je više moguće.

BROJ SUDIONIKA: neograničen

ključne riječi: *asistivna tehnologija, augmentativna i alternativna komunikacija*

kontakt: mateja@eglas.hr

ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U RADU S DJECOM OŠTEĆENA VIDA

Tanja Šupe, Javorka Milković

Osnovna škola Pećine, Rijeka

Asistivna tehnologija osobama s oštećenjem vida pruža mogućnost stjecanja više razine samostalnosti i aktivnijeg sudjelovanja u društvu. Unatoč tome što njezina primjena značajno olakšava odgojno- obrazovnu i socijalnu inkluziju, provedeno istraživanje pokazuje nedovoljnu primjenu iste. Na radionici će biti prikazani praktični primjeri lako dostupne asistivne tehnologije jednostavne i učinkovite asistivne tehnologije u radu s osobama s oštećenjem vida.

PLANIRANI HODOGRAM:

U uvodnom dijelu sudionici će riješiti kratak kviz o asistivnoj tehnologiji za osobe oštećena vida. Analiza upitnika, rasprava, kao i predstavljanje teoretskih uporišta omogućit će im testiranje vlastitog znanja o toj temi. Uslijedit će demonstracija praktičnih primjera asistivne tehnologije za osobe oštećena vida, kao i korištenja takvih pomagala. Što o svemu govori istraživanje koje je provela jedna od autorica radionice te jesu li rezultati sudionika radionice usporedivi s rezultatima istraživanja, saznat će iz prikaza rezultata. U završnom dijelu predviđeno je opuštanje uz prezentaciju igračaka temeljenih na asistivnoj tehnologiji- radova studenata Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

PLANIRANI BROJ SUDIONIKA: najviše 15

ključne riječi: oštećenja vida, asistivna tehnologija, rezultati provedenog istraživanja

kontakt: javorka.milkovic@skole.hr

INDIVIDUALIZACIJA MATERIJALA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA ČITANJA UZ LEXIE

Maja Hmelina, Laura Marinović

OmoLab komunikacije, Zagreb

Sve je više školske djece koja, između ostalog, imaju teškoće s čitanjem i razumijevanjem pročitanoa sadržaja. Kada govorimo o teškoćama čitanja, najčešće govorimo o disleksiji kao specifičnom poremećaju učenja, no teškoće čitanja prisutne su i kod učenika koji imaju poremećaj pažnje, intelektualne teškoće, komunikacijske teškoće, slabovidnost i sl.

Nakon dobivene dijagnoze učenici imaju u školi pravo na rad prema primjerenom programu školovanja, najčešće redovitom programu uz individualizaciju postupaka i metoda rada ili redovitom programu uz prilagodbu sadržaja. Jedna je od uloga učitelja izrada i primjena individualiziranog materijala za rad i učenje, no često učitelji nemaju dovoljno znanja o mogućnostima prilagodbe sadržaja.

Jedan od alata koji postoji na tržištu i pomaže u radu učiteljima je i aplikacija Lexie; oblikovana kako bi olakšala i ubrzala prilagodbu materijala za čitanje i učenje. Osim posebnog fonta koji olakšava čitanje zbog svog dizajna, aplikacija sadrži i alate poput automatiziranog rastavljanja riječi na slogove, bojanja slogova, pretvaranja teksta u govor, pretvaranja slike u tekst i mnogih drugih.

Materijal pripremljen u aplikaciji može se podijeliti učenicima na jednostavne načine. Prednost aplikacije Lexie je mogućnost učitavanja u aplikaciju gotovih digitalnih nastavnih sadržaja iz redovnog programa i njihovo jednostavno oblikovanje i prilagodba raznolikim potrebama učenika s teškoćama. "S par klikova mišem" dobije se individualizirani nastavni sadržaj.

Na početku radionice sudionici će se upoznati s aplikacijom Lexie i načelima individualizacije materijala za učenike s teškoćama čitanja te najnovijim saznanjima na tom području. Voditeljice radionice pokazat će kako se aplikacija Lexie može uklopiti u svakodnevni rad s učenicima s raznolikim teškoćama u čitanju i učenju te kako olakšava postupak pripreme individualiziranih nastavnih sadržaja. Nakon uvoda, sudionici će imati priliku sami oblikovati materijal putem aplikacije uz stručno vodstvo. Cilj je radionice poboljšati vještine polaznika u području prilagodbe materijala za učenike s teškoćama vodeći računa o vrstama teškoća i osobitostima funkcioniranja učenika.

BROJ SUDIONIKA: do 20

ključne riječi: teškoće čitanja, prilagodba materijala, Lexie

kontakt: maja@omoguru.com

UČINKOVITE KOMUNIKACIJSKE STRATEGIJE U PRIMJENI S RODITELJIMA DJETETA

Dubravka Periša

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica

CILJEVI RADIONICE:

Sudionici će:

- razlikovati pasivnu, agresivnu i asertivnu komunikaciju,
- primijeniti asertivnu komunikaciju temeljem primjera.
- upoznati OSCAR komunikacijski model, osobito primjenjiv u „težim“ situacijama komunikacije s roditeljima.
- primijeniti isti model u praktičnoj vježbi kako bi ga dugoročno mogli primjenjivati u komunikaciji s roditeljima.
- primijeniti metodu davanja povratne informacije („Feedback sandwich“).

SVRHA RADIONICE:

Primjenom asertivne komunikacije i OSCAR modela u komunikaciji s roditeljima djece unaprijediti kvalitetu odnosa i utjecaja.

KRATKI PRIKAZ TEME:

Edukacijski rehabilitator se u profesionalnom radu susreće s izazovom kvalitetne i učinkovite komunikacije s roditeljima djeteta s teškoćama kako bi davao informacije, savjetovao, poučavao i poticao promjene. Radionica se odnosi na ovladavanje strategijama komunikacije edukacijskog rehabilitatora s roditeljima djeteta koje će unaprijediti kvalitetu međusobne komunikacije te poticati pozitivan utjecaj čime se ostvaruju i pozitivne promjene odnosa roditelj - dijete.

HODOGRAM:

- Izlaganje voditeljice radionice o pasivnoj, agresivnoj i asertivnoj komunikaciji
- Praktična vježba: razlikovanje i preoblikovanje pasivne i agresivne u asertivnu komunikaciju temeljem primjera
- Izlaganje voditeljice radionice – prikaz OSCAR komunikacijskog modela
- Demonstracija primjene modela na primjeru
- Praktična vježba primjene OSCAR komunikacijskog modela – rad u parovima
- Analiza praktične vježbe
- Davanje povratne informacije – feedback sandwich

BROJ SUDIONIKA: do 16

TRAJANJE: 60 minuta

ključne riječi: *komunikacija, asertivnost, komunikacijski model*

kontakt: dubravgaperisa2@gmail.com

PODRŠKA EDUKACIJSKIM REHABILITATORIMA U PREVENCIJI SAGORIJEVANJA NA POSLU

mr. sc. Đana Baftiri

Srednja škola - Centar za odgoj i obrazovanje, Zagreb

CILJ RADIONICE

Ova radionica omogućuje sudionicima da osvijeste potrebe edukacijskih rehabilitatora u zdravom psihosocijalnom okruženju na radnom mjestu. Potrebno je utvrditi potrebe edukacijskih rehabilitatora koji zbog izloženosti stresnim uvjetima rada trebaju pomoć i podršku na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini.

KRATKI PRIKAZ TEME I SADRŽAJA AKTIVNOSTI

Promocija zdravlja profesionalnih pomagača na radnom mjestu se odnosi na poticanje zdravog stila života, unapređenje tehnika suočavanja sa stresom te postizanje što kvalitetnije ravnoteže između poslovnog i privatnog života. Briga o sebi uključuje različite aspekte: brige o svom tijelu, psihološke, emocionalne i duhovne brige o sebi te brige o sebi na poslu što je neophodno za očuvanje mentalnog zdravlja pomagača. Zdravo psihosocijalno radno okruženje pomagaču pruža socijalnu podršku te priliku za osobni i profesionalni razvoj uz korištenje resursa iz stručne zajednice.

Nameće se pitanje koju vrstu podrške edukacijski rehabilitatori trebaju u svome radu. Ovo uključuje potrebne stečene kompetencije i pripremu za izazove u radnom okruženju. S druge strane rad u stresnim uvjetima kojima su edukacijski rehabilitatori sve više izloženi uključujući i izloženost nasilju zahtijevaju uvođenje mjera: primarne, sekundarne i tercijarne prevencije. Važno pitanje je kakvu pomoć i podršku trebaju edukacijski rehabilitatori i tko im u osiguravanju iste može pomoći. Nažalost, rezultati ankete koju su dragovoljno popunila 263 edukacijska rehabilitatora ukazuju na veliku izloženost verbalnom, fizičkom, elektroničkom i relacijskom nasilju na radnom mjestu i nedostatne oblike podrške u radu koje je neophodno osmisлити s ciljem sprječavanja i ublažavanja sagorijevanja pri radu.

HODOGRAM RADIONICE

Rad u malim grupama sudionika koji raspravljaju o postavljenim pitanjima i zajednički u interakciji zapisuju odgovore na blokove papira. Svi sudionici se izmjenjuju tijekom rada na zajedničkom zadatku. Na kraju se zaključci grupe prezentiraju ostalima.

Pitanja će biti postavljena iz sljedećih područja:

1. Koje su jake strane nas kao stručnjaka? Po čemu smo kao struka jedinstveni?
2. Koje kompetencije nam nedostaju i kako bismo ih mogli unaprijediti?
3. Briga o sebi i postavljanje granica.
4. Iskustva izloženosti edukacijskih rehabilitatora nasilju na poslu.
5. Osnaživanje edukacijskih rehabilitatora za suočavanje s psihosocijalnim rizicima posla.

BROJ SUDIONIKA RADIONICE: 40

ključne riječi: *edukacijski rehabilitator, potrebe, stresni uvjeti, podrška*

kontakt: djena.baftiri@skole.hr

ANALIZA DJEČJEG PRIPOVJEDNOG DISKURSA: PRIPOVIJEDANJE I PREPRIČAVANJE

Marija Kirinić¹, Martina Galeković¹, Biljana Marušić²

¹Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica

²OŠ Kneževi Vinogradi

U ovoj interaktivnoj radionici fokusirat ćemo se na dublje razumijevanje i procjenu narativnih sposobnosti učenika s intelektualnim teškoćama. Pripovjedne sposobnosti ključne su za razvoj jezičnih i socijalnih vještina, a njihovo procjenjivanje i razumijevanje iznimno je važno u obrazovnom kontekstu, posebice za učenike s posebnim potrebama. Radionica će se fokusirati na dva glavna aspekta pripovijedanja: makrostrukturu, koja uključuje globalnu organizaciju narativa, i mikrostrukturu, koja se odnosi na jezične elemente priče.

Primjenom testa MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives) pokazat ćemo kako analizirati pripovjedačke sposobnosti, posebice kroz elemente kao što su radnja, imenovanje likova, imenovanje događaja te elemente kao što su pokušaj, cilj i ishod u narativima. Također ćemo istražiti kako se leksička raznolikost i različiti brojevi riječi mogu koristiti za analizu mikrostrukture.

Svaki će sudionik dobiti primjer jednog narativa koji će trebati analizirati. Na temelju tog narativa polaznici će označiti radnju, likove, izvršiti analizu jezičnih mjera i primijeniti stečeno znanje u praktičnom kontekstu.

Radionica je namijenjena ograničenom broju sudionika (do 12 sudionika), kako bi se osigurala interaktivnost i personaliziran pristup. Cilj je osnažiti sudionike da razumiju, vrednuju i podrže narativne sposobnosti učenika s intelektualnim teškoćama, čime se pridonosi njihovom jezičnom bogatstvu i socijalnoj prilagodbi.

ključne riječi: procjena pripovijedanja, makrostruktura pripovijedanja, mikrostruktura pripovijedanja, jezične mjere

kontakt: galekovicmartina@gmail.com

DRAMSKE IMPROVIZACIJSKE TEHNIKE U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA – OD INSPIRACIJE DO INTERAKCIJE

Damir Miholić¹, Mirjana Hrestak²

¹ Sveučilište u Zagrebu Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

² Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice

U okviru radionice sudionicima će, kroz osobno iskustvo, biti prezentirane opće odrednice improvizacije kao jedne od bazičnih dramskih tehnika i mogućnosti njezine primjene u okviru edukacijsko-rehabilitacijskog procesa. Naglasak će biti stavljen na motorički i komunikacijski aspekt improvizacijskih tehnika, kao forme scenskog izraza koji uključuje spontano stvaranje dijaloga, radnje ili situacija bez prethodno napisanog scenarija. Ova forma zaobilazi zadani dramski tekst u smislu njegove striktno „reprodukcije“ na sceni i time potiče spontano izražavanje, komunikaciju i stjecanje novih znanja i vještina u skladu s postavljenim edukacijsko-rehabilitacijskim ciljevima. Istovremeno ona stvara dinamično i uzbudljivo iskustvo za sudionike i publiku.

Bit će prezentirana osnovna struktura gradnje improviziranog događanja i njegovog moderiranja u skladu s mogućnostima i potrebama sudionika. Također će biti prezentirane i mogućnosti korištenja raznih alata, kao što su književni predložak, likovno djelo, muzička sekvenca i dr., koji mogu biti inspiracija i motivacija u gradnji improvizirane scene, njezine razrade u smislu analize odnosa likova, otkrivanja novih načina ponašanja i rješenja konfliktnih situacija.

ključne riječi: *dramski odgoj, improvizacijske tehnike, iskustveno učenje*

kontakt: damir.miholic@erf.unizg.hr